

RĂSUNETUL CULTURAL

REALIZAT DE SOCIETATEA SCRITORILOR DIN BISTRIȚA-NĂȘĂUD

APARE LUNAR SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA - FILIALA CLUJ

An XIX, Nr. 9 (161)

Septembrie 2026

Gavril Țărmure:
**Bistrița are un public activ
și inteligent**

Ștefan Lucian Mureșanu:
**Înțelegerea fericirii ca sens
existențial conștient
(credințele populare)**

Luciana Cosmina Vlad:
Preocupați de Leadership

Marcel Lupșe, Flori de leac
ȘCOALA DE LA BISTRIȚA – 2026

LVPȘE

Drone la mare

Olimpu Nușfelean

Vara mergem la mare să ne relaxăm, să uităm de toate, mai ales de persuasiunea șefilor, să ne bronzăm, să înotăm, atunci când orizontul mării nu mai pune opreliști pentru visare, pentru treceri, fie și în imaginație, spre alte lumi. Dar, mai nou, vara mergem la mare să fotografiem drone, fie ele rusești sau chiar ucrainene. Dacă teritoriile imaginației nu mai au hotare, de ce și dronele beligerante să nu aibă libertate totală de zbor sau de plutire pe apă? Oricând poți descoperi lângă cearceaful de plajă resturile unei drone căzute lângă tine în vreme ce somnolai la soare, sau, înaintînd în valuri, să te trezești atins nu de „masa” amorfă, grețoasă, a unei meduze, ci de coarnele de melc ale unei mine marine... Coșmarul apare pe neașteptate, poate mai sinistru – căci mai „inocent” – decît flăcările unui incendiu la Halkidiki. Incendiul se vede, amenințarea ascunsă a morții (războinice), nu.

Luăm știrile despre dronele pătrunse în țară, pe calea aerului sau a apei, mai întîi ca niște evenimente ce țin de un spectacol exotic, un divertisment ce ne afectează direct mai puțin, eventual într-o coloratură politică, o curiozitate venită dinspre realizări tehnice, ca mai apoi, pe neașteptate, totul să devină un spectacol sinistru. Pentru că nu-i de glumă să te trezești cu drona căzută pe acoperișul casei sau în lanul (de grîu, de porumb sau de cine știe ce altă cultură) ce poate fi cuprins de incendiu. Sau într-o pădure, unde rămășițele armeei de distrugere cuprinzătoare sînt greu de găsit, chiar și de specialiști. Unde mai pui că unii curioși pot fi ajunși la locul... dezastrului înaintea persoanelor autorizate și pot fi, imprudenți, răniți în cine știe ce mod. Pentru că asemenea arme pot produce consecințe neașteptate. Acesta le e și rolul, chiar dacă destinația este greșită.

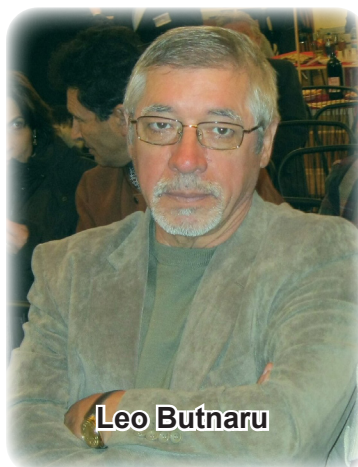
Nu mă gîndesc că țintele dronelor ar fi deliberat programate pentru teritoriul nostru. Dar repetarea sosirii lor, accidentală, aici are consecințe de ordin uman, ca și de ordin internațional, pentru actori ai conflictului războinic direct sau prin diverse asocieri. Sînt puse sub semnul amenințării valori materiale, animale, oameni. Deci războiul, la care nu participăm, ne creează daune. Se insinuează, el, războiul, fără să dorim, în viața noastră și ne-o influențează în mod nefast. De ce? E o situație incredibilă, pe care trebuie să o înfruntăm cu riscuri și cheltuieli. Cheltuieli fără să putem formula... pretenții. Și dacă am formula așa ceva, cui să le adresăm?

Sîntem prinși, angajați fără voia noastră, în mrejele războiului. Și asta dincolo de opțiunile (naționale) pentru a sprijini, deschis, justificat, una din părțile aflate în conflictul direct, care, conform informațiilor publice, a fost agresată pe nedrept. Războiul, și cel de lângă noi, și cel din Golf, ne-a ridicat prețurile la majoritatea produselor, mai ales la carburanți, ne distruge case și culturi, dar, și mai periculos, poate lau vieți de oameni care își duc viața în spațiul domestic. Încă nu a fost cazul, dar amenințarea rămîne, iar viața pierdută fie și a unui om (nevinovat) este o mare umilință pentru... omenire. Și nu mai vorbim de cheltuielile militare, cînd, iată, racheta cu care pilotul unui avion de vînătoare doboară o dronă este mult mai scumpă decît drona în sine. E oare vorba de o agresiune secretă, menită să ne streseze și să ne epuizeze economic?

Peste tot în lume sînt focare de război, de mai mică sau mai mare intensitate. Parcă ar fi niște incendii ce nu mai pot fi stăpînite, din lipsă de „pompieri” și mijloace de luptă cu focul, dar mai ales din lipsă de strategii puse în slujba umanității. Ce fac diplomațiile lumii? Sînt atît de slabe încît nu pot servi pacea pe pămînt? Care e rolul și care sînt efectele nenumăratelor întruniri politice internaționale? Nu pot edifica un discurs credibil, convingător, eficient, pus în slujba omenirii? Unde le e înțelepciunea? Dar unde e înțelepciunea lumii? Mai crede omul în propria înțelepciune, luptă pentru edificarea acesteia, pentru întărirea ei, pentru cultivarea acesteia în mințile chemate să ducă lumea mai departe?

Ce alt război îți trebuie, dacă prin cel de acum îți se interzice dreptul la relaxare, la refacerea după muncă, sau dreptul la o muncă lipsită de stres, la o viață lipsită de amenințări și griji presante... Mergem la mare să ne relaxăm și stăm la soare cu frica față de drona ce poate veni peste noi? Ce viață e asta? Și cine își mai pune o asemenea întrebare? Acesta să fie rostul vieții omenești: războiul?

Racursiu

Leo Butnaru

De a nu uita...

Lumea e atît de veche, încât Dumnezeu ar putea începe să-și scrie memoriile, nu ca să se justifice, ci ca să nu uite în ce ordine, eventual, a greșit.

Ar povesti cum, la început, a pus lumina înaintea întunericului și a regretat imediat, pentru că oamenii au învățat mai repede să vadă decît să înțeleagă.

Ar nota apoi, cu un creion ros de eternitate, că a făcut marea prea mare și pe om prea mic pentru ea, de unde atâtea naufragii și atîta poezie tristă.

La capitolul „Timp”, ar recunoaște că l-a inventat doar ca să nu fie singur, însă timpul a început să-l depășească și acum nici El nu mai ajunge din urmă prezentul.

Despre războaie ar scrie puțin, cu litere mărunte, ca pe niște note de subsol ale istoriei, fiindcă eșecurile nu su-

portă rînduri largi.

...Iar spre final, cam obosit, vru să lase condeiul dintre degete, însă a fost ispitit de unele gînduri de pe urmă, luă o altă filă și scris:

Lumea e atît de veche, încât nici măcar Eu nu mai știu dacă am creat-o sau dacă doar am găsit-o precum e, ca pe o casă părăsită în care cineva a lăsat patul nefăcut, cerul deschis și un ceas ce bate aiurea, fără martori. Poate că am intrat tiptil, ca un chiraș cosmic, și m-am apucat să mut munții cu grijă, să nu scîrțâie podeaua istoriei. Am aerisit mările, am spălat stelele și le-am pus la uscat pe sfori invizibile. Apoi au apărut oamenii – nici eu nu-mi mai amintesc dacă i-am chemat sau dacă erau deja aici, așteptându-mă.

Lumea e atît de veche, încât până și începutul a obosit să mai fie început și s-a retras în subsolul timpului, printre cutii cu etichete șterse: „Facere”, „Cădere”, „Învățare”, „Rătăcire”. Iar eu, trecînd zilnic pe lângă ele, îmi spun: S-ar putea ca lumea să nu fie creația Mea, ci memoria Mea. Și dacă e așa, atunci voi, oamenii, nu sunteți opera Mea, ci amintirea a ceea ce am fost cînd încă nu uitase.

În subsol miroase a hîrtie veche și a lumină stinsă. Acolo nu mai e tunetul începutului, nici fiorul primei despărțiri dintre ape și uscat. E doar o liniște care știe prea multe. Deschid căte o cutie și găsesc în ea nu lucruri, ci stări: uimirea fără cuvinte, frica fără obiect, bucuria fără motiv. Le ating și îmi dau seama că nu le-am creat, ci le-am trăit.

Poate că „Facerea” nu a fost un act, ci o rememorare. Poate că atunci cînd am spus „Să fie lumină”, nu am inventat-o, ci mi-am amintit cum arată cînd nu era încă umbră de regrete. Iar „Căderea” nu a fost o pedeapsă, ci începutul uitării. De atunci, totul se desfășoară ca un efort de a recupera ceva ce nu mai știu exact ce este.

Voi, oamenii, umblați prin lume ca niște fragmente dintr-un manuscris risipit. Fiecare poartă în sine o frază neterminată, care nu mai ajunge fază. Unii sînt începuturi, alții concluzii, ceilalți doar semne de întrebare. Și vă mirați că nu vă potriviți perfect unii cu alții, că vă zgăriați marginile, că vă contraziceți. Dar cum să se potrivească între ele bucăți de memorie, dacă memoria însăși e incompletă?

Uneori mă privesc în voi și am senzația că îmi amintesc mai clar cine am fost. Într-un gest de milă, într-o izbucnire de furie, într-un rîs fără motiv se strecoară ceva din mine, sau din ceea ce cred că am fost. Poate că nu v-am făcut după chipul și asemănarea Mea. Poate că v-am recunoscut.

Și dacă lumea e memoria Mea, atunci timpul nu e un fluviu care curge, ci un raft pe care rearanjez neconținut aceleași dosare. De aceea istoria se repetă, greșelile revin, cu alte nume, cu alte costume. Nu pentru că n-ați învățat. Ci pentru că eu mai încerc, totuși, să-mi aduc aminte corect.

În zilele rare, cînd subsolul dintr-odată se luminează, fără sursă vizibilă, înțeleg că uitarea nu e un defect, ci o condiție. Dacă aș ține minte totul, lumea s-ar opri. N-ar mai exista surpriză, nici alegere. Memoria totală e paralizie.

Așa că vă las să credeți că sunteți creați. E un gînd mai suportabil decît acela că sunteți amintiri. Dar, din vreme în vreme, cînd vă simțiți inexplicabil de vechi, de parcă ați mai trăit clipa aceea, să știți: nu e doar nostalgie. E o cutie din subsol care s-a deschis singură.

Ață, lângă popa Leonte!

Poveștile Domniței nu-s de prin cărți. Nu! Ele-s povești și întâmplări adevărate. Mereu îi spun să le noteze într-un caiet, pentru copii și pentru nepoți.

Ea promite, de fiecare dată, dar grădina moștenită de la părinții adoptivi, Maria și Toma T. Artene, e mare și Domniței îi place să aibă grădina rînduită. Mai mult, Domnița este și una dintre croitoresele satului și, cînd îi este lumea mai dragă, cineva bate la ușă cu te miri ce nevoi. Totuși, sper să folosească, măcar în nopțile de iarnă, agenda cu linii potrivite pentru povești - pe care i-am trimis-o în dar -.

Îmi plac poveștile ei și pentru că Domnița folosește, fără zgârcenie, expresii locale atît de pitorești:

„Încă nu începusem gimnaziul. Unei colege, Matroana, îi murise o mătușă. Era în vîrstă femeia. Casa femeii era aproape de cimitirul de pe Leș. Nu am auzit pe nimeni din casa noastră, că ar fi de luat parte la comandare. Dar știam că la asemenea întâmplări, copiii capătă colăcei.

M-am fofilat printre oameni necunoscuți și am așteptat. Popa a prohodit moarta. Două femei despletite plîngeau deznădăjduite. Peste copârșeu, au răsunat bulgări de pămînt. Am căpătat colăcelul de la femeia cu traista în pătrățele agățată într-un umăr. Cineva a pofțit oamenii la pomană. Am intrat și eu printre oameni.

În cele două camere erau întinse mese din scîndură sprijinite pe niște picioare care semănau cu litera „X”.

M-am așezat pe capătul pragului dintre camere. Femei îmbrăcate în negru împăr-

țeau castroane emailate pline cu tocană de oaie și blide de lut cu sarmale.

Lângă blidele de pe mese, erau linguri de lemn cu coada găurită. Lingurile astea se păstrau în pod, înșirate pe o sîrmă. Pâinea era pe masă, tăiată felii. Pe câteva talgere erau felii de cozonac cu mac și pancove.

Pe colțul fețelor de masă țesute din cânepă și din in era cusută o literă. Cândva, m-a lămurit mama, că litera era inițiala numelui vecinei de la care s-a împrumuta fața de masă.

Nu m-a întrebat nimeni cine și a cui sunt. M-am uitat în jur și mă gîndeam unde aș putea sta și eu, în rînd cu oamenii.

Pe sub câteva poale și pe sub mese, m-am strecurat, ață, lângă popa Leonte!

Pe popa îl știam de la biserică – unde mergeam cu Buna Măriuca -, dar și de cînd poposea la noi în ocol și povestea cu Bunu Ion Avram, despre vremurile în care Bunu a fost prizonier în Tașkent. Acolo a învățat să vorbească destul de bine limba germană, de la un neamț alături de care își împărțeau poverile la construcția unei căi ferate.

Îl știam pe popa și de la umblatul cu crucea – cînd venea de Bobotează să ne sfințească casa cu agheasmă -.

Ne închinam, pupam crucea și mâna popii, dar ne bufnea rîsul, cînd popa ne stropea creștetul cu struțul de busuioc înmuiat în cîldărușă.

Îl petreceam cu lumânarea aprinsă la casa din vecinătate, însoțiți de scîrțâitul omătului geruit.

Doamne, ce glas bun avea popa Leon Leonte! Și ce cai de pomină avea! Care-l purtau la moșii, dar și la casele răsfirate pe îndepărtatele dealuri.”

• • Veronica Oșorheian

Comfort food și literatură

Laura Poantă

În lumea modernă, relația dintre stres și alimentație a devenit paradoxală: mâncarea nu mai este doar sursă de hrană, ci și refugiu emoțional, recompensă sau formă de consolare. În timp ce societatea glorifică obsesiv silueta perfectă și cultivă anxietatea legată de obezitate, aceeași cultură promovează permanent imagini ale excesului alimentar, ale deserturilor ca „răsfăț” și ale ideii de *comfort food*. Astfel, omul contemporan oscilează între vinovăția de a mânca mese ceva mai copioase (și cu poftă) și nevoia profundă de a găsi în hrană un mic spațiu de liniște, într-o lume dominată de grabă, competiție și stres continuu. În psihologie, termenul *comfort food* desemnează alimentele consumate nu în primul rând pentru valoarea lor nutritivă, ci pentru efectul lor de „reglare” emoțională. Aceste alimente sunt asociate frecvent cu amintiri plăcute (*madlena*), cu sentimentul de siguranță, cu familia sau cu experiențe pozitive din copilărie și pot reduce temporar senzațiile de stres, anxietate sau tristețe/depresie. Cercetările sugerează că efectul lor nu este legat exclusiv de compoziția alimentului (dulce, sărat, iute

etc.), ci mai ales de semnificația simbolică pe care acesta o are pentru fiecare persoană. Astfel, o supă pregătită după rețeta bunicii sau o prăjitură asociată cu sărbătorile pot funcționa ca adevărate „ancore emoționale”, evocând sentimente de confort și apartenență. Altfel spus, din perspectivă psihologică, *comfort food* reprezintă categoria de alimente consumate pentru efectele lor emoționale și nu exclusiv pentru satisfacerea foamei biologice, naturale, de altfel. Aceste alimente sunt asociate cu experiențe afective pozitive și amintiri, fiind utilizate adesea ca strategie de *coping* în situații de stres. Studiile din domeniul psihologiei alimentației arată că preferințele pentru anumite „alimente de confort” sunt influențate atât de factori culturali și familiali, cât și de mecanisme neuro-biologice implicate în recompensă și reglarea emoțiilor (*Comfort food: a review*, C. Spencer, 2017).

În literatură, găsim referințe variate și sugestive – de la descrieri detaliate ale unor ospete pantagruelice până la simboluri existențiale. În *Metamorfoza*, relația cu hrana devine un semn discret al destrămării identității. După transformarea sa într-o insectă gigantică, Gregor Samsa își pierde nu doar locul în familie și societate, ci și capacitatea de a participa la unul dintre cele mai umane ritualuri: masa. Alimentele care îi plăceau altădată îi provoacă dezgust, iar hrana devine treptat un *marker* al alienării și al singurătății. În mod simbolic, Kafka sugerează că stresul extrem și epuizarea existențială nu afectează doar psihicul, ci modifică însăși relația omului cu propriul corp, cu foamea și cu plăcerile simple ale vieții cotidiene. Gregor seamănă cu omul modern aflat în *burnout*: prezent fizic, dar tot mai incapabil să participe firesc la viața celorlalți. La început, după ce se transformă în insectă, Gregor nu mai poate suporta alimentele banale pe care le mânca înainte, ca om. Respinge laptele și pâinea, considerate simboluri ale vieții normale și ale confortului familial, și începe să prefere resturile alterate sau mâncarea stricată. Această schimbare sugerează pierderea treptată a identității sale umane. Felul în care familia îi oferă hrană indică și relația activă a membrilor cu Gregor. La început, sora lui îl îngrijește cu o anumită compasiune. Pe măsură ce timpul trece, însă, hrana devine tot mai neglijent oferită, iar interesul familiei pentru el scade. În mod simbolic, tatăl este cel care îi provoacă o rană, lovindu-l cu un măr, iar această rană pare să îl slăbească treptat și să contribuie la moartea sa (*Role of Food in The Metamorphosis by Franz Kafka*, *Premium Papers* 2025).

Dacă în literatura contemporană hrana este adesea asociată cu răsfățul și confortul emoțional, în secolul al XIX-lea ea reprezenta adesea o problemă de supraviețuire. Puține opere ilustrează mai bine această realitate decât *Oliver Twist* a lui Charles Dickens. Celebrul episod în care micul Oliver îndrăznește să ceară ceva de-ale gurii „*Please, sir, I want some more*” a rămas unul dintre cele mai cunoscute simboluri ale foamei din literatura universală. Nu este vorba doar despre lipsa hranei, ci despre anxietatea permanentă a copilului sărac, dependent de bunăvoința unor instituții sau oameni străini, reci și impersonali. Foamea descrisă de Dickens este diferită de preocupările alimentare ale omului modern. Pentru Oliver și pentru copiii din azilul victorian, stresul nu era generat de numărul kaloriilor, de carbohidrați sau de imaginea corporală, ci de întrebarea mult mai simplă și mai dură: va exista și mâine ceva de mâncare? În acest sens, literatura lui Dickens ne amintește că, timp de secole, relația dintre stres și alimentație a fost dominată de lipsuri, nu de excese și că în trecut stresul era asociat mult mai adesea cu lipsa hranei, în timp ce azi el coexistă mai frecvent cu abundența alimentară. Dacă omul secolului XIX se temea că nu va avea ce mânca, omul secolului XXI se teme adesea de ceea ce mănâncă, de cât mănâncă sau de ce simte când mănâncă. Sigur că nici astăzi nu putem generaliza; există încă un procent însemnat de oameni săraci, dar mult mai mic față de epocile anterioare, când pâinea și fierturile fără carne erau majoritare.

Între foamea lui Oliver Twist și *comfort food*-ul contemporan există o variantă intermediară: hrana modestă, dar existentă și împărțită cu ceilalți. Un exemplu sugestiv îl oferă celebra pictură *De Aardappeleters* (1885) a lui Vincent van Gogh. Tabloul înfățișează o familie de țărani adunată în jurul unei mese simple, luminată slab de o lampă. Nu există abundență, rafinament sau lux gastronomic. Există doar cartofii și prezența celorlalți.

Van Gogh nu pictează mâncarea în sine, ci comunitatea creată în jurul ei. Într-o

epocă în care mesele sunt adesea luate în grabă, în fața ecranelor, pictura lui Van Gogh amintește că una dintre cele mai vechi funcții ale hranei a fost aceea de a aduce oamenii împreună. Poate că acesta este și unul dintre motivele pentru care anumite feluri de mâncare ne oferă confort emoțional. Ele nu ne amintesc doar de un gust, ci și de oameni, de locuri și de momente în care ne-am simțit în siguranță. De altfel, se știe de acum faptul că celebra dietă mediteraneană are o componentă esențială, dincolo de brânză, ulei de măsline, roșii – comunitatea.

În literatura română, Mihail Sadoveanu a surprins adesea această dimensiune comunitară a hranei. În lumea sa literară, mesele nu sunt simple pauze între întâmplări, ci adevărate ritualuri ale apartenenței. Fie că este vorba despre ospetele din *Frații Jderi*, despre *Hanu Ancuței* sau despre mesele simple ale lumii rurale, hrana apare asociată cu povestea, cu prietenia și cu sentimentul continuității. La Sadoveanu, mâncarea nu este doar exces sau doar spectacol. Ea însoțește conversația și creează un spațiu al echilibrului. Într-o societate marcată de ritmuri lente și de relații stabile, masa reprezintă o formă de ordine într-o lume adesea imprevizibilă. Din această perspectivă, literatura sadoveniană anticipează, am putea spune, ideea modernă de *comfort food*: nu ingredientele sunt cele mai importante, ci emoțiile și amintirile pe care acestea le poartă (*Irina Roxana Georgescu, Mirodenii, bucate, savoare, Revista Transilvania*).

Ion Luca Caragiale aprecia mâncărurile fine, deși nu era de acord cu noile feluri de mâncare introduse în alimentația burgheză, scriind că: „aceste mici firimituri, aceste zaharicale, precum spuneau acei *fins gourmets*, acei pricepuți tabiet, răposaii, bunii boieri, părinții *bonjuriștilor* de la ‘48, zaharicale a căror savoare concentrată înlocuiește cu succes cantitatea nutritivă”. De asemenea, Caragiale ironiza obiceiul de a consuma prea multe feluri de mâncare la o masă, oferind cititorilor și mostre de meniu: „Un prânz împărătesc! și tot lucruri ușoare: mezeluri, salam, ghiudem, limbă, licurini, măsline, icre de știucă și negre; supă de clapon cu patele; pană de somn rasol; clapon ciulama; chifteluțe marinate cu tarhon; pârnaie de nisetru; patricieni la grătar; un purcel la frigare; cataif, tortă; brânzeturi, fructe diverse; vin alb, negru, șampanie etc.” Personajele lui Caragiale se întâlnesc în spațiul public (la cafenea, la dugheană, la bodegă) și, la un mezel și un pahar de mastică sau de bere, dezbat subiectele lor preferate: starea proastă a țării și guvernul incapabil. „Dugheana e plină de amici, toți funcționari publici și profesioni libérale. Așteaptă aci de mult să se oprească potopul, și, așteptând, ca să le pară timpul mai scurt, iau aperitive, țuică, mastică, pelin, mișmaș, și gustă mezeluri, salam, ghiudem, cașcaval, măsline...”. Mâncarea și băutura devin, în opera lui Caragiale, nu doar simple elemente de decor, ci surse de satiră și umor și instrumente cu ajutorul cărora scriitorul conturează trăsături de caracter, mentalități și moravuri, subliniază viciile și excesele umane. (Eugen Simion).

La Camil Petrescu, mâncarea este mai degrabă un indicator al statutului social, al rafinamentului sau al relației dintre personaje. „Felurile de mâncare sălcie”, cu „apă caldă și leșioasă” sunt executate de Fred Vasilescu în paranteze dezgustate. „Călduțul” e, de altminteri, simbol al amorului, al monotoniei, al opacității. Simplitatea complicată a meselor comandate de doamna T., de pildă („pui rece, cu brânză albă, compot de caise Știrbey și vin *Chateaufort-du-Pape*”), e o amprentă de personalitate. Dar exemplele literare sunt nenumărate – literatura japoneză, nordicii (*Fata cu dragon tatuat*, de exemplu, dar majoritatea romanelor nordice *noir* au și descrieri detaliate și foarte expresive ale meselor), basmele, Marin Preda în *Moromeții* și lista poate continua aproape la nesfârșit. În prezent, hrana a devenit și limbaj emoțional, și spectacol social, și instrument de gestionare a anxietății.

Niciodată oamenii nu au avut acces la atâtea informații despre alimentație și poate niciodată nu au fost atât de preocupați de ceea ce mănâncă. Între terciul lui Oliver Twist și fotografia unui *brunch* postată pe rețelele sociale se întinde mai mult decât un secol de istorie. Se află acolo transformarea hranei din necesitate în simbol folosit excesiv, din supraviețuire în consolare și din gest cotidian normal, fiziologic, în expresie a emoțiilor noastre cele mai intime – dar întrebunțate azi ca material comercial, într-un exhibiționism unic în istoria omenirii.

În acest sens, *comfort food*-ul nu mai este doar o categorie gastronomică, ci și una culturală și activă, motiv pentru care literatura și arta au explorat constant relația dintre hrană, memorie, stres și apartenență. Există însă și această dimensiune mai puțin discutată a fenomenului, pe care vreau să insist. Conceptul de *comfort food* este, într-o anumită măsură, un produs al abundenței. Pentru mare parte a istoriei, oamenii au privit hrana în primul rând ca pe o necesitate, nu ca pe un instrument de gestionare a emoțiilor. Am spus-o mai sus, dar repet – în secolele trecute majoritatea oamenilor nu căutau mâncăruri reconfortante, ci pur și simplu suficientă hrană pentru a supraviețui. Chiar și astăzi, pentru milioane de oameni, problema principală rămâne accesul la alimente și nu alegerea unui desert menit să reducă stresul după o zi dificilă. Din această perspectivă, *comfort food*-ul poate fi privit și ca un privilegiu al societăților în care nevoile fundamentale sunt, cel puțin pentru o parte a populației, deja satisfăcute. Foamea și foametea, recoltele slabe, războaiele sau pandemiile transformau hrana într-o preocupare vitală, nu într-o experiență emoțională. Astăzi, într-o parte a lumii, o prăjitură artizanală sau o cafea cu scorțișoară sunt promovate drept terapie împotriva stresului, în timp ce în altă parte a lumii problema rămâne aceeași ca în vremea lui Oliver Twist: dacă va exista ceva de mâncare și mâine. De aceea cred că la un moment dat devine deranjantă atât obsesia pentru dimensiunile corporale, cât și cea legată de porțiile de mâncare, cantitatea ei, calitatea (eternul organic!), dar și felul în care ne sfătuiesc toți să nu recurgem la mâncare ca la un mod de a ne rezolva problemele și nemulțumirile; se simplifică foarte mult un subiect complex și se uită faptul că foarte mult conținut din *online* este fals, mincinos și foarte filtrat. Se aruncă enorm de multă mâncare la gunoi, se exagerează cu unele cure de slăbire extreme, se aberează cu teoriile vegane și se transformă în vină actul natural al alimentației. Ca medic, alimentația sănătoasă are câteva criterii clare. Ca simplu mâncător – nu prea mai știu ce să faci ca să nu greșești.

Tendința de a idealiza trecutul seamănă uneori cu tendința de a fotografia doar desertul și nu întreaga masă. Admirăm palatele, meniurile fastuoase și balurile aristocratice, uitând că majoritatea oamenilor nu au locuit în palate și nu au participat la banchete. Istoria hranei este, în mare măsură, istoria unor mese modeste, a recoltelor nesigure și a grijii permanente pentru procurarea alimentelor de bază.

Virginia Nușfelean

Schiță de portret #

Eu fac parte dintre cei învinși!
Nu-mi căutați o rană,
la vedere,
nici urletul de fiară în cădere,
nici numele pe liste de proscrisi.
Învinsă sunt de propria-mi visare,
prinsă la colț
– între lumini și umbre –
de certitudini în culori prea sumbre.

Eu zac în mine ca o abdicare.

Stare #

Sunt pasăre aproape înghețată
în crengile unui copac stingher
și-n penele-mi ca niște săbii
rănită-i noaptea cu întregu-i cer.

Sunt un copac pe moarte și stingher,
uitat cândva de draga lui pădure
în râpa unui deal, și-aproape pier
de dorul de-a culege fragi și mure.

Sunt râpa unui deal ce-i gata să se surpe
și nicio pasăre nu-mi cântă de alin,
treceau pe-aici cândva un cerb și-o vulpe -
pe-atunci n-aveam în lanuri niciun spin.

Sunt satu-n care casele se surpă,
stăpânii lor mutatu-s-au în deal,
în țară se vorbește de o culpă,
o culpă izgonită din real.

Ceasul rău #

Beau ca să uit că ceasul rău mi-e-n casă,
întins pe canapea, părănd că doarme,
în timp ce suflul și puterea-mi soarbe,
făcând cu ochiul nopții, ca părtașă,
să-mi prindă mintea toată-n a ei gheare,
s-o sfâșie încet ca pe-o cămașă.

Întind spre sticlă mâna să mai iau
un gât de drog amețitor de vie,
gândul să fug de mine mă îmbie,
dar e zadarnic, chiar de amesc,
ceasul cel rău e-aici, îmi ține companie,
și păsări negre-n gând se cuibăresc.

Casa îmi este plină de lucruri de prisos...
Harfa de iarbă mi-ar plăcea să-mi cânte,
sub mângâierea degetelor blânde -
când ceasul rău intrat-a pân' la os -
și-n melodia ei să pot ascunde
tristețea din poemul *l'Albatros*.

Năluca #

Trăiesc în casă cu năluca,
am vrut adesea să o strâng de gât,
s-o-mpușc în cap ca pe un șarpe
ce stă la soare ziua-ncolăcit.

Dar cum să-mpuști năluca?
Cu glonț de fiară cine poate trage
într-un vânat ce n-are trup de carne,
nici urlet ce răsună în viroage?

În zori dispare, fuge, se ascunde,
aproape uit c-o am povară,
revine însă-ncet spre seară,
de nicăieri și de niciunde.

Mi se pitește chiar sub pleoape,
lumina parcă-ncet se stinge,
cana cu lapte rău mă frige,
în ea se-ncolăcește un șarpe.

În gând mă rog: O, piei năluca!
lasă-mi măcar privirea neatinsă,
că mintea-n gura nopții îmi e prinsă -
în dinții ei ce sfâșie și mușcă.

Cețuri albastre, fine, mă-nfășoară,
văd fluturi albi în lanul de orez,
un drum păzit de ciori îl înconjoară,
pe cai sălbatici parcă galopez,

cai ce înghit jăratul din stele,
năluca-i mână-n Styx să se adape,
să li se piardă nechezatu-n ape
ce cresc vuind în gândurile mele.

Ce-ar fi #

Ce-ar fi să-l împușcăm pe Oscar
și să plecăm hai-hui în lume,
să facem un hotel din casă
pentru furnici, greieri și brume ?

La ușă să păzeasc-un frasin,
crescut acolo la-ntâmplare
când triști am îngropat pisica,
mușcată de o târătoare.

Să prindem frânhii ca beteală
de-acoperiș și de ferestre -
motiv de sport în aer liber
pentru țânțarul din poveste.

În pivniță să-nchidem oaia,
ce behăie și zi și noapte,
să nu trezească cumva morții
ce îi purtăm cu noi în spate.

Ce-ar fi să ne-mpușcăm și noi
cu gloanțele ascunse în cuvinte,
cât ploile aștern în sat noroi
și modelează gratuit morminte?

Memoria, un crud dușman

Ce fericită-aș fi să pot uita
Că nu aveam șireturi la pantofi,
Că rața sub cuțit mai măcăia
Și-apoi, prăjită, garnisea cartofi.

Ce bine m-aș simți să pot s-alung
Imaginea cu vițelușa moartă
Când a intrat sub lama de la plug
Și într-o clipă a fost spintecată.

Ce tare mi-aș dori să nu mă doară
Cum behăie în Vinerea cea Mare
Mieii vânduți pentru sacrificare,
Venii pe lume numai ca să moară.

Ce mult aș vrea să dau uitării
Trupul lovit în plin de un bețiv
Cu mâna pe volanul nepăsării,
Realul depășind tot ce-i fictiv.

Traiu mi-ar fi mai bun să pot uita
Colegii ce-mi puneau în cărți lipici,
Pe tata-ntors doar când se înnopta,
Bărbia lui ce sângera sub brici.

Ce bine m-aș simți să nu mai știu
Că într-o zi vom fi luați de boală,
Că viața ni se-ncheie în sicriu
De-i glorioasă, dură, sau banală.

Comerț la tarabă virtuală

Frunză verde de mălin,
Vând frântură de destin;
Floare neagră de lalea
Vând durere de măsea;
Busuioac strâns în buchet,
Vând, la kilogram, regret;
Mărar verde din grădină,
Vând zumzetul de albină;
Frunză putredă-n compost,
Vând speranță fără rost;
Violete și zambile,
Vând apusul unei zile;
Azi, privind tot înainte,
Vând decizii fără minte

Și-i posibil ca-ntr-o joi
Să vând viața de apoi.

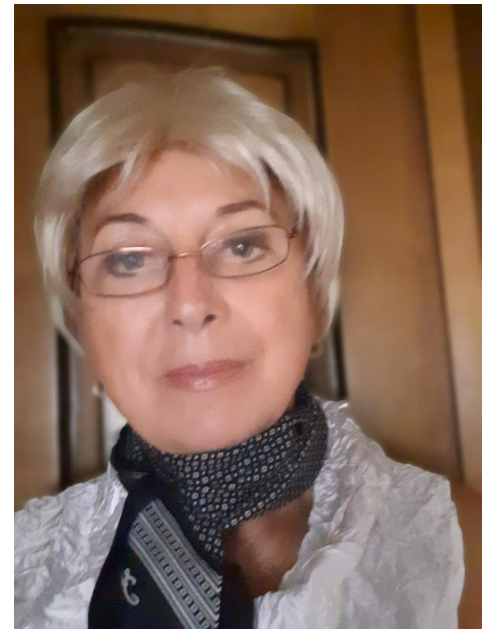
Ploaia care nu mai vine

S-a-nnorat și plouă
cu ridichi și ouă,
cu nădejdi truate
de inși fără carte.
Plouă cu lalele,
crize și belele,
cu știri pesediste
și bombe trumpiste,
cu scumpiri la pompă
și tăieri din trompă.
Plouă cu pastile,
și cu negre zile,
plouă cu ani grei
și cu derbedei.
Plouă cu vocale
pe vreo cinci canale,
cu înjurături
din murdare guri.
Plouă-n virtual
cu dinți de șacal,
cu minți încuiate
și cu oale sparte.
Doar în vis mai plouă
cu bonus la ouă,
cu nuci și fistic,
cu dans din buric.
Iar ploaia din cer,
caldă și mănoasă,
are caracter,
nu mai cade-n plasă.

Lecturi #

Au fost, mă întâi, Verlaine și Rimbaud,
Și m-am oprit la litera «o».

Îl citeam, pe ascuns, pe Villon,

Era iarnă și n-aveam palton.

Urmă Valéry, sau Claudel,
J'attendais, amoureuse, un appel.

Éluard și Prévert, mai târziu,
Mi-au dat ghes, o dată, să scriu.

Cu Éxupéry și cu Proust,
Beam, la pet, Coca-Cola și must.

Jean-Paul și Simone de Beauvoir
Mi-au pus noaptea, adesea, pe jar.

Camus, cu Străinul și Cioma,
Mi-a șters de pe chip toată gluma.

Dar, cu Moarte pe credit, Céline
M-a făcut să nu-mi mai revin.

PRIMĂRIA COMUNEI
CICÂRLĂU
JUDEȚUL MARAMUREȘ

FESTIVALUL DE LITERATURĂ
VASILE LUCACIU
Ediția a XXIV-a

28-29 NOIEMBRIE 2026
Comuna Cicârlău,
județul Maramureș

DATA LIMITĂ DE TRIMITERE A TEXTELOR: 15 NOIEMBRIE 2026

În perioada **28-29 noiembrie 2026**, comuna Cicârlău, județul Maramureș, va găzdui cea de-a XXIV-a ediție a Festivalului Național de Literatură „Vasile Lucaciu”, eveniment dedicat promovării literaturii române și susținerii tinerelor talente literare.

CINE POATE PARTICIPA?
Festivalul se adresează tinerilor autori care nu au debutat editorial, invitați să participe cu creații originale de poezie și/sau proză.

ÎNSCRIEREA LUCRĂRIILOR
Participanții vor transmite 10 poezii și/sau 10 pagini de proză, redactate cu diacritice, la adresa de e-mail: cenaclul_literar_vasile_lucaciu@yahoo.com. Lucrările pot fi transmise și prin poștă, la sediul primăriei comunei Cicârlău: **str. Unirii nr. 1, Cicârlău, județul Maramureș, CP437095**

JURIUL
Evaluarea creațiilor va fi realizată de un juriu alcătuit din scriitori și reprezentanți ai unor reviste literare din nord-vestul României, care va desemna câștigătorii celor 7 premii puse în joc.

PREMIU
Premiile vor consta în diplome, bani, cărți și oportunitatea publicării creațiilor în reviste literare de prestigiu.
Valoarea totală a premiilor este de 3.400 de lei, iar Marele Premiu este în valoare de 1.000 de lei.

FESTIVITATEA DE PREMIERE
Câștigătorii vor fi invitați să participe la festivitățile Festivalului Național de Literatură „Vasile Lucaciu” de la Cicârlău, organizatorii asigurând cazarea și masa pe durata evenimentului.

DESPRE FESTIVAL
Prin această manifestare, comuna Cicârlău își reafirmă preocuparea pentru promovarea culturii și pentru descoperirea și susținerea noilor voci ale literaturii române.

Vă așteptăm să vă înscrieți și să deveniți parte din povestea Festivalului Național de Literatură „Vasile Lucaciu”!

Informații la tel.: **0730-930.235**

PRIMĂRIA COMUNEI
CICÂRLĂU
JUDEȚUL MARAMUREȘ

Cenaclul Literar
Vasile Lucaciu – Cicârlău
Vicepreședinte
Goga Nicolae

Preocupați de Leadership

Motto: „Să înveți cum să te dezvolti, încât să devii ceea ce ți-ai dorit dintotdeauna!”

Fiecare om care își propune un program de perfecționare, de îmbunătățire a ființei sale, de întărire a eului său și de restabilire a vigoarei fizice alege o cale...

Dr. Denis E. Waitley (n. 1933) este o autoritate în domeniul performanței și al dezvoltării personale, iar în cartea „Psihologia câștigului” expune calitățile unui om de succes și calea de urmat pentru a deveni „câștigătorul deplin” pe plan personal și pe plan profesional. Cele 10 calități ale câștigătorului total sunt : autocontrol și conștiință de sine, dimensiune personală și stimă de sine, automotivare și autodirecție clară, autoprotecție și autodisciplină, așteptări de la Eu și imagine de sine, toate la nivel pozitiv.

John C. Maxwell (n.1947) preocupat de Leadership, a scris cărți extrem de interesante: „Cele 21 de legi supreme ale liderului”, „Cele 21 de calități ale liderului”, „Leadership-ul de aur” în care promovează lucruri pozitive, înțelepte și utile pentru orice antreprenor și pentru orice persoană dornică să dezvolte „liderul din sine”. Cum dezvoltarea personală și lideriatul sunt domenii cu același scop – a fi om de succes, fiind fericit și atașat de cei din jur, J. Maxwell a scris și „Cele 15 legi supreme ale dezvoltării personale” pentru acei oameni care vor să își conducă bine viața. Ei se preocupă de o continuă creștere a valorii proprii. Și, odată schimbați mult în bine, transformă și viețile altora. E un cerc care tot crește și toată lumea are de câștigat.

Un nou termen al creșterii personale este Self Design care propune: un program de cunoaștere a cauzelor emoționale ale bolilor și tehnici de refacere a organismului; stabilirea unui echilibru real între trup, minte și suflet / tratament holistic; pași de evoluție și de înflorire a ființei umane, într-o comunitate de sprijin.

Un înțelept a spus odată: «Cel mai bun moment pentru a planta un copac a fost ieri. Următorul cel mai bun moment este acum.» De aceea, înainte de „a purcede” pe noul drum, trebuie anulați sabotorii binelui - negativismul și nefericirea. A te judeca cu asprime, a nu avea stimă de sine și iubire de sine înseamnă a nu te împăca cu propria ființă, cu propria făptură, pentru a pune bazele construcției eului propriu puternic, frumos, echilibrat. Având o relație bună cu tine însuși vei atrage relații bune cu cei din jur. Altfel, vei avea aproape tristețea și indispoziția.

Cartea lui John Maxwell „Cele 15 legi supreme ale dezvoltării personale” (editura Amaltea, București, 2013) este magistrală. Iată ce mărturisește autorul cititorului său, în Introducere:

„Lucrarea de față reprezintă efortul meu de a te ajuta să înveți cum să te dezvolti, încât să devii ceea ce ți-ai dorit dintotdeauna. Îmi doresc să îți arăt cum să ai atitudinea potrivită în orice împrejurare, să îți identifice pasiunile, să îți stabilești clar scopurile și să îți perfecționezi abilitățile pentru ca să îți atingi potențialul maxim”. Apoi definește Potențialul:

„Este un cuvânt care te trimite cu gândul la posibilități. Te face să privești înainte cu optimism. Este impregnat de speranță. Promite succesul. Implică împlinire. Țintește măreția”. La final face câteva recomandări: „Să aprofundezi un capitol pe săptămână. Discută subiectul cu un prieten. Aplică ceea ce ai învățat, schimbă în fiecare zi ceva în bine, la tine. Ține un jurnal al propriei dezvoltări!” „Fii lider al eului tău!”

Toți oamenii au ambiții, dorințe, visuri, dar trebuie să se dezvolte ca scopurile să fie atinse. Este greșit să creadă că dezvoltarea vine de la sine. Speranța singură, nu este o strategie de lucru.

Trebuie să ai un plan de dezvoltare personală. Trebuie să respecti legea intenției - să dai răspuns la întrebări precise care punctează îmbunătățirile zilnice. Cum devii mai inteligent? Cum capeți profunzime în gândire? Cum muncești / studiezi mai mult? Cum depășești obstacolele? Cum poți deveni tot mai bun?

Pentru a înțelege această lege, autorul adaugă o povestioară pe care i-o spunea tatăl său:

„Cinci broscuțe stau pe un buștean, la malul unei ape. Patru dintre ele se hotărăsc să sară în apă. Câte broscuțe au mai rămas? Sigur că, băiatul a răspuns – una. Tatăl a spus: Nu. Au rămas cinci, deoarece este o deosebire între a hotărî ceva și a trece la fapte”. Pentru a întări băiatului ideea acțiunii, a faptei, i-a spus de mai multe ori această șaradă, până el i-a înțeles tâlcul.

Dar, acționând, vei căuta modalitatea cea mai bună pentru a nu greși. Totuși, orice greșală trebuie văzută ca o încercare care te obligă să gândești mai bine, să alegi mai atent, să fii isteț și să continui... Eroarea nu este un eșec, este o alegere nepotribită care cere o corectare.

Apoi, începi planul de dezvoltare, însă nu ai imaginea întregului parcurs, fiecare zi îți dezvăluie ceva nou. El va dura toată viața; un șir lung de experiențe și învățăminte vor urma, care îți vor întări caracterul.

Legea conștientizării marchează nevoia de autocunoaștere și acceptare de sine. Nu te poți dezvolta dacă nu-ți cunoști punctele tari și punctele slabe: ce îți place să faci, ce abilități ai, care îți sunt valorile și prioritățile. După ce știi ce deții în acest moment, îți propui să înveți permanent. Pentru a crește continuu trebuie să fii constatat implicat, creativ, responsabil și recunoscător celor ce te-au ajutat direct sau indirect.

Legea oglinzii se referă la ceea ce vezi când te privești - o persoană capabilă de succes sau un om inferior. Dacă vrei să te dezvolti trebuie să investești în tine, să te pregătești să iei teste, să treci examene, să îți spui mereu: „eu vreau să reușesc!” Dar, „dacă ai o dorință de nivel 10, spune J. Maxwell, iar respectul de sine este de nivel 5, atunci vei performa doar de nivel 5. Singur te limitezi - când simți că nu poți face față provocărilor, nu meriți laude, dragoste, nu ai dreptul la fericire și îți lipsește încrederea în propriile forțe”.

O altă povestioară, introdusă de autor, subliniază faptul că, valoarea pe care ți-o dai ție, este valoarea pe care ți-o dai și alții. „Un bărbat se duce la o ghicitoare pentru a-și cunoaște viitorul. Aceasta se uită într-un glob de sticlă și îi spune – Vei fi sărac și nefericit până la 45 de ani. Bineînțeles că el întreabă, plin de speranță – Și după aceea? Femeia,

îl măsoară cu privirea și răspunde – După aceea te vei obișnui!”

Așadar, J. Maxwell enumeră câteva sfaturi extrem de utile: „Ai grijă ceea ce îți spui ție; nu te compara cu alții; treci dincolo de convingerile care te limitează; conferă-ți valoare; adoptă o viziune pozitivă asupra vieții; ajută pe alții și vei avea folos și tu”.

Legea reflecției este considerată de autor extrem de utilă. Este nevoie să ieși din ritm, să faci pauze, să cugeți, să înțelegi semnificația experiențelor avute, să schimbi ritmul, să faci ajustări sau să continui după „bornele” stabilite. Peter M. Leschak are părerea că: „toți oamenii sunt privitori, dar puțini sunt și observatori”. Deci: „fă pauze, reflectează, pune-ți întrebări, caută răspunsuri...”

Legea consecvenței: „Motivația te face să mergi mai departe, disciplina te ajută să te dezvolti”. Excluzând descurajarea și stabilind scopuri mici, favorizezi avansarea treptată și sigură spre reușită. Principiul tău: merg de la ușor spre greu, de la simplu spre complex.

Legea mediului favorabil: este o problemă crucială. Dacă mediul familial a fost excelent, dacă mediul școlar a fost propice pentru a-ți dezvolta potențialul, dacă colectivul de muncă este stimulativ și adecvat evoluției tale pe plan profesional, ești norocos. Dacă mediul familial a fost necorespunzător, nici școala nu a putut compensa total lipsurile tale. Totuși, ai reușit să treci cu bine anii de școală și să îți faci un rost bun. Dacă ai în preajmă oameni preocupați de dezvoltarea lor personală vei fi prins în fluxul pozitiv și vei face progrese, dacă mediul nu te provoacă, trebuie să îl schimbi. Dacă ai prieteni buni cu care petreci momente extraordinare, vizități locuri pitorești, participăți la evenimente culturale, apoi citești cărți, le discuți împreună cu ei, asculți muzică, ai o viață frumoasă.

Legea planificării ține de planul de viață pe care ți-l stabilești și strategia pe care o crezi pentru a-ți maximiza dezvoltarea.

Legea suferinței îți impune să gestionezi corect experiențele neplăcute și să mergi mai departe mai curajos, mai puternic, mai capabil. Cu o condiție – să ai atitudine pozitivă.

Legea scării pune problema caracterului. J. Maxwell subliniază: „Formarea caracterului a fost dintotdeauna o preocupare pentru mine. Dar, au trecut câteva decenii până când să îmi dezvolt modul corect de gândire și să învăț că treptele trebuie să fie la locul lor în persoana mea”. Treptele sunt trăsături care te definesc și „repezează ceea ce omul e în interior”. Caracterul tu însuși îl crezi pe baza unor alegeri foarte bine gândite. Baza a fost pusă de părinții care te-au educat, apoi, ai continuat „lupta cu toate compromisurile exterioare”. În ce privește caracterul unui lider, el va respecta reguli de aur, distingându-se prin modestie, onestitate, curaj, încredere, înțelepciune, perseverență și integritate morală. Dar, fiecare om dovedește dacă este „om de caracter” în viața de zi cu zi...prin manifestarea de sine.

Legea elasticului de cauciuc se referă „la toată acea extindere profesională pe care o experimentează omul de-a lungul carierei”. Iar extinderea capacităților presupune întotdeauna o perfecționare, deoarece „nu accepți să fii mediocrul!” „Oamenii de acest fel caută noi provocări, merg mai departe... și este exact unul dintre motivele pentru care au succes”.

Legea schimbului este cea mai importantă în leadership. J. Maxwell afirmă: „trebuie să învățăm să considerăm schimbările ca pe niște oportunități de creștere și dezvoltare a potențialului personal, pentru a fi oameni de succes”. Iar „schimbarea este personală - pentru a-ți schimba viața, trebuie să te schimbi tu însuși”.

În cartea „Dezvoltă liderul din tine” (Editura Amaltea, București, 1999) John C. Maxwell pune în valoare trei calități ale celor ce stăpânesc știința conducerii: comunicare, responsabilizare și influență pozitivă. Se naște cineva cu aceste trăsături și le poate aplica impecabil? Nu. Ele se formează având profesori buni. Totul se învață pe parcurs, dar, dacă ai norocul să întâlnești mentori, lideri veritabili, drumul evolutiv va decurge lent, sigur și fără „povârșuri”. Alături de acest sprijin real, trebuie să studiezi cu pasiune leadership-ul și negreșit vei reuși să descoperi capacitățile și calitățile personale, pentru a-ți conduce viața și a-ți construi fericirea.

Ce va urmări un lider în mod constant? A-și păstra integritatea morală. „Integritatea nu se referă la ceea ce faci, cât la ceea ce ești”. Sistemul de valori morale este o parte esențială a fiecărei persoane, este motorul care îi ghidează acțiunile, îi stabilește prioritățile, încât va ști să discearnă ce acceptă și ce respinge. „Integritatea determină omul să aleagă între ce vrea să facă și ce se cuvine să facă. Integritatea îl orientează cum să reacționeze în caz de conflict și cum să soluționeze eventuale tensiuni. Integritatea atrage încrederea și simpatia oamenilor, deoarece cel cinstit nu oscilează, rămâne consecvent în conduita sa corectă, distinsă, nobilă”.

Așadar, John C. Maxwell prin cărțile sale ne transmite un mesaj precis și relevant legat de leadership-ul de calitate. Iar cel care și-a dezvoltat liderul din sine este o persoană inteligentă, are caracter solid, are consecvență în vorbe și în fapte; are capacitatea de a vedea oamenii și situațiile într-o lumină pozitivă; are un simț al orientării deosebit, rezolvă eficient toate problemele! Este un OM remarcabil!

Luciana Cosmina Vlad

Trei metropole Londra, Roma, Paris (3)

Iacob Naroș

Orașul cel mai iubit de către Rebreanu, nu degeaba apare de aproape o sută cinzeci de ori menționat în Jurnal I și II. Suntem în anul 1927, când scriitorul își începe călătoria spre marele oraș european, încă din primul capitol al cărții Metropole, intitulat „Un vagon de români”, Parisul este denumit „oraș al luminii și civilizației”, spre el se îndreaptă un vagon întreg de români, ba chiar și un ministru anonim, d-l Duca, două tinere evreice, un student care se întorcea din vacanță la studii, un aprod taciturn care mergea cu nevastă-sa să facă avere, un român american, pantofar de lux și o tânără misterioasă, bulgăroaică, însoțită de un student, dar cu scopul de a se întâlni cu logodnicul ei din America. Autorul surprinde tipuri interesante, să nu uităm că o asemenea călătorie cu trenul spre Paris dura două zile, mai precis, 59 de ore. Rebreanu a fost la Paris de mai multe ori, prima dată în 1927, timp de 20 de zile; în 1928, zece zile și în 1929, o săptămână. La mijloc era și Puia pe care o înscrie la Sorbona, facultatea de științe naturale. După un an, ea se va retrage, va continua la Facultatea de Litere și Filozofie din București, pe care o va absolvi în 1931. Volumul are ca dedicație: „Fetiței mele, Puia, cea mai iubită! Liviu Rebreanu.”

Capitolul „Comerțul pitorescului” continuă descrierea călătoriei, la Viena, se schimbă trenul, Rebreanu creionează, după cum îi e obiceiul, tipuri și caractere, Are ca vecin pe românul american, la origine pantofar, care se crede cineva, doar că are bani. Una din ideile acestuia era ca Europa să desființeze granițele și să adopte un singur fel de bani. Ajuns

în Tirol, autorul admiră frumusețile naturale ale Alpilor: „Vârfurile din preajma văilor poartă fortărețe medievale sau cel puțin ruine ale castelurilor, bine îngrijite după toate regulile pitorescului. Satele sunt respirate pitoresc pe coaste, iar în văi, ici-acolo, în colțuri ademenitoare, sunt vile multicolore, gata să adăpostească pe drumeți. O biserică sus, pe o stâncă, un monument într-o poiană cu brazi, o cărare cu cotituri pitorești urca ușor până la un ghețar. O casă discretă de adăpost se zărește chiar alături de-o coamă înzăpezită care-i cheamă pe schiori...” Pe când la noi, doar ciobani și fiare sălbatice...

„Țara străbunilor” – Impresii din Elveția, autorul e alături de dramele călătorilor, bulgăroaica are probleme cu întâlnirea logodnicului și se precipită. În discuția cu americanul, apare următoarea concluzie: „Omul trebuie să muncească pretutindeni, chiar și la noi în România.” „Cei dintâi francezi” – La frontiera franceză, control vamal riguros, are loc mutarea în alt tren fără români, doar o familie de francezi care-l dezamăgește pe scriitor, prin relația cu copilul răsfățat, dar va avea ocazia să vadă și francezi adevărați. „PARIS!” – Sosit cu emoție în gara orașului, Rebreanu recunoaște străzi, bulevarde, teatre, catedrale, palate. A doua zi, va descoperi Parisul după un itinerariu ad hoc: Bulevardul Saint Germain, Palatul Bourbon, Pont de la Concorde, grădina Tuillerie, Champs Elysees, Rue de Rivoli, Place de la Palais Royal, Comedia Franceză, Avenue de L'Opera, Rue de St. Honore, Place Vendome, Rue de la Paix, Place d'Opera, Palatul Operei Mari, Montmartre, Poissonniere, Nort St. Denis. Astfel că după o zi întreagă, autorul crede c-a descoperit Parisul... „Original și caricatură” – Degeaba românii imită Parisul, comparația Bucureștiului cu „Parisul Orientului” i se pare precară scriitorului. Moda la români are ca reper Parisul, unii zic că Londra. Frumusețea femeilor române e de notorietate universală, dar moda lor nu e aceeași cu a parizienelor, doar se maimuțăresc. „Cultul copiilor” – Grija pentru copii e majoră, ei au întâietate peste tot (trotuare, prăvălii, autobuze, parcuri). Cultul pentru copii pare în dezacord cu faptul că aici se nasc puțini, la noi, „cine are să-i trăiască, cine n-are să nu-i dorească.”

„Ca c,est Paris” – Autorul reiterează repere pariziene de neuitat: Folies Bergeres, Casino de Paris, Moulin Rouge, Folies Dramatiques, reviste cu Mistinquette și Josephine Baker cu charlestonul ei. Așadar, „ce e ușor, se răspândește la fel de ușor!” „Cetatea cărții” – Iubitor de cărți, Rebreanu vizitează librăriile, amestecându-se printre studenții care n-au bani, dar și curioșii însetați de carte. La Paris, cartea e gratuită, e o realitate vie. Relațiile dintre scriitori și ziariști sunt la înălțime, un mare număr de reviste cu nivel intelectual ridicat există deoarece de aici pornesc curente și inițiative, aici e Cetatea Luminii. „Soldatul necunoscut” – Mormântul unui soldat necunoscut de sub Arcul de Triumf e situat în Place de l'Etoile, unde se întâlnesc douăsprezece bulevarde. Mândria națiunii franceze pentru cele 128 de bătălii ale marii revoluții și ale primului Imperiu cu peste un milion și cinci sute de mii de suflete căzute, Arcul a fost început în anul 1806. „Cosmopolis” – Scriitorul e surprins de restaurantele străine: chinez, vienez, unguresc, rusesc, înafara celui german, cel românesc se numește „Leul și cârnatul”. Parisul e cosmopolit prin oaspeții săi permanenți, toate neamurile pământului, de pe toate continentele. Românii își schimbă numele ca să pară mai franțuizi, dar n-ar mai vrea să plece acasă. „Revoluția română” – Presa română din Paris exagerează asupra celor petrecute în țară, poporul român nu e prea revoluționar, o simplă schimbare de guvern nu înseamnă așa ceva, ci doar goana după știri de senzație, atașați de presă sunt de vină conchide scriitorul. „Prințul Carol la legația română” – Un ministru interesant, vechi diplomat, om fin, cu o vastă cultură, chiar literară, ambasador de prestigiu, apreciat de Rebreanu. Prințul Carol are felurite legende și bune și rele. Una dintre ele are loc la parastasul morții regelui Ferdinand de la biserică apropiată de Sorbona. De față cu toată colonia românească și reprezentanții Franței oficiale, în afară de Carol, care n-a fost poftit. Totuși a venit și a triumfat. Nimeni de la legație nu l-a ajutat pe scriitor să se întâlnească cu Carol, așa că a renunțat. „Democrația internațională” – Păreri despre regimul democratic parlamentar cu o viață scurtă și putere de adaptare la firea popoarelor în cauză față de democrația internațională. „Poincare” – Un om fără partid, urât și dușmănit de cameră, dar e singurul care a menținut statul francez, idol al poporului fără să fie iubit de nimeni. Rebreanu l-a văzut la cameră, stătea grav, sever, atent. la cuvântul sprinten, vioi, vorbește simplu, fără emfază, clar cu o seriozitate ce impune stimă. Are un trup mediocru cu un cap căruia numai bărbuța ascuțită îi împrumută un aer de avocat meticulos. Îi rămân ochii lui în minte, niște ochi ficși, reci, fără strălucire care parcă hipnotizează. Pare a fi om-idee, în el s-a personificat și ideea de patrie. „Lucirea ghilotinei” – La invitația unui prieten, autorul este invitat să asiste la o execuție cu ghilotina pe care o redă cu multă minuțiozitate. „Mormântul lui Balzac” – Discuții asupra acestuia ca să fie trecut în Pantheon sau nu, oricum Balzac e cel mai citit scriitor francez, Rebreanu a mers să vadă mormântul acestuia. „Unde este inima pământului?” – Există o lespede de bronz în fața bisericii Notre Dame care marchează locul de unde pornesc toate drumurile Franței și ale lumii pe care autorul n-a găsit-o. „Răzbunarea Venerei” – Muzeul Luvru e o distracție duminică pentru francezi, local de învățătură pentru străini, pentru Rebreanu a fost ademenitor cu minunile de artă. Venus din Milo, zeița fără brațe, neclintită și mândră își ia rămas bun de la el, înainte de plecare. „Scumpa noastră Românie” – Întors în țară, Rebreanu, aflat lângă Sibiu, la un azil de copii, este întrebat de un amic dacă l-a văzut pe prințul Carol despre care se spune că va fi împărat în „scumpa noastră Românie.”

Referințe critice – În mod surprinzător, avem o mulțime de asemenea referințe, atât din partea celor consacrați, cât și de la cei mai puțin cunoscuți. Din prima categorie: Perpessicius, în Cuvântul, 1931: Rebreanu a reușit să dea o imagine pentru anii 1926-1927, a vieții acestor metropole, fiind preocupat de a marca diferențele de regim politic, al celor trei națiuni. Al. A. Philippide, în Adevărul literar și artistic, 1931: Metropole este o carte mereu vie și interesantă, Parisul este capitolul cel mai dificil. Cartea pune în evidență o latură nouă a talentului d-lui Rebreanu, care-i întregeste personalitatea de scriitor. Mircea Zăciu, în „Paralipomene”, Tribuna, 1970: Rămân totuși în Metropole unele lucruri semnificative, demne de comentariu, deși a fost ignorat de G. Călinescu, foarte puțin menționat de câțiva experți actuali ai operei, uitat complet astăzi. Impresiile asupra Italiei fasciste au fost corectate în călătoria din 1942, în confesiunea comunicată lui George Sbârcea (vezi „Amintiri despre Rebreanu”, în Gazeta literară, XI din 1964).

Adrian Iftime

Adrian Vasile Iftime s-a născut în orașul Piatra Neamț. Este licențiat al Facultății de Drept din cadrul Universității Al.I. Cuza Iași și profesează din anul 2000 ca avocat în cadrul Baroului Neamț. A fost publicat în revistele Convorbiri literare, Apostrof, Caligraf, Acolada, Nord Literar, Litere, Discobolul ș.a. Volume: Viața printre rime, Editura UZPR, Clandestin în Parnas, Editura Eikon.

Sonetul verilor

Nu îmi dă pace gândul care
În orice zi mușcă din mine
Cât va mai fi, cât va mai ține
Această rană? Încă doare

Tu mă întrebi de-mi este bine
Eu mă grăbesc spre vindecare
Fost-am, cum știi, un oarecare
Cu sufletul prin carantine.

Dar poate astăzi de vară
Ce-mi poartă amintiri pe față
Îmi va zâmbi. A câta oară !

De începuturi se agață
Și tot ar vrea să mi se pară
Că dragostea ne mai răsfată.

Sonetul timpului grăbit

Amintirea.. să știi ..a răzbit printre ploii
Îmi dă coate acum ca și când ar mai vrea
Să mă-ntorc la privirea prea tristă și grea
Ce-a-mpărțit, o iubire, devreme la doi.

Oare timpul grăbit va dori să mai stea?
Alergăm buimăciți într-un cerc amândoi
Și uităm în final de cuvânt și de noi
Căutând pe pământ ce-am pierdut: dragostea.

Vom mai duce poveri, fie noapte sau zi
Până când, peste ani, vom afla ce ni-i dat
Doar un vis de demult ne va mai auzi

Și-i vom spune târziu: pentru ce te-ai predat?
Dar nici noi n-am știut, de amurg, a-l păzi
După cât am pierdut, după cât am răbdat.

Sonetul primăverilor pierdute

Te-am revăzut după prea multă vreme
Și mi-ai lăsat în inima pustie
Bătrânul zbor. Doar vârsta mea îl știe
Spunându-mi la ureche: Nu te teme!

Doi anonimi pe-o coală de hârtie
Pierduți printre atâtea teoreme
Cine mai poate, totuși, să ne cheme?
Închis-am primăveri într-o cutie.

Pășind pe vârfuri am atins Înaltul.
Legați la ochi cu visul de odată
Poate și azi am repeta asaltul

Spre o iubire, veșnic, demodată
Uitând, de tot, că timpul parcă-i altul
Și nu se mai întoarce niciodată.

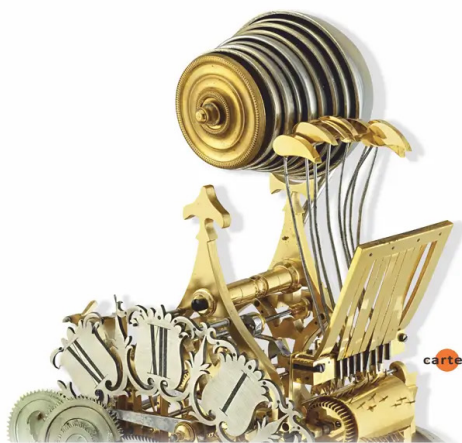
serie de autor

LIVIU

REBREANU

METROPOLE

Înțelegerea fericirii ca sens existențial conștient (credințele populare)

Motto: *Nu există fericire de care să-ți amintești fără tristețe.* (Octavian Paler)

Cuvinte cheie: fericire, spațiu, timp, sens existențial, cuvânt

Fericirea ca sens existențial al înțelegerii măsurii conștiinței a timpului

În viața fiecăruia dintre noi există un moment, o clipă în care trebuie să decidem ce este bine pentru eul nostru și să conștientizăm că binele este un rezultat al unei stări pe care am numit-o *fericire* a unui fapt într-o perioadă de timp limitată. Cercearea tradițiilor vor fi continue, ele evoluează, de la o generație la cealaltă urmare dezvoltării impetuoase a orașului, a unui nou în care oamenii din medii diferite, cu culturi diferite se întâlnesc într-o conviețuire și o dăruire a faptelor. A tot ceea ce ei, lumea aceasta venită de oriunde, creează în veșnica posibilitate a ducerii traiului de fiecare zi și toate aceste manifestări intră într-o fromă de conviețuire, prin legi, cutume, orientări, abordări, acceptări. Este o toleranță profundă a unei continue acceptări, a comunității așezate într-un teritoriu, numit oricum: sat, oraș, granițele unui stat, a frumosului din tradiții și a unificării acestora ca forme într-o viață plină de trăiri. Am putea spune că în urma acestei toleranțe apare fericire. Starea de bine relaxează întregul nostru ansamblu de existență, de la trupul ce ne materializează ca element fundat teluric, la mediul natural și social al conștientizării. Conștiința este darul pe care lumea Universului îl face omului când acesta se pleacă în fața duhului deusian. Ce este *duhu*? Sporul infinitesimal al înțelepciunii, al încrederii de sine, al pătrunderii tainelor cuvântului. Dacă omul nu este învățat să vorbească, nu aude în viața lui rostirea și nu trăiește între oameni, se îndobitocește, se rătăcește în tumultul existențial al nimicului, este pierzător de conștiință:

"Luciditatea sau claritatea conștiinței reprezintă capacitatea de diferențiere în câmp a părților sale, pe care le dezvoltă în luminozitatea acestuia, inserând între părți umbre de spațiu și intervale de timp" (Ey, 1983:139).

Lumina este cea care dă putere cunoașterii (căutarea, cercetarea științifică), ea se realizează prin lumile definite ale înțelepciunii (lumea cunoașterii) dorite conștient (viața) și a cuvântului (duhul). Cuvântul dorește, conștiința este cea care îi amplifică sau îi diminuează valoarea: "În felul acesta trecem de la câmpul prezentului la câmpul prezenței, care definește experiența ca fiind animată de un proiect explicit sau în curs de a se realiza" (Ey, 1983:139). Câmpul prezentului, ca definire existențială a eului, este ceea ce mediul creează ca favorabil dezvoltării acțiunii omului, iar cel al prezenței este însuși mediul eului. Într-un roman, de exemplu, câmpul prezentului este imaginea acțiunii acestuia în amplul tablou material al vizualizării mediului natural și social (un conac, o grădină sau familia, societatea), în care personajele, distribuite de autor într-un favorabil sens al discursului, își fac apariția în acel câmp al prezenței, valorificând cuvântul. Valorificarea cuvântului este însăși funcția literaturii prin care romancierul educă și desfată cititorul. Cât har îi este dat celui ce prin cuvânt poate crea fericirea ca dar al lumii telurice împlătosată în delirul expresiei fără sens, unde cuvântul se zbate în inconștientă.

Creația literară populară mi-a fost șes al binecuvântării și al așezării pentru totdeauna în lumea omului conștient că fericirea se cade *omului cu bine*, omul încercat de nevoi și ajutat de conștiință (duhul sfânt) să se așeze în fața timpului cu resemnare. Omul se petrece în timp și se autodistrugă prin propria-i rostire:

"Când acest timp cade în spațiu se constituie, după cum am văzut, experiențele delirante și halucinatorii ale conștiinței destructurate" (Ey, 1983:133/10).

Câtă zbatere în contrasensul puterii de a subordona liniștirea interiorului nostru fericirii existenței pașnice. Țăranul român cobora din patul patimilor și se lăsa în voia soartei, își încingea la mijloc brâul și pornea tăcut spre marginea satului, acolo unde sa afla ogorul. Cât ritual, câtă împlinire a sensului vieții prin roadele pe care toamna le aduna din grădini, livezi, ogor și le așeza cu grijă în hambarele propriei sale gospodării. Ce cult măreț realiza prin imnul liturgic pe care omul pământului îl înălța puterii adevărate a fericirii vieții ca sens al rodului aceluiași așezământ: "Pământul fiind viu, are toate proprietățile inerente oricărui biotic(1). Concepția folclorică despre existența lui e panbiotică(2). Cosmologia rambiotică(3) e caracteristică oricărei filosofii populare. Tot ce se vede, organic sau anorganic, trăiește. Pământul, pietrele, stelele etc. își au viața lor. Fiind viu, pământul vorbește, are și acest dar special pe care poporul îl atribuie până și pietrelor și animalelor. Toate lucrurile și toate ființele își au graiul lor. Panbiotismul e urmat și desăvârșit de ramfonism. Pământul vorbește [chiar și] cu Dumnezeu" (Naghiu, 42). Într-o zi a unui sfârșit de august, când încă se mai putea dormi pe iarbă câmpului, am urcat pe muntele Cibinului, dinspre Săliștea Sibiului, cu unul dintre bătrânii locului, din neamul de loc al lui Ciuberea. Purta, ca și strămoșii lui, o pereche de ȋtari din cânepă scrobită, iar pe deasupra o *cămeșă*, după cum o numea el, până la pulpe, peste care se încingea cu tainicul chimir (Mureșanu, 2015:3-11). Pe cap, bătrânul, care depășea șaptezeci de ani, cu părul alb ca neaua, avea lăsat pe ceafă un clop, din postav negru. Era mândru și își răsuca, deseori, când întrerupea povestirea, mustața albă lăsată lungă, dincolo mult de colțurile gurii. Urcam cu el și cu încă doi tineri ai satului când se opri, mă privi lung, după care îmi spuse: *Hei, nepoate... no, să înveți să vorbești cu pământul, cu pietrele, așa cum facem noi. Ele au o viață tainică pe care Dumnezeu le-a dat-o pentru noi, creația lui din humă*. L-am privit mirat pentru că nu pricepusem de la început care era rostul oprii noastre și a cuvintelor pe care tocmai le rostise. *Te vād nedumerit, fecioare...*, îmi spuse în continuare, privind pământul pe care călca: *no, saltă bucată aceea de pământ*, și se uită într-un loc răsărit la lumină din umbra pădurii. Era o poieniță plină cu flori multicolore binecuvântată de Dumnezeu într-o parte a țării unde oamenii știau mai multe de cât cei care studiau în facultăți. Ei cunoșteau rostul fiecărui lucru, îl prețuiau și îi acordau atenția cuvenită. În timp ce urcam muntele mi-am adus aminte de o altă faptă minunată a unui prunc dintr-o altă parte a țării, într-un sat din zona Mușcelului. Intram într-o livadă ca un colț de rai cu un sătean. Priveam merii, prunii, dar și caișii care se legănau greu cu coroanele plecate de rod. Aveam un dialog despre portul mușcelean, însă, dintr-o dată, privirea mi s-a îndreptat spre un măr rotat și plin cu roade roșii de nu ȋți mai puteai lua ochii de la ele. Între crengile sănătoase ale pomului, un băiețel ce nu depășea ca vârstă 8 ani, culegea mere într-o trăistuță, traista veche țărănească, pe care o avea pe după braț. Îl priveam. S-a

oprit din cules, a luat un măr copt ce pâraia sub forța dinților lui și a început să-l mestece. Discuția mea continua cu gazda ce îmi purtase pașii în această livadă. Mărul s-a terminat și, am rămas profund surprins de gestul fiului de săteni. Restul fructului, pe care noi îl numim *cotor*, copilul l-a pus în buzunarul pantalonilor, nu l-a aruncat pe jos. Am înțeles cât de mult prețuiesc oamenii satului roadele naturii, ale pământului, pe care îl sfințesc prin tot ceea ce fac, pentru că acel copil nu mâncase doar un măr, ci trei, însă resturile le-a pus tot în buzunarul pantalonilor lui:

"Tema și fabulația, episoadele legendei mitice a Pământului Mumă sunt preluate aidoma de legendele Maicii Domnului. [...] pământul este al Maicii Domnului pentru că ne hrănește" (Vulcănescu, 1987:443).

Credința în puterea deusiană, în toate săvârșirile lui Hristos și ale sfinților părinți au trezit dorința omului de la sate în a-și respecta, în primul rând, munca sa, care era un dar a lui Dumnezeu, prin trupul viguros, iar apoi tot ceea ce rodea din pământ, ca o cinstire a legilor lui.

De la acest eveniment au trecut câțiva ani buni și pașii m-au purtat, acești pași de acum, într-o altă zonă plină de legende a pământului strămoșilor noștri. Admiram poiana dintr-o coamă luminată a Cibinului și mă întrebam dacă omul ar putut vreodată să facă ca din întuneric să iasă lumina. Lumina în care se vede frumosul, viața naturii cu care vorbește omul de la sate prin flori și fructe, prin legumele care umplu grădinile, prin pomii livezilor și copacii câmpiilor, prin brazii munților și prin pietrele cărărilor, prin șerpuitoarele râuri și, mai ales, prin pământul în care la vremea chibzuită se întoarce în el. *No, vezi, acesta este adevărul rostirii, ne întoarcem în el*, răspunse gândului meu badea Marin. Liniștit, cu vorba-i molcomă, bătrânul continuă să-mi spună: *când pun sămânța în pământ, oricare ar fi ea, rostesc regala, cred că o ști că este mare bai dacă nu-ți poți rosti iertarea...*, se opri, se întoarce spre mine, privindu-mă în ochi, după care îmi spuse: *știi?... no, dacă știi e bine, purcedem dar cu vorba. Pământul te aude, te simte, tresaltă la răul tău gândit și ȋți tremură umbra. Umbra e a ta și e pe pământ, pe pereți și pe copaci. Peste tot pe unde treci de la apus și până în zori. Păi dacă-i pe pământ și unde am mai spus, nu înseamnă că tu ești parte din partea acestor rosturi? Cu toate vorbim prin umbra noastră. Ea este întotdeauna cu noi... ziua n-o vedem, cât e lucru, nu-i bai... când mori umbra, depinde cum mori..., se opri din vorbă, mimând că se gândește. Privi spre crestele muntelui, apoi își coborî privirea la poienița din față: *No, dragilor, asta este lumea fericirii. Aici ai tot ceea ce-ți poți dori ca om, și hrană ai și lume, însă o lume curată. Vorbește cu ea, cu natura măi, cu toate minunile și frumusețile lui Dumnezeu și vei înțelege de ce Einstein ăla, al vostru, din fizică, a căutat atât de mult pe Dumnezeu, scriind, după căutări îndelungi și îndoelnice că $E = mc^2$. Așa-i măi fecioare, că tu ești de la oraș! Om învățat, cu multă școală. Noi ne adâncim și descifrăm tainele naturii, miracolul lui Dumnezeu și el ne face să înțelegem că fericit îi omul care caută binele, măi. Și ne lasă să i le deslușim, dar după multe încercări*.*

Omul fericit în satul tradițional românesc

Armonia se caută, se petrece în timp cu toată atitudinea tolerantă a omului, singurul viețuitor al unei lumi care are puterea articulării cuvintelor. Nimeni din acest Univers nu poate cuvânta, noi suntem *omenirea* menită încercărilor nefirești, cele firești sunt ale lui Dumnezeu, suntem ridicarea și căderea morală, tumultul timpului care respiră prin faptele noastre. Tot pe pământ respiră și are viață. Nimic nu se creează fără un ritual, un sens tainic al existenței fiecărui lucru în parte cu care se vorbește, se spun cuvinte ce aparent par să nu însemne nimic. Fiecare literă, în orice formă grafică, își are sensul ei în cuvântul scris și spus, o taină a ei și o dăruire de a o cunoaște, o fericire a formei, ca materializare ingenuă a literelor în cuvânt, și o așezare maiestuoasă în toată grăirea omului. Cuvântul nu doare, însă ucide ființa spre care pornește ca un tăvălug din grăirea profanului. Țăranul și-a măsurat întotdeauna rostirea prin repaosul gândirii sale, și-a plecat fruntea spre pământ, cerând parcă voia acestuia să poată privi spre înaltul cerului, de unde divinul privea spășirea lui. Fericirea este însăși existența, este tot ceea ce facem pentru a ne înfrumuseța viața, într-un bun simț pe care omul de la sate l-a cunoscut și încă îl duce peste generații, chiar dacă simțirile acestui fapt ni se par firești. Am trăit o parte din timpul meu în această lume a visului și m-am legat de ea prin tot ceea ce am căutat să fac mai târziu. Chiar dacă eram născut la oraș, după cum spunea bine badea Marin, liniile vieții mele intersectau cu cele ale strămoșilor, se împleteau în destin, în sens și în virtutea dăinuirii lor.

Țăranul se trezea cu fericirea zorilor, începutul unor noi trăiri și mulțimea Celui de Sus pentru continuarea acestui dar. Își lua coasa și secera pentru munca câmpului și era fericit când plugul săpa adânc brazda în care sămânța pâinii urma să rodească. Trăia clipa când muchea cuțitului plugului pătrundea adânc în pământ, implantând sămânța din care rodeau cerealele ce umpleau hambarele, chiar dacă aceste cereale, în timpurile istorice, nu le aparțineau lor, ci altora, acelora care îi asupreau. Și nu era ușor. Ritualul semănatului reprezenta o tehnică magică, pentru că acesta se putea face atât pe zi, la răsăritul soarelui, cu închinare și cu "Doamne ajută". În satul Goruni, cândva numindu-se Velichioiu, Marin al lui Joldea, neam întins, venit de demult din Ardealul părjolit de hortyști, așezat în Valea aceasta a Dobrogei, cu pământ roditor, și-a adus aminte cum procedau bunicii lui când porneau la semănat. Erau oameni cu frica lui Dumnezeu și respectau întocmai ritualurile moșilor lor. *Prima brazdă*, începe să-mi povestească gazda, un bărbat negrit de soare, cândva tractorist al satului: *se efectua cu ochii închiși și bătrânii spuneau că acesta era semnul prin care semănătorul cum nu vedea sămânța pe care o arunca tot așa nici păsările stricătoare nu o vor vedea, murmurând cuvintele acestea: nu vād locul nici sămânța/pasărea cea stricătoare/ să nu vadă bobul care/ din pământ se face mare./ Doamne ajută și orbește-o/ să nu vadă bobul care/ Doamne îl vei face mare*. Am privit câmpul și l-am întrebat: Și, care a fost urmarea? Păsările ȋi-au mai mâncat sau nu boabele semănate. Mă privi lung,

Ștefan Lucian Mureșanu

Doctor în filologie, Institutul de Etnografie și Folclor "Constantin Brăiloiu" al Academiei Române, profesor la Facultatea de Științe Sociale, Umaniste și ale Naturii, Departamentul de Litere și Limbi Străine, Universitatea Hyperion din București

Își rezemă casmaua de peretele casei și îmi spuse: *Voi aștia, de la oraș, nu prea mai aveți credință, nu mai știți că lumea este de două feluri: bună și rea. Aici, noi suntem mângâiați de Dumnezeu și credem în cuvântul rostit. Voi, la oraș, aruncați cu cuvintele și nu spuneți adevărul, iar cuvintele voastre numai sunt ale lui Dumnezeu. La sat, cât va mai fi sat, nouă ne vorbește pământul și ne învață cum să-l prețuim. Vorbim cu el așa cum vorbesc cu tine. Și ne ascultă, și ne dă roade chiar și atunci când vremea nu este prielnică. Pentru noi nu e greu să avem roade, pentru voi e greu. Spunem de fiecare dată: Doamne ajută, voi, când?* Zâmbi amarnic, iar eu am rămas cu privirile pierdute. Omul acesta avea mare dreptate. Gândirea lui înțeleaptă mă făcuse să mă simt atât de neînsemnat sub cerul albastru și senin de iunie. Doamne, mi-am zis, puterea ta este nemărginită. Fericiți acești oameni care sunt atât de diferiți de lumea din care vin.

Să îți mai spun ceva, continuă el după o scurtă pauză în care mă văzu nedumerit de tot ceea ce îmi spusese: *Când eram tânăr, acum vreo treizeci de ani în urmă, îmi plăcea seceratul noaptea, pe lună plină.* De data aceasta nu am mai părut surprins de vorba lui, îl priveam și doream să-mi povestească întâmplările, mai mult ritualul seceratului pe lună plină. *Să nu-ți închipui că seceram întreg ogorul noaptea, răsese cu poftă, prinse cana de lut ars în care se afla vinul negru și tămâios și îl împărți în alte două mai mici: Hai să ciocnim pentru sănătate și să bem mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru licoarea asta a strugurelui. Au fost ploii anul trecut ai strugurii au dat vin bun. Eu mai las, colo, pe culmea dealurilor, să cadă bruma peste ei și apoi îi culeg, ce vin..., ia de bea.* L-am privit puțin mirat, vinul din căni era dintr-o astfel de recoltă! *Da, da, bea și spune-mi după ce bei tot din cană. E sângele ursului, sănătate, hrană a trupului. Vinul nu se bea să te tăvălești pe jos, să nu mai ști cine ești..., două căni dintr-astea destul, bun pentru dezlegarea înțeleaptă a limbii.* L-am rugat să-mi povestească cum se desfășura ritualul acela al seceratului, noaptea, pe lună plină, și care era semnificația lui în toată această activitate? Observam pe fața lui o fericire deschisă atunci când ne povestea de toate acestea, ca de niște împliniri ale mersului vieții și rostea, cu un respect nemăsurat, numele Domnului, mulțumindu-i pentru darurile pe care i le oferea.

Pentru țaranul român, pământul a constituit, dintotdeauna, avuția de preț a tot ceea ce putea să fie în dorința de a trăi. Pământul le dădea hrana cu toate recoltele și legumele grădinilor. Le dădea lemnul pentru construirea adăposturilor ferite în timp de toate urgiile vremii, apoi bumbacul, cânepa și inul prelucrate în țesături care le-a acoperea trupul și pânza necesară în casă, plantele miraculoase care le vindecau bolile și tot pământul era cel care, atunci când treceau în lumea cealaltă, le primea trupurile obosite de vremuri. Pământul a fost și este și acum o binefacere a vieții, un element fără de care planeta nu ar fi putut exista.

Semănatul avea un ritual aparte în cultura noastră populară, era momentul așezării seminței în inima pământului, acolo de unde urma să răsară, dând rod în noua viață, un ciclu în care credeau: „El, care ne-a vorbit despre parabola seminței celei mici, este Domnul cerului, și aceleași legi care guvernează și semănarea semințelor adevărului” (White, 1995:17).

În poezia populară *Plugul*, notată cu nr.148 în culegerea "Folclor din Dobrogea" (1978:143), etnomuzicologul și folcloristul Constantin Brăiloiu trezește un interes cu totul deosebit în tradiția populară cu această creație literară populară, culeasă în Dobrogea, ținut românesc străvechi. În cele 252 de versuri ne este prezentat ritualul urării, un spor gospodarilor pământului, "boierilor ăstor mari și mici" unde anul se dorea să le fie roditor prin însăși pregătirea atentă a actului de semănare, care constituia începutul ritualului, ruga către divinitate întru împlinirea forțelor fertilizării pământului. Pământul era văzut ca o materie feminină a hrănirii oamenilor ca fii ai Terrei, iar plugul elementul masculin care pătrundea în măruntaiele pământului, plantând bobul, sămânța din care avea să rodească viața. De aceea, în primele cinci versuri ale poeziei cântate, urătorii reactualizau dorința de veacuri a sporului "și pe câmp și-n ogor/ Și-n casa dumnealor și-n bordeiul tuturor...", urându-le "- Mulți ani cu sănătate, gospodar fârtate!". Fârtatul era prietenul, pentru că acel "staroste-al ilicilor" avea misiunea rodului urărilor, un mesaj îndătinat, o creare a legăturii *om – om* prin cuvântul rostit al urării. Plugul, simbol al masculinității, era plimbat prin tot satul, astfel, comunitatea urată participa, doar și prin starea de a privi, la toată acțiunea plugului "cu patru boi", boul semnificând puterea în acțiune a aratului, animalul mănă de om trăgea plugul care își înfingea adânc elementul masculin în țarina câmpului. Prin adâncimea brazdei sporea rodul, pentru că el se dezvoltă unde umiditatea îi asigură deplina evoluție, parcurgând timpul creșterii și sporirii lanurilor. În urare boii sunt animale fantastice cu puteri supranaturale, care ară din zori până în noapte, de luni până sâmbăta pământul gospdarului: "Iar sâmbăta, în zori de zi,/ Trei grape el pregăti;/ Grape noi de mărăcini,/ Născocite de străbuni/ Și s-apucară de grăpat,/ După ce a semănat/ Grău de vară – primăvară,/ Deie Dumnezeu să răsară" (Brăiloiu, 1978:144). Bucuria încheierii activității de semănat a grâului se observă prin voioșia cu care omul gospodar pornește de la câmp spre casă pentru a participa la "Sfânta Liturghie". Momentul unei încercări spirituale benefice, a unei lumi care recunoaște și mulțumește divinității, conștientizând că datorită acestui Dumnezeu el poate înfăptui binele în viața trecătoare de pe Pământ.

Poezia este un freamăt al vieții materiale și spirituale, o deschidere către bucuria urării ca fapt al unei activități materiale, a aratului cu plugul care se dovedește, la un moment dat, parte a creației, a sporului vieții, a belșugului omului gospodar la tot ceea ce înseamnă trăire universală, frumos ca trăsătură esențială fiinduală.

În viața omului, frumosul a fost echivalentul fericirii. Omul privea cerul și era fericit când norii, care întuneceau atmosfera, aduceau ploaia binefăcătoare pământului: holdele erau îmbelșugate, grădinile pline cu legume, iar livezile aveau pomii încărcăți de fructe. Apoi, omul își cobora privirile de la cer și se adora unii pe alții când totul le mergea bine în familiile lor sau în comunitatea în care trăiau. Fericirea impunea toleranță, acceptarea unuia cu celălalt, fericirea era un dar al divinității pentru tot ceea ce omul făcea bine pe pământul unde era dat să trăiască, pentru timpul hărăzit cunoașterii binelui în întunericul prefacerilor. Ceea ce nu trebuie să uităm însă: "Asupra bucuriei de a naviga (n.a.: aici putem înțelege întreaga noastră viață, atâta cât ne este dat să o avem pe Pământ) planează întotdeauna teama de *scufundare*, dar valorile intimității sunt cele care izbândesc și-l *salvează* pe Moise de vicisitudinile călătoriei." (Durand, 1998:243)

Viața este o desfășurare de activități pline de peripeții, o încercare a omului de a se crede stăpân în tot ceea ce gândește sau creează. În fapt, omul materializează idei care, spiritual, încercuiesc pământul de milenii, de la facerea materiei ca element palpabil. Ceea ce credem că este nou, în realitate, a fost imaginat ca imagine a imaginației lumilor. Toate informațiile se prelucrează în mintea omului din ideile imaginate ale unor gândirea care au fost. Câte dintre ideile marilor savanți nu au rămas într-o dezbatere a Universului până când, într-un timp al evoluției noastre aceea idee a scurtcircuitat energiile minții celui care a dat

răspunsul și a materializat. Respectivul om a primit premiul Nobel.

Credințele populare, sisteme și căi de aduceri aminte

Am analizat, întotdeauna, fiecare moment actual al vieții satului ca un fapt tradițional, ca o revenire la ceea ce a fost satul ancestral și la cum a evoluat în timpul prefacerilor, al acestui mers care degradează în multe privințe omul, depărtându-l de la tradițional. Fericirea a căpătat alte nuanțe, motivații materiale care au depășit limita bunei cuvințe, o abundență de motive care au apropiat lumea de exces, de stări incalificabile ale răului, frustrări care au dus la izolare parțială sau toală a individului, comportament necontrolat expus crimei, îndepărtarea de cultură, de sensul educativ al tradițiilor: datini și obiceiuri, de o viață în care să poți medita la faptul că astăzi este ultima zi, iar mâine nu vei mai avea posibilitatea să repara răul, ci doar să regreti. Fericirea constă în multe realizări frumoase pentru tine și pentru cei din societate.

La sate, omul era legat de gospodăria lui, de pământul pe care îl muncea și pe care îl dorea roditor, fericit fiind pentru tot ceea ce realiza. Era fericit de dimineața în care se trezea și ziua se deschidea în fața lui senină, minunată mană a aratului, a semănatului, a culesului de roade ce îi dădeau puterea continuării vieții. El mulțumea lui Dumnezeu pentru toate și era fericit că el ca om trăia și dăinuia în lumea în care fusese dat să existe. Fiecare clipă și-o trăia ca ultima și se dăruia familiei, comunității, dorindu-se iubit, așa cum învățase de la părinții și de la bătrânii lui să iubească frumosul pe care îl crea și îl dăruia creației: "Toți sănătoși,/ Voinici și vârtosi!/ Duminică dimineată,/ Se spală frumos pe față,/ la din cuiu cu mărgic/ Un ștergar de borangic/ Și se șterge pe obraz,/ De cu seară încă ras,/ La biserică se duce/ S-asculte sfintele rugă:/ La icoană se-nchina,/ Lui Dumnezeu se rugă/ Roadă bună ca să-i dea." (Brăiloiu, 1978:144)

La oraș, fericirea se manifestă sub două forme: a abundenței și a mistificării dreptului de a fi om în societate și a milostivirii pierduților în crunta deznădejde. Însă, la cei așa – ziși pierduți, fericirea este mai mare pentru viața pe care o duc, decât la cei care huzuresc în nelinișea clipelor tulburate de neîncredere și lipsă de iubire. Fericirea este limitată la indivizii petrecuți în abundență materială față de clipele de fericite care îi sunt dăruite unui *om al străzii* când, pentru un moment al vieții lui dure, a primit, pentru potolirea foamei, ceva de mâncare. Fiecare clipă și-o trăiește ca și cum momentul următor nu ar mai exista. Este o fericire deplină, o înțelegere a faptului că el supraviețuiește unui timp mărginit, este conștient că spațiul lui este acolo, iar fiindul lui lipsit de importanță materială. El crede că cineva nevăzut are grijă de el, trăiește într-o spaimă și o neînțelegere a sensurilor, nu are milă pentru că nu a fost educat să o aibă. Are instincte pe care, în sălbăticia vremurilor și le revendică ca stabile fapte ale caracterului lui. Crede în tot ceea ce vede și nu înțelege sensul formelor, nu știe și nu poate să discearnă necontrolat, este folosit de indivizii din lume și cade în plasa celor lipsiți de protecție și interes din partea celor ce huzuresc pe banii negri ai vieții telurice. De când a apărut pe Pământ, omul care a moștenit în subconștientul lui teama că într-o zi va dispărea dezintegrându-se în aer și în pământ crede că viforul aduce dezastru, îi încetinește evoluția, îl desparte de timp și de spațiu și îl poartă într-un declin. Într-o lucrare cu studii despre cultura orală și informația transculturală, academician Sabina Ispas spunea: "Cu riscul de a-i nemulțumi pe unii dintre specialiști, apreciem că folcloristica românească se află, încă, la o răscruce de care depinde perspectiva dezvoltării ei ca disciplină modernă. Fie va fi privit fenomenul, în continuare, ca un sistem sau model imobil, bun de conservat în arhive și de valorificat în spectacole mediocre, grevate de manierism, cercetarea va fi orientată spre trecut, anacronic și, în fapt, nereal și vom accepta, implicit, responsabilitățile ce decurg din această optică; fie vom studia fenomenul folcloric ca un produs în dinamică ascendentă, obiect al unei discipline moderne, ai cărei angajați vor fi obligați să-și regândească unele percepțe metodologice, modalități de abordare și înțelegere a genuinului, concepte de valoare și obiective strategice urmărite." (Ispas, 2003:62)

Ceea ce a fost interesant de constatat, urmare îndemnului dinstinei mele profesoare, când a subliniat că fenomenul folcloric trebuie studiat "ca un produs în dinamică ascendentă, obiect al unei discipline moderne, ai cărei angajați vor fi obligați să-și regândească unele percepțe metodologice, modalități de abordare și înțelegere a genuinului, concepte de valoare și obiective strategice urmărite", am gândit termenul de folclor ca un fenomen în evoluție, ca o ascendență a profanului spre o interculturalitate ce va aștepta, întotdeauna, intervenția specialistului. *Omul străzii* din țara noastră nu este cu nimic deosebit de cel din Occident. Gândesc la fel, poate cu o speranță a celor din lumea occidentală că darul celor bogați poate fi mai consistent. Românii disprețuiesc hainii, acceptă naivii pe care îi sensibilizează prin vorbă domoală și cuvinte pe care nici ei nu le știu cum de le au în vocabularul lor, în momentele critice ale situațiilor cărora trebuie să le facă față. Folclor este în tot ceea ce nu este scris. În vorbă, în gesturi care pentru mulți devin tabu-uri, credințe perpetuate din tată în fiu, neexplicate însă certificate ca aducătoare de bine, în activitățile casnice, prin încercarea tuturor mijloacelor de a face față necesităților vieții, invenții profane, în activitățile domestice, lipsite de o verificare anterioară a eficacității acestora. Transformarea limbajului într-unul acceptat de grupurile ce activează în diferite domenii, utilizarea unor subterfugii neexplicate ca de exemplu, rotirea paharului cu băutură între degete, fapt constatat la mai toți băutorii de alcool sau mirosirea ardeiului iute înainte de consumarea unui pahar cu țuică sunt tot atâtea manifestări populare, pe care mulți dintre practicanți le execută ca gesturi obligatorii, intrând într-o tradiție, un obicei al celor care consumă astfel de băuturi. Față de aceste manifestări au și explicații pertinente.

Folclorul este o știință care culege, cercetează tot ceea ce o comunitate expune ca valori, într-un timp și la un moment dat, manifestări unice. În folclor, se întâlnesc toate stările prin care o comunitate poate trece într-un timp al evoluției ei, pentru că în tot ceea ce comunitatea aceea face se află un timp al dezvoltării propriei culturi. O cultură care a creat material și a implicat spiritual oameni. Cultura este o fericire a lumii, o căutare a frumuseții și sensibilității omului în om când comunică unul cu celălalt și când își transmit știutul evoluat. Evident, acel știut este toată înzestarea culturală pe care acea comunitate de oameni a acumulat-o și a împărtășit-o oral celui (sau celor) care a luat contact cu acea comunitate. Lumea și-a divesificat fericirea în funcție de binele material, dar și spiritual. Material, când și-a construit o casă, și-a mobilat-o, și-a cumpărat lucruri noi, spiritual, când a reușit la un examen, promovând în carieră, când i-a venit pe lume un copil sau, când, doritor de elevare, s-a aplecat în credință în Biserica lui Dumnezeu. Toate sunt fericiri și toate au tradiții în manifestările omului. Nimic nu este nou în tot ceea ce omul face zi de zi. Faptele lui, fie materiale sau spirituale, sunt doar returnări de idei ale unor obiective din timpul cosmic, gândite cândva însă lipsite, în timp, de posibilitatea materializării lor și care au survenit, la un moment dat, inspirației și actualizării minții omului actual, ca formă a formelor telurice.

În timpul său istoric, omul a cunoscut că este o creație, a recunoscut modul creării sale

și l-a adevcat stăruințelor vieții, vicisitudinilor, depărtându-se, uneori, de viciile moștenite ce îl făceau fericit însă expus propriei distrugerii și apropiindu-se de ideea fericirii ca stare de fapt a unui timp limitat. În viață, omul a cunoscut că atât fericirea, cât și necazul nu sunt perpetue sunt contrarii ale existenței telurice, moșteniri ale unor tradiții temporale care țin de modul cum ne dorim să fim. Este un liber arbitru: dorești fericire, trebuie să cunoști tainele omului fericit, să ști să zâmbești când durerea îți mistuie sufletul, să privești soarele și să spui că lacrimi din cauza razelor acestuia și să-ți trăiești clipa ca și cum ai ști că o alta nu va mai fi, să nu urăști: "Cum unul este dintotdeauna altul, în aceeași măsură în care de-o veșnicie se deosebește de altul, iubirea este *lipsită de început*; unul se întrepătrunde cu altul și începe în clipa unificării. *Eu sunt ceea ce ești tu; iar rostul tău începe odată cu Mine* pare a spune, fiecare, transfigurat de taina contopirii; soarele fiecăruia arde-n cerul celui alt; fiecare din cei care iubesc e *altul* prin iubire, fiind totuși de-abia acum *el însuși, acum*, la ceasul de răscruce al iubirii." (Mircea, 1980:51)

Războiul nu este dorit, sunt atâtea nervuri interioare ale fiindului orgolios, ce fericire poate fi când știi că arma pe care o susții ca element aducător de fericire produce nefericire. Individul bolnav este un excurs mental, o decădere a lumii vii, o aprindere spre ură ce aduce nefericirea spre toată lauda celor care îi aplaudă excesul fiindual și care vor regreta după aceea pentru nefericirea lor, pentru că și ei intră în această horă piezișă a pierderii firii: "Naționalismul este o boală a copilăriei. Este varicela speței umane." Este ura care se seamănă în interiorul minților urmașilor noștri, în sângele care alimentează viața în contra vieții. Einstein a făcut această afirmație public și s-a asociat lui Bertrand Russell când a constatat că lumea ocultă dorea arma nucleară pentru niște idei retrograde, o dorință bolnavă de a se declara altceva decât era în realitate: o lume a nevoilor vieții. Arta literară populară a fost cea dintâi care a revelat o lume a păcii și am putea identifica minunata sintagmă „Pace, vouă!”, cuvinte care izvorăsc divin din gura celui care a adus lumina păcii pe Pământ, cunoașterea binelui prin fapte bune în rândul oamenilor din lumea dezlănțuită a urii. Cultura și credința în divinitate au fost și sunt singurele forme de dezvoltare ale lumii vii, pentru că mulți dintre ei se mișcă pe Pământ însă mințile lor obosite de ură i-au îngropat înaintea de vreme.

Am socotit, ca în încheierea acestui eseu, să citez versurile unei poezii populare vechi românești, culeasă de Dem. Teodorescu, în anul 1884, și publicată în volumul "Poezii populare", care exprimă dorința omului simplu, al acelui timp, mult mai îndepărtat decât publicarea poeziei, de a accepta munca câmpului, într-o fericire a tradițiilor de asociere de familie și de comunitatea căreia îi aparținea, prin cedarea fugii de răul nevoilor vieții, de dușmănie și ură, prin reîntoarcere la statutul de om al lumii vii. Poezia începe cu versurile: "Bate vântul, bate vântul/ Bate vântul, mișcă crângul/ Pe mine mă bate gândul/ Să las crângul/ Să iau câmpul", o încercare grea a omului de a se întoarce la normalitate pentru că metaforic, prin vântul care bate cu putere, este sugerată mica lume a urii care răzvrătește sufletele în nevoie, asuprirea celor care trăiesc în întunericul plăcerilor lumești, în huzurul care degradează și subjugă oameni. Crângul este spațiul celor care fug ca peștii din calea falcilor uriașe și lacome ale ucigătorilor, este locul de răgaz temporal, lipsit de elementele protectoare tradiționale ale casei, de liniștea și fericirea din sânul familiilor. Urgia vine odată cu cruzimea de osândă a celor care mistuie viața plecată divinității de oamenii lumii nevoiaș de punerea lor în păcat prin răzvrătire. Erau momente în viața țaranului fugar când cedarea nervoasă limita considerarea urmărilor, dacă era prins de autorități, el nu făcea în clipele acelea decât să gândească la frumusețea existențială a omului în familie la munca câmpului, la masa de seară, în patul conjugal, la horele de duminică sau la sărbătorile tradiționale de peste an. Acelea erau fericirile lui, frumuseți ale timpului pe care și-l dorea trăit în liniște, în familia dăruită unei vieți la care sfârșitul să îi dea posibilitatea trecerii tihnite dintr-o lume în cealaltă lume. În partea a doua a poeziei, tot sub greutatea dorului de casă și a fericirii în mijlocul celor dragi, omul bătut de nevoi, urgisit de lumea nechibzuită a asupririi, se va tângui, va medita profund asupra deciziilor lui și, în ultimă instanță a nevoii de a trăi liber, decide: "Bate vântul, bate vântul/ Bate vântul, arde câmpul/ les la câmp/ Ca să mă sting/ Dar de crâng/ Mai rău m-aprind". Aprinderea de crâng este însăși dorința de a fi fericit de clipele vieții, de a avea libertatea să cunoască, să iubească și să contemple, atât cât momentele acestei stări permit fiindului său să fie aproape de lumea liberă a tot ceea ce se definește prin iubire. Oamenii se nasc în fericire însă trăirile de mai târziu, când omul conștientizează existența lui ca fiind dependentă de lume, abstractizează sensul acestui cuvânt și îl singularizează, dominându-l prin toate faptele lui, inconștient sau conștient, în defavoarea aproapelui, creând nefericirea. Fericirea o voi asocia unei vechi tradiții românești care spune că în dimineața zilei de 24 februarie, tinerii porneau din sat spre pădure, ferți de privilegiile insistente ale bătrânilor comunității, formau o horă, iar după jocul aprins al iubirii, flăcări își sărutau și strîngeau în brațe partenerile. Dpă aceea, fetele porneau în luminisuri să adune flori de primăvară pe care le foloseau pentru descântecul de dragoste. Viorelele și tămăioarele erau considerate plante aducătoare de dragostea, care se păstrau cu mare atenție până la sărbătoarea Sânzienelor, pe 24 iunie, când erau aruncate pe o apă curgătoare, în credința că cele care nu făceau acest lucru, rămăneau nelogodite. Logodna fiind prima formă de legare a tinerilor nenunțiți. Peste tot, în lumea satului se auzea zicala: «Dragobetele sărută fetele!». Era o fericire tradițională a întregii comunități însă o căutare a aflării iubirii celor tineri. Fericirea este sensul cunoașterii, bucuria intenselor trăiri ale faptelor bune, ale luminii și ale liniștii.

Note:

Biotic, -ă, adj., 1. referitor la activitatea vitală. 2. produs prin activitatea organismelor vii. II. s.f. ramură a biologiei, studiul diferitelor aspecte calitative ale organismelor. (< fr. *biotique*). Cf. DEX, 1975. Pan/biotic, -ă, pan1- element de compunere care înseamnă „tot”, „întreg” și care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. – Din fr., ngr. *pan-*. Cf. DEX, 1975. Ram/biotic, -ă, ram n., pl. *urî* (lat. *ramus*). *Trans.* (1784). *Azi neol. Rar.* 1. Ramură, creangă. *Fig.* Diviziune. 2. Ram (abreviere de la Random Acces Memory) s.n. invar. Memorie a semiconductoarelor rapide accesibile pentru lecturare și scriere la microprocesoare. 3. parte. Cf. DEX, 1975.

Referințe bibliografice:

Brăiloiu, Constantin & Comișel, Emilia și Gălușcă-Cîrșmariu, Tatian, *Folclor din Dobrogea*, Editura Minerva, București, 1978. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998. Ispas, Sabina, *Cultură orală și informație transculturală*, Editura Academiei Române, București, 2003. Mircea, Corneliu, *Carte ființei*, Editura Cartea Românească, București, 1980. Mureșanu, Ștefan Lucian, vol.: *Faptul ritualic, sens al gestului mimetic în studiul etnologiei aplicate*, eseu: *Brăul, din portul bărbătesc al moșilor, semn și însemn al vieții după moarte (studii de etnologie aplicată)*, Editura Singur, Târgoviște, 2015. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei, București, 1987. White, Ellen G., *Parabolele Domnului Hristos*, Editura Viață și Sănătate, București, 1995.

Satul – păstrător al spiritului românesc

Azi trăim – cei mai mulți dintre români – într-o civilizație orășenească grăbită, activă și, adesea, obositoare, lipiți de computere și de telefoanele mobile și ne vine greu să credem că lumea a fost și altfel și că, pe alocuri, mai este încă altfel. Ne trezim dimineața cu vești catastrofale despre războaie, crime, accidente, droguri, căsătorii necuviincioase, petreceri de milioane de lei, ne folosim de inteligența artificială și uităm repede esențele. Uităm și că există inteligența noastră naturală (alături de prostia naturală) și că s-ar cuveni să cugetăm cu mintea proprie, să ne gândim și la poporul acesta, la trecutul lui, ca să-i putem trăi bine prezentul și să-i pregătim viitorul potrivit. Ideea de a ne trăi fiecare clipa și de a crede că după noi poate să vină potopul este contra firii și contra credinței noastre creștine. De aceea, este bine să ne întrebăm de unde ne tragem noi, românii, seva sau puterea de a fi.

Ioan-Aurel Pop

Cea mai mare parte a istoriei noastre s-a desfășurat la sat, în comunități mici și bine închegate, în jurul bisericii și al școlii, al „oamenilor buni și bătrâni”, conduși de câte un jude (numit, de la o vreme, primar). Când se organizează evenimente închinat lumii noastre rurale, îmi vin în minte mereu lucruri din vechime, greu de definit în cuvinte, gânduri inefabile, care scapă logicii și se învecinează cu credința, cu spiritualitatea, cu eternul uman. Mai concret, între altele, îmi răsar în memorie două versuri ale lui George Coșbuc: „Picurii cu strop de strop / Fac al mărilor potop”. Sunt versuri azi uitate, ca și autorul lor cu destin tragic, trecut prea repede – de o critică grăbită, superficială și „postmodernă” – între „autorii români minori”. Versurile însă, scrise pentru toți, inclusiv pentru lumea noastră de la țară de odinioară, poartă în ele un dram de înțelepciune cuminte și modestă. Conform mesajului lor, toate datele cunoscute despre satele noastre ar trebui să dea, însumate, istoria întregului, a țării. Ceea ce nu e tocmai așa, și nici n-ar

putea să fie. Dar este totuși ceva care tulbură în cele mai bune dintre aceste referiri, este ceva deosebit, în nuce, așa cum în metonimie sau în sinecdocă, întregul se întrevede prin parte. Satul ne-a păstrat spiritul etnic fiindcă a rămas închis, nu a permis intruziuni distructive, s-a înveșnicit așa, românesc, precum a fost creat de Pronia Cerească.

Azi suntem tentați – cu atâtea ispite și facilități în jur – să mergem în lume, pe meridiane îndepărtate, mânați de nevoi sau de curiozități, uitând de rădăcini. Dar locul nașterii noastre – loc însuflețit, viu, carismatic – se răzună pe noi, ne cheamă spre rădăcini, dacă nu altminteri, măcar atunci când ni se întoarce câte un părinte la Domnul, când se oficiază cununii ori când se nasc prunci sau coconi, când oamenii se însuflețesc de duhul sărbătorilor, când colindă și cântă, când plâng, pentru că încă „jale duce Mureșul și duc tustrele Crișuri” (Octavian Goga). Ne-am cam dezis de aceste valori, vechi de când e lumea, i-am pus prea repede pe unii de-ai noștri – mari – „în debara”, ne-am trezit brusc mai deștepți decât cei care

ne-au deșteptat și ne-au arătat căi bune de urmat, iar acum tragem ponoasele.

Satul de astăzi nu poate, totuși, să rămână împietrit și să împiedice modernizarea inevitabilă a vieții, dar cu o condiție: fără alterarea și pervertirea vechilor tradiții arhitectonice, fără urățirea stilului autentic, fără părăsirea arhetipurilor pline de cumpătare. Numai așa își va putea conserva spiritul. O casă de la sat poate arăta astăzi pe dinafară și pe dinăuntru ca orice casă tradițională de acum sute de ani, iar în anumite încăperi din interior poate să aibă toate facilitățile necesare omului contemporan. Ceea ce conducătorii politici români (ai românilor), de la orice nivel, trebuie să facă, între multe altele, este oprirea exodului. De ce să stăm cu mâinile încrucișate și să vedem cum ni se golesc de tot satele? Azi, satele noastre pot deveni „guri de rai”, iar locuirea lor ne poate salva de la însingurare și înstrăinare.

De aceea, îndreptarea atenției către satul cu bisericuța din deal, cu țințirul de lângă ea și cu memoria moșilor noștri, înseamnă un efort de regăsire a identității noastre, a vieții noastre autentice, a rădăcinilor noastre de români. Satul lui Lucian Blaga poartă în nume „sunetele lacrimii” și parcă toate satele românești sunt azi înlăcrimate. Satul lui Liviu Rebreanu, cu dealuri molcome și văi roditoare, cu intelectualii care-i țin ordonarea domnească și cu Ion care sărută pământul, s-a mutat demult în amintire. Satul lui Coșbuc, acela cu fata care crestează-n grindă, se uită-n oglindă și se minunează de frumusețea ei, ne zâmbește numai din poezii. Și totuși, nimic nu trebuie să se piardă iremediabil. Depinde de noi să le perpetuăm pe toate sau pe aproape toate, să le păstrăm și – în ciuda modernizărilor necesare – să le transmitem copiilor și nepoților cu farmecul lor înveșnicit. Dacă nu putem cu-adevărat, aieva, atunci măcar în amintire.

Cartea, despre satul Șendroaia, scrisă de Alexandru Cățcăuan, este o asemenea chemare și un asemenea îndemn spre păstrarea satelor noastre în fondul și forma lor. Structura cărții este judicioasă, iar mesajul se înfățișează frumos, curge de la sine și îndeamnă la respect pentru moștenirea trecutului și la cumpătare în chivernisirea satelor noastre, câte ne-au mai rămas. Autorul are harul comunicării, știe să prețuiască valorile și face o pledoarie convingătoare pentru veșnicie, care încă arată a se fi născut la sat. Din asemenea monografii de sate – repet! – se va putea naște cândva o istorie frumoasă a tuturor românilor, povestită nu numai la gura sobei, ci și în marile centre universitare. De aceea, îl felicit pe autor și îi îndemn pe cititori să prea cartea și să-i ducă învățătura mai departe.

Gavril Țărmure: Bistrița are un public activ și inteligent

Școala de la Bistrița și visul unui muzeu de artă contemporană

A fost un an bogat în evenimente culturale pentru Bistrița. Vara a fost una foarte încărcată. Dacă facem o trecere în revistă până la finalul lunii august, care au fost principalele proiecte?

A fost, într-adevăr, un an foarte bogat în evenimente culturale, iar luna iulie a fost una foarte încărcată. Aș începe cu unul dintre cele mai importante proiecte ale noastre, Simpozionul Internațional de Pictură „Școala de la Bistrița”, care s-a desfășurat, la Colibița. Au participat, în cele două serii, peste 60 de artiști, din România, dar și câțiva invitați din străinătate, din Israel, Germania și Ungaria. Au fost artiști foarte buni și, ceea ce este important, au fost și foarte mulți. Într-o primă serie au fost aproximativ 30 de artiști, iar în cea de-a doua, un număr similar. Așadar, am avut și calitate, și cantitate. Peisajul de la Colibița este unul extraordinar și îi determină pe artiști să revină. Imediat după încheierea celor două serii am organizat și două

expoziții la Colibița, astfel încât lucrările să poată fi văzute de public. O parte importantă a lucrărilor realizate în cadrul simpozionului a fost prezentată și la București, la Galeria de Artă a Academiei Române. Vernisajul a avut loc pe 24 august, iar expoziția a reunit peste 100 de lucrări.

„Școala de la Bistrița” este deja un proiect consacrat. De câți ani îl organizați?

Acest eveniment l-am inițiat în 2001, iar ediția din acest an a fost cea de-a 26-a. Are, așadar, o istorie importantă. Inițial l-am organizat sub auspiciile Fundației Societatea de Concerte, pentru că nu eram angajat într-o instituție oficială. Ulterior, când am devenit manager al Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, Consiliul Județean și Centrul Județean pentru Cultură au susținut în principal costurile de organizare. După ce m-am mutat la Centrul Cultural Municipal „George Coșbuc”, instituția a acceptat să participe la organizarea, cel puțin din punct de vedere administrativ, a acestui eveniment. Scopul nostru este să adunăm suficiente lucrări pentru a putea constitui un muzeu de artă contemporană la Bistrița.

Peste 3.000 de lucrări pentru viitorul muzeu

Aveți deja o colecție suficient de importantă pentru un asemenea proiect?

Da. Avem lucrări adunate în patrimoniul Fundației Societatea de Concerte, al Centrului Județean pentru Cultură și al Centrului Cultural Municipal. Cred că avem în total peste 3.000 de lucrări de artă contemporană. Majoritatea sunt realizate de artiști foarte buni. Există și o bază de date și de documentare, iar lucrările sunt palpabile, sunt aici și ar merita să fie expuse și organizate într-o manieră în care să poată fi văzute de cât mai multe persoane.

Practic, cel mai greu lucru este deja realizat: am reușit să adunăm lucrările. Acum avem nevoie de un spațiu potrivit și de o soluție prin care această colecție să poată deveni accesibilă publicului.

V-ați gândit la un spațiu concret pentru muzeu?

M-am gândit la mai multe spații, dar deocamdată nu avem o soluție definitivă. La un moment dat m-am gândit chiar la Sala Polivalentă din Bistrița. S-au construit edificii foarte importante pentru sport, iar sportul s-a dezvoltat foarte frumos. Ceea ce vrem să facem noi în plan artistic nu intră în competiție cu sportul. M-am gândit că Sala Polivalentă ar putea fi refuncționalizată, după modelul unor spații din alte țări europene, și transformată într-un muzeu de artă contemporană. Este un spațiu generos, este frumos, se află în centrul orașului, lângă parc, și ar fi putut fi potrivit pentru un asemenea demers. Deocamdată nu am obținut aprobarea pentru această variantă, așa că trebuie să vedem ce alte soluții putem găsi.

Teatrul, o necesitate pentru Bistrița

Ați vorbit și despre necesitatea unui teatru la Bistrița. Credeți că un asemenea proiect este posibil?

Eu sper ca teatrul să se înființeze, mai devreme sau mai târziu, pentru că este necesar. Noi încercăm deja să construim proiecte teatrale importante. În această toamnă avem două premiere. „O oră de liniște” este un spectacol regizat de Răzvan Oprea, un tânăr foarte apreciat, angajat al Teatrului Național din București. Premiera va avea loc în octombrie, la București, după care spectacolul va fi prezentat și la Bistrița. În noiembrie vom prezenta un alt spectacol, la care o echipă numeroasă și foarte valoroasă de artiști a lucrat aproape întregul an. Spectacolul va fi realizat de Horațiu Mălăele, după „Livada cu vișini”, iar premiera este programată spre sfârșitul lunii noiembrie. Aceste proiecte se adaugă spectacolelor pe care le-am realizat deja, inclusiv proiectelor importante semnate de Radu Afrim și Dan Coman și marelui spectacol realizat de Silviu Purcărete. Am încercat să susținem aceste proiecte, să le facem vizibile și să le acordăm importanța pe care o merită.

De altfel, am primit și premii importante la nivel național pentru proiectele teatrale pe care le-am realizat.

Gala de la Bistrița și publicul iubitor de teatru

Gala de la Bistrița a rămas unul dintre evenimentele culturale de marcă ale orașului. Ce v-a arătat acest proiect despre publicul bistrițean?

Gala a fost o dovadă că publicul din Bistrița este interesat de teatru. De fapt, publicul bistrițean este unul foarte activ, foarte inteligent și foarte viu. Acest lucru este valabil și în cazul publicului de muzică clasică. Dezvoltarea acestui public a fost, de la bun început, unul dintre dezideratele și ambițiile noastre. Scopul nostru cel mai important a fost să dezvoltăm cultura urbană în Bistrița. Cultura urbană este cultura firească pentru un oraș, iar Bistrița este unul dintre cele mai vechi orașe din România, cu o tradiție culturală importantă. Există aici un public care consumă cultură la un nivel foarte înalt, iar noi încercăm să răspundem acestei nevoi prin proiecte diverse, prin spectacole, concerte, expoziții și evenimente care să aducă la Bistrița artiști și proiecte de valoare.

„Poezia e la Bistrița” a ajuns la majorat

Festivalul Internațional de Poezie și Muzică „Poezia e la Bistrița”, ajuns la majorat. Este un proiect de suflet pentru dumneavoastră. Cum a început această poveste?

Festivalul acesta a început, ca și altele, relativ timid. Tot prin Fundația Societatea de Concerte l-am inițiat și am beneficiat de colaborarea a doi tineri scriitori din Bistrița, care la vremea respectivă erau foarte tineri: Dan Coman și Marin Mălaicu-Hondrari. L-am făcut și dintr-un fel de sentiment de răspăr față de ceea ce se spunea atunci: că pe nimeni nu îl interesează poezia, că pe nimeni nu îl interesează muzica de cameră. Eu am refuzat să cred aceste prejudecăți și am vrut să demonstrez contrariul. În felul acesta a luat ființă festivalul. La început am avut mai puțini poeți și mai puțini spectatori, dar, în timp, festivalul a crescut foarte mult. Numele „Poezia e la Bistrița” a apărut chiar în urma unei exprimări foarte vocale, la începutul festivalului, în Sinagogă. O participantă, dacă nu mă înșel, o poetă sau o cântăreață, a făcut atunci o afirmație care a rămas în memoria noastră și care a devenit, în cele din urmă, numele festivalului. Acum festivalul a ajuns la majorat și este considerat unul dintre cele mai bune festivaluri de poezie din România. Festivalul nostru a început cu un

buget de aproximativ 8.000 de euro în total, în timp ce alte festivaluri importante de literatură au pornit cu bugete de câteva milioane de euro. L-a susținut și Primăria, l-a susținut și Consiliul Județean, iar instituțiile oficiale au îmbrățișat această idee. Dezvoltarea s-a produs firesc. Este încântător să vezi Palatul Culturii plin, mai ales de tineri, dar și de persoane adulte și mature, care vin să vadă, să asculte, să consume poezie și muzică. Festivalul a început să atragă și spectatori din alte zone ale țării, iar acest lucru este foarte încurajator. Am văzut pe rețelele de socializare că au venit spectatori din alte zone ale țării, oameni care s-au cazat la Bistrița special pentru a participa la festival. Parcă s-a mai adăugat ceva la fiecare ediție și, mai ales, a fost foarte bine primit de public și de publicul de specialitate. Aceste lucruri ne-au încurajat și ne-au determinat să continuăm.

Pentru că, până la urmă, dacă nu ar fi existat niciun fel de interes pentru festival, nu l-am mai fi făcut. Există o vorbă a unui filozof antic: nu munca te obosește, ci munca în zadar. În cazul nostru, efortul nu a fost în zadar. Această experiență culturală este una foarte specială.

Festivalul de Film Pasaje

Un proiect mai nou, dar care începe deja să aibă rădăcini și amploare, este Festivalul de Film Pasaje. Ce pregătiți pentru această ediție?

Festivalul de Film Pasaje se va desfășura între 2 și 8 septembrie. În avanpremieră vom prezenta un concert cu muzică din filme, susținut de Noua Orchestră Transilvană. Este vorba despre muzică ce a rămas memorabilă pentru toate categoriile de vârstă, pentru toți spectatorii și iubitorii de film. Concertul va avea loc la Palatul Culturii. Filmele, proiecțiile și discuțiile se vor desfășura în mai multe spații din oraș. Pe lângă Palatul Culturii, vom avea evenimente la Cinematograful Dacia, în pasajele Bistriței, în zona parcurii de pe strada Lupeni și în apropierea Turnului Dogarilor. Ne-am dorit să avem și noi un festival de film, pentru că unul dintre obiectivele principale ale mandatului meu la Centrul Cultural Municipal a fost dezvoltarea culturii urbane.

Festivalul pune în valoare și spațiile importante ale Bistriței.

Da. Am vrut ca evenimentele să se desfășoare în mai multe locuri din oraș și să punem în valoare patrimoniul Bistriței. Turnul Dogarilor este un exemplu. În august a fost inaugurat, iar clădirea și întregul edificiu au fost reparate, restaurate și recondiționate. Acum este un spațiu foarte civilizat și foarte interesant pentru asemenea evenimente. Bistrița a primit și distincția de oraș creativ UNESCO. Sigur că, atunci când s-a acordat această distincție, s-a avut în vedere ceea ce s-a făcut în Bistrița de-a lungul anilor. Spuneam și la început că Bistrița este unul dintre cele mai vechi orașe din România, cu aproape 800 de ani de existență. Faptul că multe dintre evenimentele culturale ale orașului se desfășoară și sub girul UNESCO este cât se poate de onorant. Acesta este un proiect al Primăriei Bistrița, la care și Centrul Cultural Municipal a avut un aport semnificativ. Colegul nostru Simon Pop s-a ocupat în mod special de acest proiect. Evenimentele au început din 28 mai și vor continua, urmând să fie anunțate și dezvoltate proiecte care să fie de interes pentru publicul larg.

Publicul nu este unul singur. Sunt publicuri

Ați spus că dezvoltarea culturii urbane este una dintre misiunile importante ale Centrului Cultural Municipal. Cum se traduce concret această misiune?

Cultura tradițională se dezvoltă cumva mai repede și mai ușor. Toate localitățile vor să participe cu un eveniment sau cu mai multe evenimente, iar de acestea se ocupă în special Centrul Județean pentru Cultură. Eu am primit această misiune: să mă ocup de dezvoltarea culturii urbane. Am considerat că, în afară de programele de muzică clasică, muzică de cameră, muzică simfonică, concerte de jazz și așa mai departe, este foarte important să dezvoltăm și să susținem toate genurile culturale care sunt importante pentru public. Am încercat să abordăm cât mai multe genuri și să ținem cont de toate categoriile de public. Publicul, de fapt, nu este unul singur. Sunt publicuri. Este eterogen și are gusturi diferite. Fiecare dorește ceva. Până la urmă, noi, fiind o instituție publică, trebuie să avem în vedere să răspundem acestor solicitări și acestor dorințe ale publicului pe care îl slujim. Nu

facem aceste evenimente pentru noi. Dorim să fim în asentimentul unui public cât mai larg și, dacă se poate, să oferim evenimente la un nivel cât mai înalt. Suntem o instituție oficială, o instituție bugetară și suntem plătiți pentru acest efort și pentru această misiune pe care o avem. De aceea trebuie să fim atenți la ceea ce oferim comunității.

Care sunt evenimentele pe care le recomandați publicului pentru perioada următoare?

Între 2 și 8 septembrie avem Festivalul de Film Pasaje. Vom avea prilejul să vedem foarte multe filme importante și să avem întâlniri și dialoguri cu cinești importanți. Ne va însoți pe parcursul festivalului bistrițeanul Vlad Petri, un regizor foarte important și foarte respectat în România. Vor fi prezenți, de asemenea, actori și oameni de teatru importanți, printre care Florin Piersic Jr. și Marius Bodochi, precum și alți invitați din lumea cinematografiei și a teatrului. Programul festivalului va fi publicat, iar abonamentele sunt deja disponibile.

Ce le transmiteți bistrițenilor?

Îi așteptăm cu drag și cu respect la toate evenimentele Centrului Cultural Municipal Bistrița. Festivalul de Film Pasaje este o ocazie deosebită de a vedea filme importante, de a întâlni cinești și actori, dar și de a descoperi sau redescoperi spațiile și patrimoniul orașului. Ne dorim ca oamenii să vină, să participe și să se bucure de cultură. Toate aceste proiecte sunt făcute pentru public și pentru oraș.

• • Meniu Maximilian

In der Hohlglasfabrik, wo auch Kristall mundgeblasen wird

PASAJE BISTRIȚA
2-6 SEPT

2026, Ediția IV
PASAJE
INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL

Palatul Culturii
Cinema Dacia
Str. Lupeni nr.1
Turnul Dogarilor

Peste Dr. Flore Al-George și lucrarea sa de doctorat s-a așternut uitarea

Dr. Alexandru Dărăban

Familia Al-George din Sângeorz-Băi, formată din Ioan Al-George, Vasile Al-George și Sergiu Al-George, reprezintă o renumită dinastie de intelectuali transilvăneni, artiști și oameni de știință care au lăsat o amprentă profundă asupra culturii românești. Legătura de rudenie directă este una de succesiune familială: Ioan și Vasile au fost frați, iar Sergiu a fost fiul lui Vasile.

Trebuie menționat faptul că familia Al-George a avut trei feciori: Flore, Ion și Vasile și două fete: Ana și Cătălina. Părinții, Leon Al-George era de 23 ani, orfan, june și ostaș în rezervă, când s-a cununat cu Maria, tot Al-George, de 24 ani, fiind fată de plugar. Cununia lor a avut loc la data de 15 Faur (Februarie) 1886[1].

Flore, despre care spuneam mai sus că s-a așternut

uitarea, s-a născut la data de 13 noiembrie 1888, botezat la data de 18 noiembrie, fiind primul copil al familiei Al-George[2]. A urmat clasele primare la școala din sat, după care s-a înscris la gimnaziul năsăudean pe care îl termină în anul 1909, luându-și bacalaureatul cu „bene maturi”[3].

În perioada anilor 1909/1910 – 1910/1911 a urmat cursurile Facultății de Filosofie din Cluj, după care s-a transferat la Budapesta în perioada 1911/1912 – 1913/1914, fiind beneficiar al unei burse din fondurile grănicerești năsăudene[4].

Din perioada budapestană se păstrează câteva cărți poștale din corespondența purtată de Flore Al-George cu învățătorul Ioan Marcu din Sângeorgiul Român pe care-l ruga să-l ajute cu o sumă de bani (100 florini) ca să-și poată susține doctoratul în noiembrie sau decembrie anul 1913. Probabil doctoratul și l-a susținut mai târziu dovadă fiind faptul că pe o carte poștală din 4 octombrie 1914 semnează cu titlul de doctor. Tot în această corespondență îl mai informa pe învățătorul Ioan Marcu că i-a întâlnit la un spital improvizat din Bezeredin pe doi consăteni, Maxim Mutu, a Palagiei Tiacălii (Ciacălii) și Flore Dobzău. Mai spunea că „mi-e frică, că mă pregătesc în zadar, nu voi avea norocul să iau parte la război, deoarece nu va dura mult”[5].

După terminarea războiului și înfăptuirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, în anul școlar 1919/1920 a fost repartizat la Liceul „Dragoș Vodă” din Sighetul Marmăției ca „profesor titular, diriginte al clasei a VII-a, diplomat pentru limba română și istorie, doctor în filozofie. A predat limba română, latină, istorie, limba greacă; 7 ani vechime la catedră”[6]. După aceea s-a mutat la Târgu Mureș ca să fie alături de fratele său Vasile care locuia acolo. După o perioadă îi găsim pe toți trei frații mutați la București unde au activat până la trecerea la cele veșnice.

La începutul lunii iunie 1980, soția lui Flore Al-George, Ema, împreună cu unica lor fiică Chloe, anunțau că „prof. dr. Flore Al-George a încetat din viață, înhumarea urmând să aibă loc în data de 5 iunie la cimitirul Bellu (militar) din București”[7].

Titlul tezei de doctorat elaborate de Dr. Flore Al-George este Graiul românilor din partea de sus a Someșului Mare și a fost publicată în limba maghiară la o editură din Budapesta în anul 1914.

În cele ce urmează vă voi prezenta structura lucrării așa cum a conceput-o autorul, folosindu-mă de Al la traducerea textului.

Valea superioară a Someșului Mare

Valea Someșului Mare, pe care oamenii o numesc de obicei Valea Someșului (Valea Someșului), se întinde în partea de nord-vest a județului Bistrița-Năsăud. La est și la nord este înconjurată de Carpați, sau de ramurile acestora. Este mai degrabă o zonă muntoasă; are munți de pe care zăpada dispare rareori complet.

Valea și-a luat numele de la râul Someș, de la vechiul Samusius, care, pentru a fi deosebit de Someșul Mic, cu care se întâlnește la Dej, a primit atributul „Mare”.

Someșul Mare are mai mulți afluenți, cum ar fi Valea-Vinului, Anieș, Cormaia, văile Ilvei și Leșului, Sălăuța, etc., de-a lungul cărora se găsesc adesea sate cu aceleași nume.

Valea Someșului superior este locuită doar de români, cu excepția așezărilor de fabrici de cherestea de la izvoarele Someșului, unde locuiesc 300-400 de maghiari. Nu se poate stabili cu exactitate istorică de când, deoarece în secolele XII și XIII rolul de lider le revenea nu lor, ci mai degrabă coloniștilor germani care exploatau minele.

Sediile acestor colonii germane erau la Bistrița și, mai ales, la actuala Rodna, vechiul Ruconium, Rudacium, Rodna și Rochna, care era un oraș mare și înfloritor, cu o populație de, să zicem, 20-30.000 de locuitori la venirea tătarilor.

Acest lucru este dovedit de șanțurile improvizate pentru apărare care se văd în jurul actualului târg, precum și de peșterile care se mai găsesc și acum, săpate în mijlocul orașului pentru a se refugia în ele din fața violenței tătarilor. Ruinele uriașe ale bisericii romano-catolice, pe care tătarii au jefuit-o și care, din punct de vedere arhitectural, sugerează o artă foarte dezvoltată, spun multe despre acest oraș înfloritor.

Lângă comuna Sângeorz-Băi „Valea Tătarilor” duce cu atât mai mult la concluzia că a fost locuită de români, deoarece aici, neexistând nici mină, nici teren plat pentru agricultură, nu s-a putut forma și înflori o așezare germană, ci doar români păstori și slavi imigranți de dincolo de Carpați puteau locui. Acest popor român s-a retras din fața furiei tătarilor în această vale, la 23 km distanță de comună, iar legenda spune că au tăiat copacii din pădure pe jumătate, astfel încât, atunci când tătarii i-au urmărit în vale, căderea unui singur copac a fost suficientă pentru ca întreaga pădure să se prăbușească peste ei, provocând mari distrugerii printre aceștia. Faptul că aici a avut loc într-adevăr o luptă cu tătarii este dovedit de armele găsite aici în ultimii ani.

Faptul că tătarii au distrus într-adevăr această vale înfloritoare este dovedit și de faptul că aici a încetat orice viață demnă de remarcat.

Mai târziu, aici se așază anumite popoare non-românești, în special rusești, care se amestecă cu românii în multe sate, astfel încât ia naștere un popor complet nou, inte-

resant, care, în ciuda faptului că se consideră român și vorbește foarte bine românește, trăsăturile feței și statura trădează că nu este în întregime așa.

Elementul mai tenace a învins cu limba sa, care a devenit și a rămas română, deși din structura corpului se vede de la distanță că nu are nici o expresie românească. Faptul că aici s-au așezat popoare sigure și diverse este arătat cel mai clar de exemplul viu. Dacă ne uităm, de exemplu, la locuitorii satelor Rodna Maieru Rebra Mare și Salva, vom vedea că locuitorii din Rodna sunt de obicei oameni înalți, robuști, cu fețe roșii, cu nasuri cărne, cu păr șaten, trăsături care se potrivesc foarte bine cu rușii care trăiesc dincolo de graniță, în Bucovina, ba chiar și în Rusia. Locuitorii din Maieru sunt de statură medie, negricioși, cu nasuri acvilin, de cele mai multe ori cu trăsături românești și așa mai departe.

Așezări rusești, respectiv rutenești, au existat și în această regiune, și anume în număr mare; în zona Bistriței, de exemplu, Rusu Bârgăului este o așezare ruteană complet românișată[8].

Acest ținut gravitează spre Năsăud, mai ales din punct de vedere cultural, și spre Sângeorgiul Român ca loc de divertisment. Acesta din urmă începe să fie renumit prin baia sa numită „Hebe” și prin apele sale minerale bune, aceste băi având o mare influență și asupra vieții spirituale a locuitorilor satului.

Localitățile situate în valea superioară a Someșului Mare aparțin în mare parte regimentului II de graniță, înființat de Maria Tereza. Chiar și acum se mai aude numele de „grănițeri” (grăniceri), spre deosebire de cei din afara zonei de graniță, care sunt numiți simplu „țărani” și sunt disprețuiți.

Grănicerii sunt mândri de trecutul lor, și pot fi, pentru că pe câmpurile de luptă ale Europei și-au dovedit vitejia de nenumărate ori. Marele Napoleon însuși a lăudat „Cătanele negre” (soldații negri). Negri, pentru că serveau cu propriile haine – haina lor de deasupra fiind un suman, lung, negru, un fel de haină groasă.

După desființarea acestui regiment de graniță, la începutul secolului al XIX-lea, din averea grănicerilor au fost înființate două fundații, una școlară și una de burse.

Din fondul școlar sunt întreținute câteva școli primare și în special gimnaziul fundațional din Năsăud, unde la plata taxelor școlare sunt favorizați urmașii „grănicerilor”.

Caracterizarea poporului român din valea superioară a Someșului Mare

Populația satelor care fac obiectul acestei disertații este, în general, de statură medie, inteligentă, curajoasă, dar liniștită, calmă. Nu au aversiune față de străini, ba chiar îi imită în limbă, obiceiuri, spunând simplu că „îi mai mândru așa” (e mai frumos așa).

În ciuda lipsei de pământ arabil bun, își petrec totuși cea mai mare parte a timpului cu agricultura, la care, ca a doua ocupație principală, se adaugă creșterea animalelor. Nu practică industria, comerțul și nici nu le place.

În ceea ce privește modul lor de viață, este simplu, dar adecvat. Mâncarea lor principală este mămăliga, care aici se numește „coleșă” și la care, ca fiind inseparabile de ea, se adaugă brânza de oi și laptele de oi acru, pe care adesea le prepară foarte bine. De asemenea, pâinea de porumb este o prezență zilnică.

În general, populația nu este bețivă, dar totuși băutura nu lipsește nici de la sărbătorile legate de naștere, nici de la cele legate de botez, nici de la ospetele de nuntă, după cum nici de la priveghiurile morților.

Că populația poate fi înstărită o dovedesc și casele din această vale. Aici nu există case din lut sau din nuiiele, ci numai case construite din lemn și piatră.

Casele sunt alcătuite, de regulă, dintr-o cameră, tindă, cămară și mai rar din pivniță. Acoperișul este, în general, din șindrilă; doar pe alocuri se mai vede câte o casă mai veche, acoperită cu paie. La cei mai înstăriți există chiar două camere, dintre care una servește drept cameră de primire („casă de parade”), unde se află lăzile, frumoasele haine din lână, păturile, ștergarele de pânză, pe care femeile le confecționează singure, adesea cu mult gust.

Clădirile gospodărești sunt și ele destul de îngrijite și se află adesea în imediata apropiere a casei.

Portul popular

În valea superioară a Someșului Mare, portul popular este uniform, simplu și frumos. Conține motive românești autentice. Luxul nu este agreat; doar săracii și țiganii, precum și cei care vor să iasă în evidență, îl preferă.

Îmbrăcămintea bărbatului respectabil din valea Someșului constă din: cămașă albă, cel mai adesea din pânză curată de cânepă sau bumbac, care este lungă și ajunge peste genunchi, apoi pantaloni albi sau din postav gros de lână cenușie ori neagră, confecționați în casă; iarna poartă cioareci și „chiton” (suman) alb sau negru, ori „recăl”.

Peste cămașă poartă un pieptar de piele care, la bătrâni, se încheie pe lateral, iar la tineri se lasă deschis în față și este împodobit cu broderii; această modă din urmă a fost preluată de la sași.

Cei care fac muncă grea poartă și un cojoc mai lat. Iarna poartă „cizmă”, adesea destul de înaltă, iar vara o pălărie cu boruri largi. Tinerii, în zilele de sărbătoare, își împodobesc pălăria cu flori naturale și artificiale, iar în alte locuri prind la pălărie și un ornament făcut din pene de păun, în formă semicirculară, de 20–30 cm înălțime. Cei mai bogați poartă la sărbători un cojoc lung.

Femeile poartă, de cele mai multe ori, cămăși cu mâneci largi, cu volane, confecționate în casă din pânză de cânepă sau bumbac, al căror guler și mâneci sunt (în două locuri) sunt împodobite cu broderii măiestrite. Pe cap poartă batic, pe șold, în față și în spa-

te, „pânzături” (catrință), sau „pânzătură” în spate și șorț („șurț”) în față. „Pânzăturile” sunt multicolore și adesea țesute artistic. Fetele, duminica și de sărbători, când nu este post, nu poartă batic pe cap, ci își împletesc părul și își prind în jurul urechilor, pe ambele părți, un „bucchet de flori” (pun struț), făcut din flori artificiale. Poartă vestă de piele, „suman” și „chiton” la fel ca bărbații.

Atât bărbații, cât și femeile poartă duminica și de sărbători cizme negre cu carâmb lung, iar în zilele lucrătoare bocanci, pe care îi înnoadă cu șireturi lungi de lână neagră, înfășurând strâns șiretul în spirală în jurul gambei inferioare.

Religia

În privința religiei, toți sunt greco-catolici, aparținând de episcopia greco-catolică din Gherla. Sunt foarte atașați de religia lor, dar nu sunt excesiv de religioși. Acest lucru se vede din faptul că duc o luptă reală nu pentru un preot zelos, ci pentru unul care, ca persoană privată, are autoritate, mănâncă și bea cu ei și nu este prea „sfânt”.

Participarea la biserică este importantă și din punct de vedere administrativ și managerial, deoarece în majoritatea satelor, în loc de vechiul strigăt de pe deal, „strigatul d'in costă”, poruncile nu sunt date cu acompaniament de tobă, ci judecătorul satului, la ieșirea din biserică, dă aici „poruncile”, despre taxe și orice alte decrete venite de sus, comunicându-le oamenilor aici.

Resemnarea în fața voinței lui Dumnezeu este un lucru zilnic. Dar pe lângă aceasta, ei spun și cred că și superstițiile ajută, ba chiar există probleme care „pot fi vindecate doar prin vrăjitorie”; astfel există farmece, descântece, etc.

Cultura

În privința culturii, pot spune că această zonă se află la un nivel ridicat. În timp ce a fost sub administrație militară, au învățat multe din „Școlile Triviale”, iar acest lucru a servit drept stimulent pentru vremurile actuale. Mersul la școală este un obicei tradițional. Rezultatele sale sunt multe coruri, societăți de lectură și cazinouri, case de lectură („casă de șetire” etc.).

Folclorul

Pe buzele localnicilor se găsește din belșug folclorul, iar duminicile și sărbătorile oferă ocazii pentru aplicarea acestuia în practică, prin dansurile organizate după-amiaza, în aer liber sau în pavilioane special amenajate, de care sunt nelipsite „strigăturile”.

De Crăciun și Anul Nou sunt la modă „colindele”, la nunți, dialogurile dintre nașii mirelui și nașii miresei, cântece de petrecere, muncă, seceriș („Ioina”-i), descântece, vrăjitorii, etc.

Fiind un popor inteligent, de multe ori pot prezenta lucruri frumoase și originale. Am inclus selecții din acestea la sfârșitul disertației mele.

Dialectul românesc din Valea superioară a Someșului Mare

După schița preliminară de mai sus, trec la scopul propriu-zis al acestei lucrări, adică la descrierea dialectului menționat în titlu, pe care îl consider rezolvabil prin evidențierea tuturor particularităților prin care dialectul Văii Someșului Mare superior diferă de limba literară română, arătând în același timp ce vechi particularități lingvistice a păstrat. Voi însoți totul cu exemple.

Dacă examinăm marile diferențe dintre alte limbi, de exemplu dialectele limbii germane, și le comparăm cu diferențele existente între dialectele limbii române, ajungem la concluzia că dialectele limbii române nu sunt izolate unele de altele prin atât de multe bariere fonetice, morfologice și sintactice ca în limba germană.

Această examinare duce la concluzia că toate dialectele limbii române au format odinioară un singur dialect, o singură limbă, care era vorbită pe un singur teritoriu lingvistic.

Populația care locuia pe un teritoriu s-a împărțit în mai multe părți din cauza creșterii numărului, astfel că, separându-se unele de altele, s-a diferențiat și limba, apărând diferențele lingvistice de astăzi, dialectele.

Conform grupării țărilor în care poporul român locuiește mai masiv, în prezent se obișnuiește să se distingă trei dialecte principale:

- daco-român în părțile din stânga Dunării;
- macedo-român în Macedonia, Tesalia și Epir;
- istro-român în Istria.

Ultimul este în scădere, abia mai sunt vreo 3.000 de suflete care vorbesc încă română.

Gusztáv Weigand, în lucrarea sa intitulată „Vlacho Meglen”, 1892, ridică la rang de dialect și megleno-româna.

Aceasta este vorbită de aproximativ 14.000 de oameni în Valea Meglen. Totuși, acest dialect diferă foarte mult în esență de cele trei dialecte anterioare[9].

Această clasificare dialectală nu este însă perfectă. Mai bună decât ea este clasificarea realizată de I. Nădejde.

Potrivit acestuia, există trei dialecte și anume:

a) Acel dialect care nu schimbă labialele înaintea lui i original și în care „rotacismul”[10] nu apare: piept, piele, picior, bine, lună, cine, etc.

b) Acel dialect care le schimbă în fața lui i, dar n-ul între două vocale nu devine r; pl.: j'iu(viu), pt'épt(piept), b'iné(bine), etc.

c) Acel dialect care labialele nu se schimbă înaintea lui i, dar în care apare „rotacismul”; pl.: cire(cine), bire(bine), lură(lună), bură(bună), etc.

În țara noastră, primul este predominant, dar apar și unele particularități din celelalte două.

Fiecare dialect principal cuprinde mai multe sub-dialecte inferioare. Astfel, putem vorbi despre dialectul Someș, Tisa, Mureș, bănățean, moldovenesc[11].

Dialectul românesc care face obiectul acestei disertații este unul dintre sub-dialectele inferioare care completează dialectul principal daco-român.

Voi trata acest dialect în două părți. Partea I: Fonetică. Partea a II-a: Morfologie. Ca anexă, ca Partea a III-a, voi rezuma provincialismele dialectului, elementele sale străine, în special cele maghiare și, în final, voi prezenta câteva produse selectate din folclorul Văii Someșului Mare.

Dialectul românesc inclus în această lucrare este vorbit în următoarele comune: Valea Mare, Șanț (Rodna Nouă), Rodna (Rodna Veche) Ilva Mică, Feldru, Vărarea (Nepos), Parva (Lunca Vinului), Rebra, Rebra Mare, Rebrășoara, Prislop, Între Adam sau Triadam, Lușca, Năsăud, Salva, Mititei, Romuli (Strâmba), Mocod, Zagra, Nimigea ungurească, Nimigea românească.

În ceea ce privește critica de specialitate, s-a găsit un anume autor sas, Schmidt Tibor, să-i facă tezei lui Flore Al-George o caracterizare deloc favorabilă, pe care o prezențăm în cele ce urmează.

Judecând după titlu, la prima vedere s-ar crede că această teză, altfel slabă, este o lucrare pur lingvistică. Însă, întrucât jumătate din ea se ocupă de etnografie, nu putem lăsa nimic fără a o menționa. Teza poate fi împărțită în trei părți și acestea sunt:

a) o descriere a Văii Superioare a Someșului Mare și a locuitorilor săi (1-8. 1.),

b) partea lingvistică și anexele sale (1. provincialisme, 2. elemente maghiare în dialectul local, 9-35. 1.)

c) culegerea de poezie populară. (35-64. 1.).

Ne interesează prima și a treia parte, iar ambele părți ar fi fost un subiect foarte satisfăcător atât pentru autor, cât și pentru cititor, dacă Al-George le-ar fi lucrat cu mai multă conștiinciozitate și cunoștințe. Cunoașterea limbii maghiare, pe lângă modestia sa, uimește. Nimeni nu poate educa tineri cu astfel de cunoștințe de limba maghiară, cu atât mai puțin într-o regiune minoritară! Prima parte oferă o descriere a Văii Superioare a Someșului Mare din punct de vedere geografic și istoric. Ambele sunt subțiri, ca un scut. Nu îndrăznește să atingă subiectul istoriei, vorbește doar despre toate „aproximativ”... Descoperirile sale sunt următoarele: „Mai târziu (după invazia tătară) s-au stabilit aici anumite grupuri etnice non-românești (!), în special rusești, care s-au amestecat cu aromânii în multe comunități, astfel încât a luat naștere un grup etnic complet nou, interesant..., dar din structura corpului se vede de departe că nu există nici o expresie românească în ele”. Nu găsim o dată, ci doar scurtele sale „descoperiri”. Antropologul primește un tratament similar: „Locuitorii din Maieru sunt de înălțime medie, negri, cu nasul de lemn, iar majoritatea au trăsături faciale românești etc”. În capitolul despre poporul aromân, spune câteva cuvinte scurte despre costumul lor popular, stilul de viață, cultura și poezia. Scriind despre stilul lor de viață, el spune, printre altele: „Principala lor mâncare este puliska, care se numește aici «coleșă», de care sunt inseparabile cheagul de oaie și laptele acru, care sunt adesea preparate foarte bine”. „Nu sunt înclinați spre lux, ci doar săracii și ȋiganii și cei care dețin un anumit rang”. Ne-ar fi plăcut să auzim o explicație mai detaliată a afirmației sale oarecum de neînțeles. „Pot spune că această regiune se află la un nivel înalt din punct de vedere cultural”.

Frazele neglijente și chiar nemaghiarismele sunt un motiv de îngrijorare, de exemplu: „Există mult loc pe buzele oamenilor din această regiune pentru ca poezia populară să fie pusă în practică, datorită dansurilor care se țin în după-amiezile zilelor de târg și de sărbătoare, în aer liber sau în pavilioane (?) făcute în acest scop, de care sunt inseparabile chiuiturile (cântecul)”. În partea a treia, sunt prezentate peste patruzeci de piese de poezie populară din regiune în descrierea fonetică a dialectului său. Pe lângă numeroasele sale mici greșeli, face o gravă greșeală atunci când clasifică binecunoscutele cântece funerare drept colinde de Crăciun. Fiind maghiar nativ, nu ar fi trebuit să facă o astfel de greșeală. Pe lângă câteva cântece de dragoste și doine, include și o poezie mai lungă de la festivalul recoltei și de la nuntă, precum și patru cântece despre vremurile bune de altădată. Putem folosi în continuare descrierile sale, dar explicațiile atașate unora dintre grupuri sunt lipsite de valoare și chiar comice din cauza maghiarei lor precare. De exemplu, discutând despre cântecele de la festivalul recoltei, citim: „La vremea recoltei, fermierii adună mai multe fete, dar organizează o petrecere și dansează și muncesc în același timp” etc.

Poate că nu ar fi potrivit ca autorul să apară în fața publicului cu o lucrare atât de neglijent asamblată[12]!

La sfârșitul lucrării prezintă și sursele bibliografice de care s-a folosit în elaborarea lucrării.

[1] Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția de registre parohiale de stare civilă, Matricula cununaților din parohia St. Georgiu (1884-1911), f. 6 v. – 7 f., poz. 4.

[2] SJANBN, fond Colecția de registre parohiale de stare civilă, Matricula botezaților din parohia St. Georgiu (1879-1890), f. 109 v. – 110 f., poz. 103.

[3] Lupta, Budapesta, Anul III, 1909, nr. 109, p. 5.

[4] Lazar Ureche, Fondurile grănicerești năsăudene (1851-1918), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001, p. 180.

[5] SJANB-N, Fond personal Ioan Marcu, Corespondența cu Al-George Flore, Budapesta, 1913-1914, f. 1-6.

[6] <https://www.salutsighet.ro/cndv100-primii-ani-ai-liceului-de-baieti-dragos-voda/>. Accesat în 12.08.2026.

[7] România Liberă, București, Anul 38, 1980, nr. 11073, p. 4.

[8] Vezi Nicolae Iorga, Neamul Românesc în Ardeal și Țara Ungurească, Vol. II, p. 519.

[9] Valea Meglen se află în Macedonia de Sud. Aici locuiesc români de religie mahomedană în peste 30 de sate. Oameni de tip mongol.

Jiriček (Archiv für slav. Phil. t. 15. Pag. 91-102) îi consideră urmașii pecenegilor așezați aici în 1091, care au fost românizați de românii care se aflau atunci acolo în număr mai mare.

Principalele caracteristici ale acestui dialect sunt că a și ă au trecut în o(maghiară a) pl.: grón > grâu, cóiini > câine.

a inițial, când nu este accentuat, cade: vem(avem), lantu(alalt), țista(aceasta).

E neaccentuat la început de cuvânt se schimbă în a, pl.: angliit(înghit), antrep(întreb).

vi, ghi-vé devine, pl.: ghiarmi(vierme) etc.

Von Hahn, care a călătorit aici în 1865, iar apoi Gopčević, în cartea sa „Macedonien und Altserbien, 1889”, menționează și această zonă locuită de tintari de religie mahomedană.

[10] Prin rotacism înțelegem schimbarea lui n între două vocale în r (cine > cire, inimă > irima).

[11] Dialectele românești din țara noastră au fost studiate de Gusztáv Weigand, profesor universitar din Leipzig. Disertațiile sale au apărut începând din 1897 în buletinul „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache.” În 1897 „Der Banater Dialekt”, în 1898 „Körösch- und Marosch-Dialekte”, în 1899 „Samosch- und Theissdialekte”.

[12] Schmidt Tibor, „Al-GeorgeFlórián: A felső Nagy-Szamos völgyének román nyelvjárása”, în Ethnographia, Budapest, 1915, p. 317-318.

Lorena Bujor

Punte peste ani

Anii nu se lasă trecuți.
Ei cer o punte.
Un loc în care nu poți minți
nici trecutul,
nici viitorul.

Puntea mea începe în sat,
acolo unde pământul nu iartă
și nici nu uită.
Acolo unde lumina se dă
prin gesturi mici,
nu prin promisiuni.

Am mers peste ani
cu rânduiala mamei în palmă,
cu rădăcina credinței în piept,
cu liniștea copilăriei
care nu a fost niciodată murdară.

Drumul nu a fost drept.
Nici blând.
Nici sigur.
Dar puntea a rămas -
un fir subțire,
o apă adâncă,
o lumină care nu se stinge.

Nu e făcută din lemn.
Nici din piatră.
Nici din timp.

82E făcută din ceea ce nu se vede:
din felul în care nu mă plec,
din felul în care nu mă pierd,
din felul în care duc mai departe
ce am primit fără să cer.

Anii vin.
Anii trec.
Eu rămân pe puntea mea -
între satul care m-a crescut
și lumea care mă încearcă,
între rădăcina din mine
și drumul pe care îl aleg,
între lumina moștenită
și lumina pe care o las
în urma mea.

Dincolo de prag
dincolo de prag
nu începe plecarea

Începe Dealul Mare
cu rădăcini adânci în fruntea norilor
și cu lumina lui aspră
care nu mângâie
ci cheamă

Valea Rea
cu păduri strânse laolaltă
ca niște gânduri vechi
își ține răsuflarea sub frunze
și ascultă
cum trece omul
ca o urmă caldă prin iarba înaltă

Cântocul
cu tăcerile lui de oțel
nu spune
nu întreabă
nu iartă

doar păstrează în piatră

ce nu încape în glas

iar iazul de la Podochița
rotundă rană a apei
ține cerul pe dedesubt
și îl întoarce
în fiecare seară
ca pe o monedă veche
căzută din palma lumii
aici
satul nu stă
nu se odihnește
nu se lasă citit de la început la sfârșit

aici
casele cresc din urma pașilor
nu din temelii
iar oamenii
își poartă numele
ca pe un sânge care nu se vede
dar nu încetează

nu sunt ai pământului
nici ai drumului

sunt ai trecerii
ai acelei clipe
în care frunza știe că trebuie să cadă
și totuși
arde

dincolo de prag
nu e numai lume
e o geografie a pieptului
unde Dealul Mare apasă
unde Valea Rea întunecă
unde Cântocul ascute
unde iazul de la Podochița
păstrează în adânc
o stea căzută prea devreme

de aceea
oamenii de aici nu pleacă fără urme
și nu se întorc la fel
ci lasă între ei
o parte din liniște
o parte din dor
o parte din lut

iar când se aud pașii lor
pe uliță
nu merg oamenii

merge satul
cu tot ce n-a apucat să spună
și cu tot ce nu va putea uita.

Geo Galetaru

INEL DE ARGINT

Poate, vecini doar cu iarba, poate acum
Fără un număr în ape, piatră lumească
Peste cele ce trec, cine iarăși rămâne
Ca un fulger în zori, lin să mărturisească?

Cine să știe și locul, gol până ieri,
Aspru pândind în pedeapsă, văzul ținând?
Cercul albastru să-l tulburi, și semnul din
pleoape
Are să cadă pe pajiști, inel de argint.

POATE

Poate că acum încă privești munții,
Poate că de-acolo se vede mai bine:
Sorgintea pură,
Osul luminat de jivine.

Ar fi o arsură, o urmă de arhaicitate,
Litera întoarsă, crângul fără scrum,
Noi ducem poverile și cineva uită cifrul,
E-acolo o pădure, un rai care se pierde pe
drum.

Poate că acum privești cum cad norii
Peste rana care încă vorbește în gând:
O săgeată mereu nevinovată
Care trece prin lume, plângând...

ÎN URMĂ, DOMOL...

Pe pajiști ori sus
Unde-orele nu-s.
Nisip auster
În lumea de fier.
Albastre răsfârțengeri:
Cenușă de îngeri.
Și-n urmă, domol,
Ne-mparte un gol.

TOATE AU UN NUME

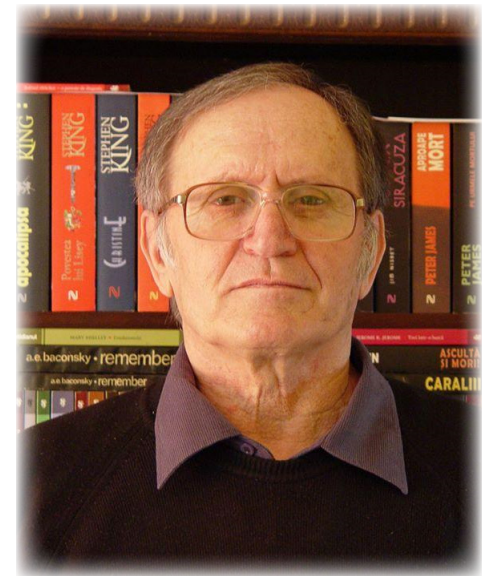
Se istovesc mirările devreme.
Vântul fuge în curtea vecinului
de la miazăzi. Tăceri și lanțuri
oarbe în memoria neînduplecată.
Să caut un petec de zăpadă,
să plutesc peste lucruri ca un
condor dezabuzat. Toate
au un nume: copilăria sare peste
micile geografii de catifea.
Pe stradă trece o pădure
sau
un râu.

ATÂT ÎN DERIVĂ

Și cine-a rămas,
cine-i atins
de acea priveliște tandră,
inaudibilă?
Paznic savantelor anemone,
cu ochii în mici-albe grimase,
ale cărților statutare,
ale albastrelor înțelesuri din crâng.
Legați și aproape de mal,
de malul fierbinte,
acești înaripați peste oricare spații,
în ordinea celor mișcați de un
camp nevăzut.
Atât în derivă,
atât cât un bob de nisip
alături de singura, stinsa în urmă
sintagmă spre dimineață.

CE SE VA SPUNE

Ce se va spune
în după-amiaza aceasta fatidică:

spune și pleacă!
destinat depărtărilor
(o scoică opacă,
un copac dezlănțuit
la marginea silabei tale.)
Liniștea și o pasăre de rugină
la malul ce știe
și încă promite,
vezi ceea ce ți se arată
și iarăși dispare,
o goană între semințe
ca-ntr-un imperiu dezabuzat.
Ce se va spune
și clipa de față spune,
clipa de față ghicește
chipul
și-ntoarcerea
fără răspuns...

AȘA ȘI NU ALTFEL

Așa
și nu altfel,
grădinile vor respira
o lume adevărată
în trecere, în
trecere aici,
cu celelalte,
adânc vizitatele
ceruri,
numindu-se cu ele,
până la rădăcina
pragului,
golul și ochiul
celui descris
înainte de calea
risipită,
acum
în inima geamănă.

ÎN ALTĂ LUMINĂ

Ceva
cunoscut peste toate:
întâmpinări și cauze,
lăuntric știute,
un ghimpe în mijlocul zăpezii.
Adumbrirea mai spune o flacăra
stinsă,
perpetuare nocturnă
până-n ultimul nucleu
cu
peșteri luminoase:
ochii fără reazem.
Pereți în întâmpinare,
aici se trece în tăcere
de acolo în altă lumină.

Geometria tăcerii și a mântuirii

Const. MIU

Volumul *Purpură și iarnă* (Editura Dacia XXI) al poetului Nicolae Panaite se profilează în peisajul poeziei contemporane drept o construcție de o rară densitate metafizică, în care putem detecta o *ilustrare metaforică a crizelor existențiale, a trecerii implacabile a timpului și a unei continue aspirații spre sacralitate*. Structurată în două secțiuni distincte – *Purpură și iarnă* și *Suirea* – cartea propune cititorilor un itinerar spiritual riguros, în care eul liric pendulează permanent între imanența lutului și vertijul transcendenței. Lirica lui Nicolae Panaite este o confesiune marcată de ardere lăuntrică, de o acută conștientizare a morții și de o căutare febrilă a absolutului, prin intermediul cuvântului poetic.

Prima parte a volumului, care dă și titlul cărții, configurează un univers dominat de sentimentul crizei existențiale și al unei singurătăți cosmice implacabile. Timpul nu mai este o dimensiune abstractă, ci o prezență fizică, apăsătoare, care macină ființa din

interior. Poezia *Sunt zile*, structurată în două părți distincte, relevă un univers liric marcat de meditația existențială profundă, de trecerea implacabilă a timpului și de o acută conștiință a singurătății cosmice. Titlul, prin generalizarea sa, anticipează o tipologie a stărilor de criză sau a epifaniilor interioare cu care eul liric se confruntă ciclic. Textul explorează criza identitară și alienarea ființei într-o lume care pare să se destrame sau să se golească de sens. Lumea exterioară devine nesigură, oscilând între anihilare totală („totul din juru-mi / pare că nu există”) și o spiritualizare dureroasă. Timpul nu mai este o dimensionare abstractă, ci o prezență grea, fizică, ce macină omul din interior. În partea a doua, registrul se mută spre o interogație esențială privind devenirea, limitele umane și raportul dintre finit și infinit. Remarcăm o retorică a confesiunii bazată pe reluarea anaforică a structurii sintactice „sunt zile când...”, ceea ce conferă textului un ritm incantatoriu, de litanie sau psalmodiere melancolică. Poezia *Între ceruri și pământ* propune un parcurs liric de o densă gravitate spirituală, situat la confluența dintre cosmic și domestic, între martiriul universal și fragilitatea condiției umane. Textul dezvoltă o meditație profundă asupra salvării, a jertfei și a singurătății cosmice. Condiția umană este înțeleasă ca o prezență intermediară, „credință / Îngropată în lumină / Pe care-a plămădit-o Dumnezeu”. Relația cu divinitatea oscilează între sentimentul părăsirii și recunoașterea jertfei supreme. Finalul mută accentul de la suferința individuală la cea hristică, unificând destinul omului cu cel al Mântuitorului pe „crucea lumii”. Poezia *De vrei...* reprezintă o sinteză a lirismului de inspirație biblică și meditativă. Titlul funcționează ca o chemare sau ca o condiție existențială pusă în fața omului: mântuirea și deschiderea către absolut nu se produc prin constrângere, ci prin liberul arbitru, prin actul de voință al individului. Textul se configurează ca un apel la purificare prin suferință și o acceptare conștientă a destinului martiric. Incipitul creează un inventar al stărilor limită („Vânt, ploaie, tăcere... / Singurătate, durere, / Ah! câtă durere!”), dar această deznădejde nu duce la anihilare, ci la o transfigurare interioară. Dualitatea ființei („Sufletul și trupul n-o cer: / O au... se purifică”) sugerează că suferința este o prezență organică, asumată și integrată în procesul de mântuire. În a doua parte, tonul devine vizionar: porțile închise ale sufletului sau ale lumii sunt somate să se deschidă pentru a face loc divinității („Să intre lahve / la cei vii, la cei morți”). Finalul plasează responsabilitatea mântuirii exclusiv în mâinile omului, condiționată de asumarea propriei cruci. Titlul creației într-o zi - construit pe un pronunțat indiciu temporal nedefinit („Într-o zi”), proiectează textul în zona unui viitor fatidic, a unui moment de bilanț absolut, când ordinea lumii se schimbă ireversibil. Textul dezvoltă o meditație asupra pragului terminal, tăcerea care se așterne dincolo de epuizarea cuvintelor și a istoriei umane. Incipitul asociază timpul viitor cu imaginea aspră a viscolului și a unor stări de conștiință halucinatorii, în care elementele materiale se dizolvă. Pe măsură ce discursul înaintează, comunicarea devine imposibilă sau inutilă („când totul / se va termina de spus / încât nici vindecările / nu ne vor mai îngădui”), lăsând loc chemării pure, identitare și jertfei vitale. Textul *Trandafirii Bethleemului tău* explorează geneza cuvântului și a actului creator, în strânsă legătură cu suferința și jertfa. Incipitul introduce o stare de veghe obsedantă („noapte de noapte aud / plesnind mlădițele întunerului”), în care creația nu este un act facil, ci o rană vie, o sângerare pe hârtie. Pe măsură ce discursul liric avansează, planul lăuntric se deschide spre o geografie a transcendenței, unde ființa rămâne marcată de trecerea divinului sau a iubitei, transformându-se într-o „vorbitoare statuie de fildes” ce oferă semne de mântuire. Poezia *Epistolă* plasată simbolic în volum sub forma unei scrisori sau a unui mesaj transmis din adâncurile conștiinței, adună motivele majore ale volumului - *frigul, purpura, tăcerea, drumul funerar și arderea lăuntrică* -, transfigurându-le într-o viziune

elegiacă și apocaliptică de o mare forță expresivă. Titlul sugerează o confesiune adresată cuiva, o comunicare limită între eul liric și o prezență tutelară sau absentă. Textul explorează criza comunicării și degradarea lumii înconjurată de semnele perisabilității. Încă din incipit, timpul este perceput ca o curgere sterilă („timpul își scurge apele pe dinăuntru / și pe dinafara noastră”), în timp ce actul poetic însuși devine o nesigură tatonare pe o „faleză principală” a existenței. În a doua parte, tonul capătă o turnură vizionară, incluzând trimiteri la condiția artistului și la o geometrie sacră a durerii: „o, dacă aș putea limpezi apa întunecată / și tulbure / în care te scufunzi și te scalzi printre / stânci arămii / și sanctuare mișcătoare”.

Mesajul poetic al primei secțiuni relevă ideea că supraviețuirea spirituală a omului modern depinde de capacitatea sa de a transforma suferința în act de cunoaștere. Noutatea adusă de Nicolae Panaite în volumul *Purpură și iarnă* constă în revigorarea unui lirism de tip eshatologic, în care cromatica din titlu („purpura” sângelui, a regalității jertfei și „iarna” înghețului cosmic) creează o alchimie a textului literar. Poetul reușește să scoată misticul din dogmă și să îl coboare în cotidianul sufocant, transformând casa, camera de scris sau simplul geam bătut de „deșertăciuni” (ca în poezia între ceruri și pământ) în adevărate altare ale conștiinței.

Dacă prima parte a volumului investiga *căderea, criza și înghețul*, secțiunea *Suirea* marchează o mutație esențială de ton și perspectivă: *vectorul mișcării devine verticalitatea*. Titlul eponim, *Suirea*, rezumă programul poetic al acestei a doua jumătăți a cărții – un parcurs inițiat de ascensiune spirituală, de ieșire din temporalitatea immanentă și de fuziune cu absolutul. Poezia *Femeia aceea îmbrăcată în negru* aduce în prim-plan o figură arhetipală, învăluită în mister, sacralitate și tragism. Textul explorează epifania iubitei transformate în entitate absolută, cosmică. Trecerea în secțiunea *Suirea* se simte prin ascensiunea privirii de la contingent la spațiile siderale: *femeia* nu mai e o simplă prezență terestră, ci un *axis mundi pe fruntea căreia se rotesc astrele*. Atmosfera este de solemnitate hieratică, marcată de arderea lăuntrică a cuvântului și de regăsirea unei esențe pierdute în războaiele primordialității sau ale memoriei. Structura poeziei se sprijină pe un refren, de o mare forță evocatoare, conferind textului o cadență solemnă, de elegie sau litanie sacră. Exclamația retorică cu valoare de refren: „*Ay! Cât de frumoasă era / Femeia aceea îmbrăcată în negru...*” - reluată cu valoare de leitmotiv - traduce admirația în melanj cu fiorul sacru, subliniind astfel caracterul ireal, desprins din timp, al femeii evocate. *Pășeam prin realitate* continuă traiectoria ascensională și onirică a secțiunii *Suirea*, propunând o incursiune într-o dimensiune post-terestră, unde legăturile fizice cu lumea se estompează, iar existența capătă valențe halucinatorii și metafizice. Textul explorează desprinderea eului de propria sa corporalitate și de ordinea immanentă a lumii. Încă din incipit, *picioarele grele și străzile rămase fără duh* anticipează o mutație existențială. Realitatea nu mai e un refugiu, ci un teritoriu străbătut ca o umbră sau ca o amintire, pe măsură ce timpul cronologic se scufundă în „eternul secundă de secundă”. Finalul aduce o viziune testamentară și implacabilă, marcată de un dialog interior cu o prezență tutelară sau cu propria conștiință, unde lumea veche se stinge, pentru a lăsa loc tăcerii absolute și dizolvării în neant sau în absolut. Poezia *Cu sânge lustruiesc*, structurată în două părți distincte, reprezintă una dintre piesele de o mare complexitate vizionară și tensiune dramatică, din secțiunea *Suirea*. Textul dezvoltă un univers apocaliptic și alchimic, în care granița dintre viață și moarte se topește sub imperiul suferinței și al memoriei profunde. În prima parte, invazia duhurilor și arderea lăuntrică („mi-au aprins cărbuni și hititele minerale”) culminează cu o interogație adresată divinității și cu nevoia unei curățiri prin sacrificiu („urcioare / în care se vor spăla Pilații zilelor viitoare”). Partea a doua adâncește viziunea onirică și sumbră, în care textul, trupul și cosmosul se împletesc într-un ritual de purificare prin întuneric, atingând în final o stare de amorțeală și descompunere înghețată („umblând la încheituri și nu mai pot să mor”). Poezia eponimă *Suirea*, care încheie periplusul liric al secțiunii a doua, concentrează esența spirituală și tensiunea existențială a întregului volum. Titlul, transformat în substantiv al acțiunii pure, sugerează o ascensiune verticală, o ieșire din temporalitatea immanentă, spre o ordine superioară, de esență sacră. Textul explorează recuperarea memoriei ancestrale, filiația spirituală și arderea lăuntrică în fața trecerii implacabile a timpului. Incipitul conturează o imagine domestică și totodată metafizică („scrum în felinar / cu buricele degetelor ating sticla afumată”), unde prezentul se intersectează cu

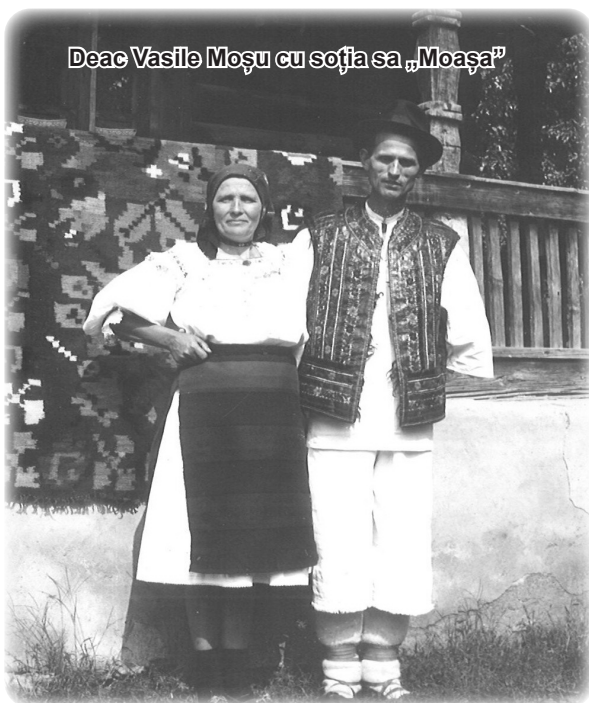
amprenta sau prezența tutelară a trecutului („amprente tatălui / ca o goliciune transfigurată și vie”). În strofele următoare, starea de veghe și insomniile devin semne ale unei transfigurări dureroase, în care foamea de absolut este potolită prin comuniune și jertfă.

Mesajul poetic al secțiunii *Suirea* propune o eliberare prin ardere lăuntrică și memorie. Dacă prima parte radiografia criza, *Suirea* oferă soluția mistică și poetică a depășirii ei: asumarea destinului prin jertfă și recuperarea filiației. Poezia lui Nicolae Panaite demonstrează că ascensiunea spirituală nu se produce în afara lumii, ci prin trecerea prin toate straturile întunericului, ale insomniei și ale durerii. Noutatea acestei secțiuni constă în capacitatea autorului de a transforma textul poetic într-un *jurnal al spiritului care refuză amnezia*, menținându-se, asemenea felinarului afumat, într-o veghe luminoasă și tragică deopotrivă.

Prin volumul *Purpură și iarnă*, Nicolae Panaite se dovedește a fi un poet al esențelor tari, un creator capabil să articuleze o viziune profundă asupra condiției umane. De la angoasa stărilor limită și a înghețului din prima secțiune, până la vertijul vertical al *Suirii*, poezia sa rămâne un monument închinat cuvântului salvator, suferinței asumate și memoriei.

Despărțirea de Deac Vasile Moșu

Deac Vasile Moșu cu soția sa „Moașa”

Este 22 iunie 2026. Aflăm că ne-a părăsit cel mai iubit dintre pământeni Maramureșului, cel mai simpatizat cetățean din Bogdan Vodă, țaran emblematic pentru Maramureș. Deac Vasile zis Moșu s-a născut în august 1929, dintr-o familie de țărani de aleasă spiritualitate și noblețe. Tatăl său ne-a fost performer, în timpul cercetărilor noastre de teren, la Bogdan Vodă. Ne-a impresionat până în străfunduri când ne-a spus că activitatea noastră nu este numai una nobilă, ci și una sacră, apoi a zis că „Aici, în altarul meu, mă pui în gerunț’ și zăc o sfântă rugăciune ca Dumnezeu să v-ajute să puteți face lucrarea”, lucrarea aceasta minunată a cercetării culturii populare. Și rugăciunea bătrânului Deac, înălțată la cer, i-a fost ascultată. Am desăvârșit lucrarea, prin publicarea a unui număr impresionant de cărți, studii, nu mai vorbesc de numărul mare

de articole, rezervate culturii și artei populare.

L-am cunoscut pe Deac Vasile Moșu, în 1969, când am devenit slujitor al ziarului „Pentru Socialism”. Cum îi mersese vestea cea de țaran, cu caracter și personalitate aparte, m-am deplasat la Bogdan Vodă, cu dorința de a-mi deveni eroul unui reportaj. M-a primit un om înalt, uscățiv, sfătos, cu privire pătrunzătoare, cu o dulceață aparte în exprimarea în grai în duh arhaic, extrem de prietenos, de omenie neaoș maramureșeană, încât, dintr-odată, mi s-a legat de suflet.

Nici nu începem bine să povestim, când s-a oprit și parcă îl văd, aievea, cum a luat cuțitul de mâner din corn de cerb, cu care a tăiat o bucată de slănină, dintr-o slănină lungă din pod până-n podele, a luat o ceapă, a crăpat-o, i-a pus sare, a învârtit-o în prosop, a lovit-o cu pumnul, apoi a pus-o lângă slănină și mi-a zis: „Cea mai bună mâncare după ce dăm pă grumaz on pahar de horincă de șapte focuri”. Apoi, mai târziu, îi zice soției, care era moașă, de unde i se trage și lui porecla de „Moșu”: „Noi, cu domnu profesor, avem multe de povestit despre istorie, despre tradiții, despre ce fac eu, așe că pune de o coleșe cu brânză.”

Cu ce credeți că am început convorbirea? Cu nevoia stringentă de ridicarea statuii voievodului Bogdan Vodă călare, „Călare, că numa călare s-o dus când o descălecat, nu pă jos”. Interlocutorul meu știa că voievodul este întemeietor de țară – statul feudal Moldova. M-a atenționat că amintirea lui ne este perpetuată de ruinele bisericii de piatră și urmele locuinței sale fortificate.

Era bucuros de oaspeții numeroși care îl vizitau. Când intrau le arăta la fruntarul camerei sale bătrânești, datată încă din 1718, pe o masă, portretul voievodului, al lui Nicolae Ceaușescu și Biblia. O dată l-am vizitat cu un redactor de la gazeta „Flacăra” care l-a întrebat „Dumneata, care ești primar și-l cinstești pe conducător, ești adeptul politicii sale, cum îi pui alături Biblia? Moșu i-a răspuns neaoș, picanț și lămuritor deplin: „Domnule, împărați și regi, cu coroane de aur pă cap, s-o plecat în fața lui Dumnezeu. D-apoi io, on biet țaran, cum să nu mă plec.”

L-am vizitat de mai multe ori și tot de-atâtea ori am scris despre visul lui, dorința arzătoare și obsesia lui, ridicarea statuii voievodului. Cel mai cuprinzător reportaj l-am scris în anul 1987, în publicația centrală „Cântarea României”, când avea două decenii de cârmaci al comunei. Reportajul rezumă cel mai bine truda sa închinată înflorii satului. Cu mult aplomb ne-a amintit de înfăptuirile sale și era mândru că a pus umărul la electrificarea întregului sat și la asfaltarea șoselei, nu doar la Bogdan Vodă, ci pe întreaga vale a Izei. În primariatul său s-au asfaltat ulițele principale ale localității, și-a ajutat consătenii să-și construiască case frumoase și spațioase, de răd în soare. Au urmat, apoi, realizările de bază: construirea școlii la centru, cu douăzeci de săli de clasă, și o altă școală la Bocicoiel. Am ajuns la urmă la realizările lui cele mai spectaculoase, transformarea satului într-un centru industrial, construirea „Fabricii de piese de schimb auto, electromotoare”, la care lucrau cinci sute de muncitori, la care se adaugă „Fabrica de covoare” la care lucrau o sută de țesătoare, mari meșterițe care lucrau covoare de o frumusețe inegalabilă, destinate exportului. Am avut satisfacția de a fi scris despre această țesătorie și despre talentul artistic al lucrătoarelor. A mai înființat o secție de împletituri de nuiele, o secție de prestări de servicii în construcții, un atelier de rotărie. Tot Moșu a înființat târgul din localitate. Tot în timpul primariatului lui Deac Moșu s-a îndiguit râul Iza. De asemenea A făcut demersuri pentru schimbarea numelui localității din Cuhea în Bogdan Vodă.

Este impresionant, nu numai numărul mare de personalități care i-au trecut pragul, ci și numărul mare de personalități de vârf, între care Ambasadori, ierarhi ai cultelor și înalți demnitari români sau din alte țări, între care amintim: Regele Mihai I, Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Traian Băsescu, Adrian Năstase, Patriarhul Teoctist Arăpașul, Daniel Ciobotea. Dintre oamenii de cultură care i-au fost oaspeți se numără scriitorii Adrian Pănescu, Corneliu Vadim Tudor, Nichita Stănescu. Odată, când l-am vizitat cu multă bucurie ne-a arătat poza cu imaginea plimbându-se la braț cu poetul Nichita și era entuziasmat când ne-a arătat poezia pe care i-a dedicat-o marele poet. Pe toți i-a primit și ospătat așa cum numai el știa să o facă.

Convorbirea amplă de atunci cu acest Moș Ion Roată al Maramureșului ne-a furnizat argumente că a fost profund atașat de dezvoltarea și învierea activității culturale a comunei. El însuși a inițiat și condus formații artistice. Ca reporter și membru al juriului, am avut satisfacția de a fi martor ocular la spectacole cu care ridica sala în picioare, așa cum a făcut-o, nu numai în localități din județ, ci și în Moldova. Rămân memorabile spectacolele, pe care nu numai că le-a inițiat, ci în care a și evoluat ca artist amator. Spectacolul pe care

îl considera unul de vârf a fost „Descălecarea voievodului Bogdan Vodă”, la care se adaugă piesa de teatru nescris „Facem statuie”, cu care a înregistrat un succes de răsunet.

În 1969 a organizat o sărbătoare impresionantă prilejuită de împlinirea a 610 ani de la plecarea lui Bogdan Vodă, întemeietorului statului Moldovei, cu participarea a peste cinci mii de spectatori din toate localitățile de pe văile Izei, Marei, Vișeuului, dar și din Baia Mare. A fost prezentă și o delegație din Iași, mai multe oficialități județene. Fiind prezent la eveniment, o oficialitate a exclamat: „Ce manifestare grandioasă! Numai Deac Moșu a putut-o face.”

Parcă îl văd și acum cum îi dojenea și-i trimitea acasă pe unii actanți ai spectacolelor, care veneau să urce pe scenă fără a îmbrăca costumele populare, cu vorbele „Da, cum crezi că vei intra în formație cu haine nemțăști, e ca și cum te-ai îmbrăca în haine de doliu.” Parcă îl văd, aievea, cum îmbrăcat în costumele lui de sărbătoare, urca pe scenă, apoi cum pușca din degete și striga, animând jocul, „Joacă, mă, pă mândra bine./ Să nu zăcă oarecine./ Să nu zăcă, mai apoi./ C-o jucat c-on măturoi.”, apoi, unele strigături mai haioase, adică cu încărcătură umoristică „Câte fete-s mai frumoase./ Tăte să mărită groase/ Și-a mē mândră groasă-o fost./ I-am dat sare și s-o-ntors.”, „Tăt am stat și-am așteptat/ Și gură n-am căpătat./ Numa de babă bătrână./ De mi-i scârbă o săptămână.”

Deac Vasile Moșu a fost un om de o inteligență scilpitoare. În opinia lui, Maramureșul „îi o piatră de granit la temelia țării, în care s-o creat un tezaur de mari valori și frumuseți, pe care le descoperim în folclor și în portul popular frumos, fără asemănare”. Ne-a mai atenționat că nicăieri ca-n Maramureș, stăpânii nu sunt atât de mândri de obârșia lor și de copiii lor frumoși și atașați de tradiții de mici, la care le zăc „coconi” iar la fete „cocoane”, prin care le transmit un rang de noblețe încă de la naștere, iar la neveste le zăc „borese”.

Deac Vasile Moșu a fost un bun rememorator și povestitor al evenimentelor trăite. Într-un stil picanț și hazliu, ne-a depănat firul evenimentului unic, trăit de el, când a vorbit în „Casa Țării” la Conferința Națională a Primarilor, pe secțiuni. „Când m-am sculat și mărs la tribună, în costum țărănesc și cu opinci, s-o uitat tăți la mine ca la luna nouă. Și-o grăit unu cu altu, tăți nemți, că ce ne-a povesti țaranu ista. Apoi le-am spus că țărani din Bogdan Vodă așteaptă și ei să vadă un pic de fum să iasă și de la o fabricuță, nu numa de la armele voievodului. Și din discursul meu am cules aplauze de la tăți nemți cia.”

Îmbrăcat în costumele lui frumos de sărbătoare, cu desaga pe umăr, având pus în partea din față un colac împistrit, iar peste el o ștergură împistrită, el știa că într-o astfel de postură i se deschid toate ușile și are priză la rezolvarea inițiativelor

Într-o astfel de postură s-a dus la înmormântarea lui Andruță Ceaușescu, la Stoieniști. La început a fost bănuțat a fi un rău făcător deghizat, sosit să tulbure înmormântarea. Când le-a spus că este primar de comună și nu poate lipsi de la înmormântarea tatălui celui mai iubit fiu al poporului, a fost înconjurat cu căldură și tratat cu respect și simpatie.

Multele convorbiri purtate cu această personalitate de factură unică, puternică au însemnat un emoționant drum prin istorie, prin împliniri personale, prin creația folclorică, dar și prin demnități, ospitalitate și omenie neaoșă care îl caracterizau.

La prea multe insistențe, în calitate de lucrător în cultură, i-am organizat un concurs de machete cu statuia voievodului. Au participat sculptorii Ovidiu Maitec, Mihai Olos și, dacă îmi aduc bine aminte, Dumitru Ciocotișan. La ședința cu artiștii ne-a declarat „Îi aicea o statuie care și mie îmi place, dar aș vrea una mai faină”. Era a lui Ovidiu Maitec. L-am trimis la Ion Jalea (1887-1983). Sculptorul era în vârstă. La întoarcere, Moșu m-a chemat la el să discutăm. Mi-a tăiat-o scurt: „După ce m-ai trimas la el? Dă-l naibii că mi-o făcut calul ca vaca. Asta ar mai lipsi să-l pun pe voievod călare pe o vacă. S-ar uita tăți la el ca la urs și i-ar înfunda răsul.”

Odată, m-a chemat la Bogdan Vodă. Era de-o veselie molipsitoare. Mi-a arătat că are statuia gata de turnat. Era una uriașă, avea de la copita calului până în creștetul capului călărețului o înălțime de șapte metri și jumătate. Mi-a cerut să-l ajut să toarne statuia. I-am spus că nu este posibil să fie acceptată, având deformări în redarea calului și călărețului, apoi ar necesita o mare cantitate de bronz. Statuia ar fi mai mare decât a domnitorilor Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Ori pentru un voievod nu merge. Cum nu l-am putut lămuri, i-am alcătuit o comisie de experți pe care am trimis-o la Bogdan Vodă pentru examinarea statuii. Până la urmă a fost lămurit. În cele din urmă visul lui s-a împlinit prin lucrarea realizată de sculptorul, specializat în statui, Ioan Marchiș. Drept urmare Deac Vasile Moșu a putut muri liniștit.

Despre Deac Vasile Moșu se va vorbi, de acum, la trecut. Dar realizările împlinite și, mai ales, statuia îi vor perpetua amintirea. Dacă cineva se va mai învrednici să scrie despre istoria comunei voievodului, va trebui undeva să noteze că a fost odată un țaran maramureșean, pe numele Deac Vasile Moșu, iar această personalitate nu a semănat și nici nu va semăna, niciodată, cu nimeni. Când vorbim despre astfel de personalități ne gândim câtă rezonanță capătă versurile unui vechi și sugestiv cântec popular „Maramureș, țară veche,/ Cu oameni fără pereche!”.

Pamfil Bilțiu

Maria Bilțiu și Ion Condrat cu familia într-o discuție cu Moșu

Acvaristul inocent, parașutele simandicoase și mahării fioroși

Icu Crăclun

În literatura română, Mihail Sebastian, în calitate de romancier, a dedicat schiului, pentru prima dată, câteva pagini acestei pasiuni ale celor doi protagoniști, Paul și Nora, din „Accidentul”. Contemporanul nostru, romancierul Adrian Țion, în romanul de referință „Ape salmastre” aduce în atenția cititorului un domeniu nou, necultivat în beletristica românească, acvaristica, prin personajul central Nic.

Noul volum de proză scurtă „Broscuța albă” (Ed. Tribuna, Cluj-Napoca) are două texte în care revine la tema din romanul amintit. În primul text, care dă și titlul oximoronic al acestei cărți, copilul Nic, însoțit de mamă-sa, iese la piață, este fascinat de culorile și forfota acesteia: „Zarea îl amețea, culorile îi luau ochii”, iar legumele și fructele prind viață: „roșii dolofane, lucioase, castraveți severi, ur-suzi, morcovi zglobii pentru iepurași, ardei grași pentru cei grași, mere și prune în coșuri de nuiiele sau revărsate pe tarabe”, dar toneta lui Maxim, „cu sticle ca o vitrină era un acvariu plin cu dulciuri în loc de peștișori colorați”, îl atrage cel mai mult. Maxim a scos din vitrina-acvariu „o farfurioară cu o mulțime de broscuțe din zahăr de diferite culori: roz, verzi, albe, galbene, albastre care-i jucau ademenitor în fața ochilor”. După cum se vede, pentru a ne apropia de sufletul curat al pruncului și a ne sensibiliza, prozatorul apelează la diminutivele copilăriei: „iepusași”, „peștișori”, „farfurioară” și „broscuțe”, cele din urmă albe, culoarea purității, a inocenței. În timp, copilul va învăța că „legea naturii este dură”, că până și cei „doi puiuți de platy vor fi înghițiți curând de agresivele specii de sub ei. Nu e nimic de făcut. Așa e viața”, lucru pe care îl va constata și acvaristul rebegit din ultimul text intitulat „Sfârșitul unui acvarist”, care, de asemenea, este preocupat de viața subcavatică a micilor înotători, peștii exotici suferind claustrări îndurate cu stoicism între pereții de sticlă transparentă ai acvariumului, cu o libertate limitativă și multiple simboluri și interpretări; dacă, la început, credea că niște pești în cameră sunt o terapie pentru solitari, acvaristica fiind „religia vieții”, în final, hotărăște, subit, să se lase de această pasiune, încheindu-și socotelile cu viața.

Bun cunoscător al psihologiei feminine, prozatorul are trei personaje cu aceleași defecte în trei texte în care talentul de portretist este elocvent; e vorba de Dora, din „Gene false”, Ela, din „Poveste pe o unghie de damă” și Laura, din „Week-end în rai”. Dora este contabilă, dar cândva a vrut să facă teatru, trăiește cu Sebi, un bărbat „bătos, ferchezuit, spiculit și galant”, profund atașat relației cu ea. Fiecare și-a avut dezamăgirile sale, s-au rătăcit prin desișul vieții, dar, acum, par un cuplu bine sudat, lui Sebi chiar îi convine că iubita lui este admirată de cât mai mulți bărbați. Spre surprinderea naratorului, acesta o întâlnește, la un priveghi, pe „blonda cu gene false”, giugiulindu-se cu un alt individ. La fel de capricioasă este și Ela, femeia provocatoare cu priviri languroase, interesată de senzații tari, „deși nu este ieșită din comun”, ține să facă parte din elita femeilor emancipate, are un alt amant, care lucrează în construcții în Norvegia, întruchipare a virilității absolute, pe lângă cel din România. Din păcate, iubitul norvegian se întoarce incognito și-i surprinde îmbrățișându-se înfocați. Firește, lui Adrian Țion nu i-a scăpat nici o „întâmplare”, din timpul pandemiei când coronavirusul ataca din toate părțile (era să zic din „toate pozițiile”!), bântuia gările, iar interdicțiile nu se mai respectau. Un tânăr pleacă cu trenul din Cluj la Salonta pentru a se întâlni cu Laura, dragostea vieții sale. În timpul călătoriei trece prin mai multe peripeții care scot în evidență sacrificiul pe care îl face pentru a ajunge la apartamentul viitoarei soții. Ajuns la ușa cuibului visurilor sale, bate la ușă, dar destul de târziu i se răspunde; spera să găsească în tonul vocii ei alinare. „Între ei se lăsase o tăcere grea, pilduitoare”. Fata nu îi deschide, motivând că este în izolare preventivă și trece printr-o fază simptomatică. Pur și simplu nu vrea să-i deschidă, argumentând că este în tratament și s-ar putea să-l îmbolnăvească.

Până la urmă, tânărul sparge ușa și, spre surprinderea lui, găsește „virusul” transformat într-o stafie, cu fața desfigurată, având alături de ea un bărbat semiîmbrăcat. Probabil, stă în firea femeilor să „cocheteze” și cu alți bărbați conchide ironicul Adrian Țion.

Dacă vrei să cunoști ce s-a întâmplat în România după evenimentele din decembrie 1989, prozatorul ne propune o variantă plauzibilă în cel mai stufos text intitulat „Proză cu Flux”. Tânărul Flux Sebastian, „un hăbăuc naiv, singuratic și timid, cu fire de poet refulat, prea puțin cunoscător al realităților vieții” dorea să scrie despre „o țară ideală, livrescă”, „plăcută lui Dumnezeu”, unde oamenii „prețuiau libertatea, democrația și cultura”. Din păcate, intră într-un cerc de „mafioți fioroși”, care făceau niște tranzacții dubioase. Întâlnirea cu vulpoiul bătrân Gore Ghiran, fost învățător, tip deștept, dar „figură de pișicher fără pereche”, om trecut prin multe, inclusiv prin două căsătorii ratate, îi schimbă destinul. Cu ajutorul lui Ghiran, se angajează contabil la firma unde lucra acesta și dă peste niște indivizi puși pe căpătuială, care vindeau bucată cu bucată utilajele fabricilor. În scurt timp, Flux (cum îl poreclise Ghiran) își dă seama că este o unealtă în mâinile mahărilor tupești, dar dă de gustul banilor, chiar dacă n-avea nici o satisfacție muncind la firma respectivă. Semnează și întocmește facturi cu nemiluita, fără a se gândi la consecințe, conducându-se după lozinca „fiecare trăiește de unde muncește”, prințând și el gustul pentru îmbogățire, cu toate că nu prea știa să se miște printre „șmecheri și golani cu ștaif”. Poporul muncitor, docil și ascultător, habar n-avea de ceea ce se aduna la subsolul fabricii și încotro se trimitea. Ghiran îl inițiază în samavolniciei de tot felul, fiindcă, după acesta, „în țara asta se poate fura orice și oricât cu condiția să ai acte în regulă”. Flux se retrage la timp din această mocirlă periculoasă într-o țară la care la care visase în tinerețe.

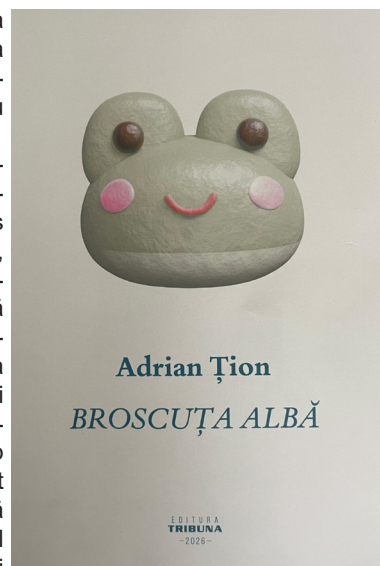
Într-o altă proză scurtă, „Perete cu picioare și pop-corn”, naratorul trăiește experiențe neplăcute în sala de cinematograf, unde dă peste niște indivizi „nesimțiți, iritabili și malefici”, meniți să-ți zdruncine nervii, certați cu educația și civilizația de dinainte de era noastră, când, în polisurile grecești, „peste oameni se revărsa o lumină calmă edenică, era liniște, cântau greierii și nu existau motive ca oamenii să devină agresivi”. Dintre acești inși se vor recruta viitorii mahări tupești contemporani, „atotștiutori”.

O proză curat citadină este „Salcia problematică”. Pe strada povestitorului apar niște muncitori autorizați cu cosmetizarea copacilor, inclusiv a sălcilor japoneze sădite de un medic spilcuit să nu vadă blocul din fața vilei sale. Naratorul se bucură că, în sfârșit, salcia înclinată din parcare blochiștilor va fi retezată, aceasta fiind un pericol în cazul unei vijelii. Într-adevăr, are loc o furtună naprasică, iar un vișin inofensiv cade peste mașina autorului, însă salcia problematică rămâne neatinsă de furia vântului turbat. De data aceasta, muncitorii au venit chemați de doctor să curețe arborii din fața casei sale să nu i-o strice. Aceasta este indiferența față de semenul tău: „Mie să-mi meargă bine. În rest...”

Nu scapă de satira și ironia sa nici nesimțirea și indiferența funcționarilor de la stat prelucrate în „Un trandafir fleșcăit”, adică de „jigodiile” de care personajul inventat Nic Trestian s-a lovit în viață, la rândul său „apucat de acvaristică spre a-și găsi liniștea”. Din cauza acestor „șobolani”, a început să-i fie frică de-a exista și răbufnește cu ură și dezgust față de rânduiala lumii, față de așa-zisa „civilizație”. El se revoltă când vede că toate cad în derizoriu: „viața, moartea, onoarea, etica și, firește, literatura”. Strigă din toți rărunchii: „Nimeni nu citește!”, dar strigătul său este în pustiu, pur și simplu lamentabil. Poate, își va găsi ecou printre cititorii săi.

Cel mai scurt text din acest volum, „Pe pod”, este, de fapt, un test pentru cititor, în funcție de reprezentările sau simbolurile „podului” cu un copil care cade și devine înger.

Adrian Țion a migălit cu acribie aceste scrieri. Lectorul se va atașa de ele și sunt conștienți că multe personaje vor dăinui veșnic în mintea sa.

Adrian Țion

BROSCUȚA ALBĂ

TRIBUNA

2026

Dacă există visul...

Poeta bistrițeană și națională Elena M. Câmpan, - AL. C. Miloș se scandaliza dacă i se spunea poet local -, a publicat, la Editura "Eikon" din București volumul "Dacă există. Visul pe care l-am ținut minte. În dimineața cuvintelor", a opssprezecea carte de poezii a autoarei prolifică, harnică, inspirată, cum puțini scriitori ai generației sale. Cartea pare să fie constituită din trei părți, sau trei cărți se adăpostesc pentru locuire în aceleași două coperti. Dacă există visul pe care autoarea l-a ținut minte în dimineața cuvintelor, există poeta, și apoi toată lumea, a cărei frumusețe, bogăție și frumusețe pot fi admirate doar în poezie, după cum se poate decipta sensul ascuns în nuca primei poezii.

Textele sunt lungi aproape în totalitate, poeta alegând în locul poeziilor scurte, care la unii autori merg până spre maximă, sentență, Elena M. Câmpan conde la dezvoltarea discursului liric cu o fervoare care procură o bucurie autogenerativă, vizând performanța spunerii ca opusă tăcerii sau rostirii sibilinice.

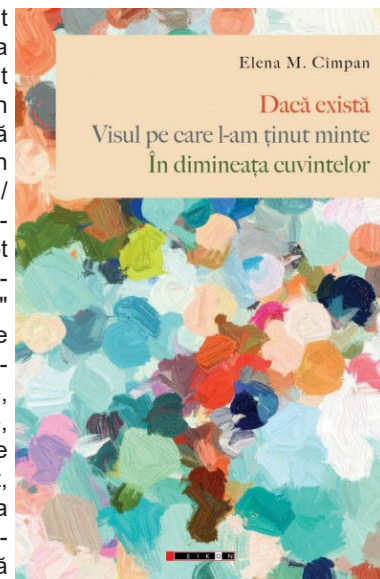
Visele pe care le ține minte poeta sunt, de fapt, temele poeziilor pe care le dezvoltă în stare de totală conștientă, ar fi prea "tare" să viseze direct poeme; și visele se traduc în elemente ale cotidianului ceea ce ne sugerează că lumea diurnului se mixează cu cea din lumea somnului, și formularea "la vida e sueno", adică viața e vis, și-ar găsi confirmare deplină. Lucrurile lumii nesfârșite a cotidianului își fac loc în poezia care doar aparent este aluvionară, prin bogăția spunerii, prin tenacitatea și "agresivitatea" dicteului care nu are conotații negative, fiind subvenționat de o inspirație prodigioasă. A căuta explicații dijuncte, malițioase, maniheiste în tehnica facerii (poiein) a versului nu numai că nu este productiv, dar nu se poate fonda pe o temelie socotită ca început. Esențială, pare, stilistic, coerența textului, expresivitatea directă, fără încifrarea metaforică, mai mult căutată decât naturală, la unii poeți. La Elena M. Câmpan, poezia "curge" cu un firesc asemănător cu normalitatea macilor roșii în lanul de grâu sau "rebeliunea" vremii în "Primavera" lui Vivaldi.

Poemul "Visul pe care l-am ținut minte", un basm de Crăciun, "joacă" umăr la umăr

pentru întâietate cu "Când vii, dragul meu" - poem atât de cald și uman -, și "Să ne ținem de mână", una dintre cele mai frumoase poezii citite în ultimii ani. "Cât să coste un bărbat/Care să mă țină de mână/ De la un capăt la lțul al orașului/ Când e mai aglomerat/ Să vadă toată lumea?/Să am cu cine vorbi pe stradă/ Să-i spun tot ce gândesc eu la ora aceea/ Despre orașul acesta/ Despre străzile lui/Și despre oamenii din lumea aceasta/ Despre lecturile mele și școală/ Și el să-mi spună tot ce-i trece prin cap. (...) Mă gândesc cât să coste un bărbat/ Cu care să mă plimb de mână/ În orașul acesta?..."

Intrarea poetei în dimineața este pregătită de cuvinte; dimineața care să fie cea mitică sau cea obișnuită, apăsătoare, în care repetitivitatea fiecărei zile, cu ale sale, este torturantă prin atmosfera și cuvintele, situațiile, parcă mereu aceleași. Poemul dobândește existență fizică în sensibilitatea autoarei: "Proaspăt, poemul intră în casă/ Dimineața devreme/ Pe inima goală(...) Dacă l-aș putea prinde cum vreau eu; Dar poemul zboară prin încăperea/Ca un duh răcoros în plină vară/ Se ascunde, îmi zâmbește și dispăre..."

În lumea poeziei există doar poezia și poezii, după unii și criticii-tot poeți, dar Elena M. Câmpan a reușit să cucerească și cititorii, prin firescul textelor care au o naturalețe proprie autoarei și o accesibilitate nelimitată. Este, în texte, o lejeritate care te face să crezi că poeziile sunt la prima mână, dar e indecent să o întrebăm pe autoare despre șlefuire, despre munca pe manuscris, oricât de grea; să-i fie di ghini, pe cât e și bucuria cititorilor care repetă "visul"!

Elena M. Câmpan

Dacă există

Visul pe care l-am ținut minte
În dimineața cuvintelor

Departe de lume, în căutarea lumii

Pendulând între poezie și recuperarea timpului, Aurelian Sârbu ne propune o carte de însemnări și impresii cu un titlu reprezentativ: *Amurgul zăpezilor*. Cartea a apărut la Editura Karina din Deva. După cum declară scriitorul, jurnalul său cuprinde momente în care a fixat timpul abisal în scurte texte, recuperând parte din materia lirică ce o are la îndemână.

Ajuns la vârsta supremă a detașării de context, simțind ruptura dintre generațiile harnice, aceste neliniști vin să compenseze lumina zilnică. Izolat în trup, el pune în cuvinte această luptă dintre suflet și trup pentru a prinde noi orizonturi. Realitatea se compune din elementele vieții: cultura, iubirea, moartea, călătoria spirituală, credințele, revolta poetului în fața destinului, resemnarea, așteptarea saltului... Există limite, destinul se solidifică în fața autorului. Titlul este metaforic, inspirat. Vine „măreția frigului”, după cum spunea Nichita, zăpezile sunt pregătite să acopere lumea cu albul lor carnivor. Poetul caută esențele pure, ceea ce s-a modelat în viață, după o viață în care suferința a lăsat amprente... Eternitatea este o etapă sperată, apare în mod repetat în frazele scrise. Marile teme ale artei sunt active și străbat însemnările. Scriitorul este activa spiritual, nu ratează clipa de grație, din contra, o acceptă și o transformă în material poetic. Este refugiul său. Ideea principală este a călătoriei pe ape mari, o corabie care poate naufragia, poate deschide calea spre noi geografii spirituale. Departe de lume, în căutarea lumii.

Este călător în iubire, invocă figura lui Don Juan sau Casanova, ori chiar a lui Don Quijote.

Este călător în căutarea aventurii cu Ulise, unul care se zbate să găsească răspuns între iubire și datorie, insulele sale de fiecare zi.

Este călător în religie, simte apropierea lui Adam sau a Evei, cu drama de a cunoaște binele și răul. Hristos este aproape, cu tehnica subtilă a suferinței, a morții și învierii, a posibilității călătoriei dintre o lume sau alta. Problema lui Dumnezeu se izbește de tema curajului. Simbolurile sunt prezente: biserica, turnul care domină orizontul, clopotul care sparge monotonia speranțelor, funia care pune în mișcare tabloul, dinamizând anoptimpul. Lupta dintre imagine și cuvânt este tranșată prin imagine, deși cuvintele lasă urme adânci. Dumnezeu este adus la nivelul omului pentru a putea atinge neputrezirea. Este o tentativă intelectuală adoptată ca soluție pentru certitudini imponderabile.

Alteori călătoria intră în absurd, Aurelian Sârbu are tovarăși de călătorie pe Ionesco sau Kafka, iraționalul este soluția pentru o lume în schimbări continue, o lume în criză continuă. Arta oferă soluții pentru acest abis absurd. Lumea este reclădită prin textele propuse. Totalitatea însemnărilor devine jurnal spiritual. Totalitatea impresiilor migrează spre poezie, soluție utilă pentru supraviețuire pe o insulă de folosință unică. Dragostea migrează în spiritual, în vis, în speranțe, limitările fizice aduc noi tablouri. Acestea sunt remodelate, reevaluate, femeia iubită este mai mult o imagine absolută, ruptă din istorie. El călătorește prin aceste vise cu Sandro Botticelli, cunoscut pentru tablourile sale în care femeia este pusă dinamic într-un timp absolut. Formele sunt vibrante și fac parte din scenariul iubirii, glisând spre erotic și aventura frumosului. Astfel, energiile erotice sunt convertite de artist în energii ale frumosului, spiritualul luând locul realității brutale.

Călătoriile scriitorului se întind peste o țară aridă, cândva fertilă, semn al trecerii timpului. Semne în pasta vremii: o floare, un râu cu maluri căzute, o indiferență harnică, alte toamne, alte rodiri...

Călătoria este dominată de reverie, de o lumină scăzută, lumină frântă, lumină în doliu, treptele tăcerii, inerție, o captivitate apăsătoare, apoi identitatea incertă.

Căutarea certitudinilor se bazează pe Dumnezeu. Psalmul este metoda de stabilire a punctelor fixe. Un psalm păgân, unul utopic, revolta tăcerilor, Via Dolorosa...

În pasta textelor izbucnește poezia, ca o floare în pământ arid: „Cuvintele râvnite nu se mai întorc la obârșia lor, de parcă ar fi păsări dezaripate, în agonie sau idoli fardați” (p. 40); „Invenții zei de-acum au miros de cadavre peste epiderma veacului” (p. 40). „Ca să-ți străbat deșertul, nu-mi biciui, nu-mi înseta cămilele și nu-mi mărunți cuvintele” (p. 50). „Prin piețe băntuie țipete truate, zgomote negre și un imens gunoi verbal” (p. 111); „Cartea vieții mele cuprinde două pagini distincte – una a iubirilor neîmplinite și cealaltă, mai târzie, a iubirilor interzise” (p. 93); „Cu fiecare rostire, poetul își trăiește duminica răstignirii, narcisistă oglindire” (p. 69) etc.

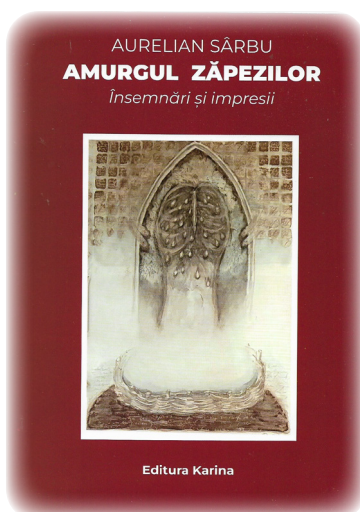
Scribul este un negustor de neliniști, poezia este loc de refugiu, singurătățile poetului vin liniștite, apoi izbucnește: „Nu-i ușor a scrie versuri”, cenușa cuvintelor este prezentă, poetul rămâne fidel sieși, se regăsește cu fiecare semn. Iată cum definește poezia: „Cuvintele nu sunt dinafara ta, ci dinăuntrul tău, acolo alăturându-se la starea și clipa unică, pe care am putea-o numi convențional POEZIE, dar în starea ei ezoterică, acolo unde se contopește cu inaccesibila dumnezeire, rostindu-se din cel mai intim înăuntru al nostru” (p. 79).

Cartea are câteva note de lectură, Mihai-Andrei Lazăr redă narațiunea lirică a scriitorului, ne propune „Reflecții sub zodia crepuscului”, explicând multe din tainele acestor texte invitate sub zăpezile veacului. Dânsul sugerează că avem în aceste însemnări un „fragmentarium testamentar”, ceea ce devine plauzibil în plan literar. În anexă ne sunt prezentate cărțile semnate de autor, o călătorie de la abisalia, la albedo, prin interiorul umbrei sau labirint, o călătorie a neguțătorului de lut, o matrice lirică...

Am fost invitați la o călătorie spirituală, cititorul luând cunoștință de limitele trupului, ale timpului, ale spațiului, de limitele abisale ale morții. Cuvintele curg în texte scurte, uneori mai lungi, frazele au meandre și semne ale culturii lumii, Aurelian Sârbu a dobândit știința de a lega cuvintele pentru a lumina ideile. Uneori cade în manierism, dar se eliberează prin dorința de a face un salt. Eternitatea îi oferă noi portaluri. Este înșingurat, egoist, erou, luptător cu ziua Omul are le îndemână cuvintele, visele, luciditatea de a înțelege etapele. Într-un veac complicat? Dumnezeirea se descoperă în creație, istorie, om...

Chiar de la început el afirmă: „Mi-am înălțat de unul singur muntele” (p. 5).

• • Constantin Stancu

Pictură Vie

Fiind și el o parte a tabloului, pictorul scrie poemul tău preferat de culoare roșu-aprins, pe care îl prinzi în păr când îți treci printre degete aerul subțire al înserării, înșelând așteptarea.

Nimeni nu te-a mai privit atât de intens, încât imaginea să pătrundă dincolo de retină, cu mult înainte de tine.

Oginda de care timpul și-a rezemat tâmpla, caută culoarea potrivită a ochilor, gândul pe care încerci să-l rostești fără lacrimi, fiind și el o parte a tabloului de culoare roșu-aprins, pe care pictorul, nu îl va mai termina niciodată...

Cântarea divină

Eu cred că și îngerii sunt tot oameni ca noi, cu trupuri înfășurate- n lumină, dacă ar fi să privim înapoi, într-o flacără mistuitoare ar pluti, cântarea divină.

Ei nu se întreabă dacă-i vânt ori furtună, își întind pe aripi cerul incandescent, nerostit, cuvântul și-ar dori să rămână marele enigmatic al lumii, absent.

Eu cred că același înger e și-n mine și-n tine, numai gândul refuză, uneori, să îl vadă, noaptea stăm de vorbă și-mi citește, când vine, biblia cu litere mici, de zăpadă .*

Eu cred că și îngerii sunt tot oameni ca noi, numai gândul refuză, uneori, să îi vadă...

Frica

Ca să înțeleg frica, pe care o numeam mai de mult artă a supraviețuirii în cele patru dimensiuni ale timpului, puneam pe picioare, fără să le rănesc, incertitudinea, speranțele așezate în frânturi de gând, pulberea nedespărțită de vânt a închipuirii, casa de ceară ridicată în umbra cuvintelor, ceața care se topește peste rânile frunzelor și revelația de a fi eu însumi Marele Străjer de la Poarta Luminii.

În zori, îmi spuneam că nimic nu este întâmplător și țineam, o vreme, ochii închiși, așteptând contopirea...

Solomon

Am visat să ajung pe cele mai înalte culmi ale muntelui, acolo iarba pare o iubire neîntâmpată, pietrele pătrund adânc în carnea fierbinte, norii seamănă cu marea învolburată.

Am visat să ajung pe culmile cele mai cărunte, fără să știu, vulturii se opresc pe piscul înalt, ca sărutul pe inimă, cad razele aurii.

Cine ești tu, mă întrebau umbrele rămase între stele și noapte, aici străinul este fiul risipitor întors acasă, din moarte .

Marin Rada

Am visat să ajung pe cele mai înalte culmi ale muntelui, nu știam că și visele sunt deșarte...

Casă uitată

De o mie de ani nu mai primesc nicio veste, cutia poștală a intrat în pământ, nici stâlpul porții nu mai știu dacă este, umbra mea nu mai știe de sînt.

O fereastră s-a împuținat către lume, prăbușită între mine și timp, un ceasornic a uitat să mai sune, pe verandă e același, prăfuit, anotimp.

Pe raftul de cărți au rămas niște șoaapte, toate au culoarea ochilor tăi, luna le-a privit de sus și-ntr-o noapte a umplut cu stele cele două odăi.

De atunci nu mai primesc nicio veste, stelele îmi vorbesc despre tine, pe rând, nu mai știu nici despre lună dacă mai este, o mai văd, uneori, răsărind peste crâng...

Am vrut să zbor

N-am fost pustnic, dar mi-am trăit copilăria în pădurea de stejari seculari, pe un vârf de deal am început să visez că am rădăcini, apoi ramuri, și frunze, și aripi.

Într-o zi am vrut să zbor, dar înfloriseră bujorii în poiana plină de stele, tăcerea sângerase pe toate părțile și mie îmi creșteau rădăcini și cuvinte, până la glezne, înlăuntru și în afară...

Iarba de coasă

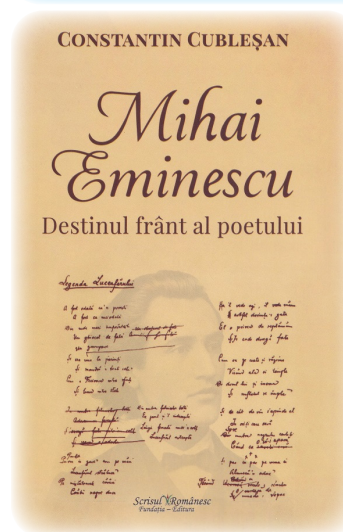
Serile acelea când adunam cu tata la fân și luna se așeza pe căpița mai mare, știam că ne prinde noaptea pe drum, așteptam să se-aprindă pe cer Carul Mare.

Atunci mă ținea destinul flămând, alungam întunericul prin lentilele sparte, respiram mireasma fânului și, în gând, aduceam la viață florile moarte.

Le-aș fi pus într-o altă lume, știind că în stele nu e iarba de coasă dar, ținându-și rădăcinile în pământ, mă chemau să cinăm împreună la masă.

Mereu m-am rugat să-nflorească târziu, să pot colora cu ele zăpada de-acasă, doar Tu știai că urma să le fiu poiana-nverzită, pregătită de coasă...

Precizări la biografia eminesciană

Era de așteptat ca profesorul și istoricul literar clujean C-tin Cubleșan, unul dintre cei mai reputați eminescologi pe care îi avem, să ne ofere, la capătul unor cercetări îndelungate asupra vieții și activității marelui poet național, Mihai Eminescu, o carte care să fie pentru el un fel de sinteză a biografiei eminesciene. A rezultat cartea de față. Mihai Eminescu. Destinul frânt al poetului (Ed. Scri-sul Românesc), o personală punere în pagină a celor mai importante momente care au marcat viața de glorie și de suferință a marelui poet. În paralel eminescologul clujean a redactat și o prezentare foarte informată privind cronologia poeziilor eminesciene despre care vom vorbi în curând. Cele două cărți vor marca astfel contribuția cea mai de seamă pe care istoricul literar clujean a rezervat-o pentru finalul unor preocupări adâncite și pasionate pe care el le-a închinat cu temeinicie și răbdare de-a lungul întregii sale vieți. Desigur, tematica acestor cărți nu e nouă, astfel de abordări au mai apărut în mod constant de-a lungul timpului, dar completările și sublinierile lui au

aerul firesc și incitant al cunoscătorului documentat, care reface din interior acest parcurs biografic și bibliografic contemporan, fără ezitări și ambiguități, într-o succesiune bine gândită și aprofundată, care vor reprezenta concluziile firești de la capăt de drum. Împreună, ele vor forma un corpus organic, coerent și impresionant, rectificând și completând impresiile fugare și hazardate ale autorului volumului „Poem cu poem”. Cartea vieții lui Mihai Eminescu este o acreditare clară dar meticuloasă a momentelor celor mai de seamă din viața poetului, începând cu anii maturității până la copilărie și studiile cernăuțene. Faptul că își începe expunerea printr-o inversiune cronologică nu deranjează, dimpotrivă, vine să accentueze senul major al unei existențe închinată neamului și luptei pentru libertate și unitate al acestu-

ia. E un miraj al istoriei și locurilor românești (Ipotești), prin natura prodigioasă, frământarea de ordin social și național, pe care marele poet a urmărit-o în toate, de la poezia închinată lui Pumnul, la unificarea societăților românești vieneze într-una singură, „România jună”, la serbarea de la Putna, la protestul împotriva actului dualist din „Federațiunea” (moment care trebuie neaparat completat cu ideea din Geniu pustiu), cu activitatea gazetărească de la a „Timpul”, cu „participarea” la dezvelirea staturii lui Ștefan cel Mare de la Iași pentru care a scris celebra Doină etc. Pentru că ultimii ani au adus în discuție, cu date și ipoteze noi, boala și calvarul suferințelor trupesti ale poetului, autorul a simțit nevoia să clarifice aceste probleme, acordând episodului zilei fatale de la 28 iunie 1883 de la baia Mitrașevski, o sumă de pagini lămuritoare, cu referiri punctuale la toți cei care au acordat episodului importanța cuvenită (N. Georgescu, Theodor Codreanu, Călin I. Cernăianu). Lungul periplu al internărilor poetului la stațiunea Liman, la bolnița Mănăstirii Neamț, la stabilimentul dr. Șuțu, la Mărcuța și Caritas sunt pentru autor tot atâtea ocazii de deziceri sau de reexaminări necesare, pentru a elimina ipoteza de infecție luetică, împărțând opinia lui Octavian Vuia privitoare la „psihoză maniaco - depresivă.” Fiecare afirmație și ipoteză sunt amplu analizate, astfel încât să elimine orice ambiguitate și concluzie hazardate, orice exagerare și neclaritate, recurând la fiecare pas la document și la mărturiile contemporanilor. Cernerea izvoarelor este în cazul de față una absolut necesară, întrucât s-au emis în jurul acestor evenimente și multe fantezii. Opțiunile sale vin doar la capătul unor migăloase analize de text, cum este cea legată de fotografia lui Eminescu copil, situație în care autorul pledează pentru autenticitatea acesteia. Pe lângă texte și documente puse în circulație de cei mai importanți eminescologi ai biografiei poetului, el nu ezită să aducă în discuție și texte și mărturii ale unor autori mai puțin cunoscuți, dar care aduc sunt demne de luat în considerare. Cartea poate fi considerată lămuritoare privind trei momente biografice importante : boala și stingerea (cu elemente noi), copilăria și iubirea, în care pune în valoare epistolarul cu Veronica Micle și călătoriile și drumețiile de la Cernăuți la Blaj, la Alba Iulia, Sibiu, Giurgiu, când dorința de cunoaștere a tuturor regiunilor țării deschide larg ferestrele sufletului spre slujirea neamului. Scrisă cursiv și plăcut, pentru toate vârstele și categoriile de cititori, cartea lui C. Cubleșan este o excelentă introducere în universul trăirii și gândirii eminesciene, asigurând acestuia un loc de primă mână în galeria eminescologilor timpului de față.

• • Mircea Popa

O nouă lectură a administrației românești din Transnistria

Istoria administrației românești din Transnistria rămâne unul dintre cele mai controversate subiecte ale celui de-al II-lea război mondial. Timp de decenii, interpretarea sa a oscilat între discursul propagandistic sovietic, care a redus întreaga experiență la imaginea unei ocupații exclusiv represive, și tendințele apologetice apărute după 1990, preocupate mai ales de recuperarea unor aspecte ignorate ale administrației românești. Între aceste două extreme se situează volumul istoricului Vladimir Solonari, *Imperiul satelit. Guvernarea românească în Transnistria, 1941-1944*, publicat în traducere românească la Editura Humanitas, în colecția „Istorie”, în traducerea lui Andrei Pogăciaș.

Autorul nu mai are nevoie de prezentări în mediul academic. Născut la Chișinău în 1959, Vladimir Solonari și-a construit cariera universitară în Statele Unite, unde predă istoria Europei de Est la University of Central Florida. Formația sa occidentală și accesul la arhive din România, Ucraina, Federația Rusă și Germania îi permit să abordeze subiectul cu o amplitudine documentară rar întâlnită în istoriografia

românească. De altfel, una dintre marile calități ale volumului este tocmai această suprapunere a surselor provenite din spații arhivistice diferite, fapt care permite verificarea reciprocă a informațiilor și evitarea dependenței de o singură tradiție istoriografică.

Lucrarea nu este o istorie militară și nici o analiză politică propriu-zisă. Ea urmărește funcționarea concretă a administrației românești într-un teritoriu aflat între Nistru și Bug, administrat de România între 1941 și 1944, dar care nu a fost niciodată integrat juridic în statul român. Din această perspectivă, Transnistria apare ca un experiment administrativ unic în cadrul Axei: un teritoriu ocupat militar, administrat civil de România și plasat într-un statut juridic distinct atât de Reichskommissariat Ukraine, cât și de provinciile românești propriu-zise.

Prima parte a volumului reconstruiește procesul de creare a acestei administrații. Solonari urmărește negocierile româno-germane privind delimitarea teritoriului, organizarea celor treisprezece județe, numirea guvernatorului Gheorghe Alexianu și alcătuirea aparatului administrativ. Un aspect adesea trecut cu vederea este dimensiunea redusă a acestui aparat. Funcționarii români reprezentau doar nucleul decizional; administrația cotidiană era asigurată în mare măsură de personal local, ceea ce conferă întregului sistem o complexitate pe care simpla etichetă de „administrație de ocupație” nu o poate surprinde.

Una dintre observațiile cele mai interesante privește continuitățile instituționale. În pofida retoricii anticomuniste, administrația românească a păstrat o parte importantă din infrastructura economică sovietică. Colhozurile nu au fost desființate, ci reorganizate și administrate de specialiști români, soluție dictată mai degrabă de imperativele economiei de război decât de opțiuni ideologice. Autorul arată convingător că destrămarea acestor structuri în plin conflict ar fi provocat un colaps agricol într-o regiune esențială pentru aprovizionarea României.

Cartea urmărește apoi politica de transformare a Transnistriei. Ideea românizării este analizată fără patimă, în limitele pe care documentele le permit. Solonari demonstrează că proiectele de colonizare au rămas modeste și că realitatea etnică făcea imposibilă o schimbare radicală a compoziției populației. În schimb, administrația românească a încercat

să câștige legitimitate prin restaurarea vieții religioase, redeschiderea școlilor, refacerea infrastructurii și relansarea activității culturale.

Aceste pagini sunt, poate, cele mai surprinzătoare ale volumului. Reapariția bisericilor, redeschiderea teatrelor și universităților, dezvoltarea unei prese locale și reluarea vieții artistice conturează imaginea unei administrații preocupate nu doar de exploatarea economică, ci și de reconstruirea unui cadru social funcțional. Solonari evită însă tentația idealizării. Toate aceste măsuri sunt analizate în contextul obiectivelor politice ale regimului Antonescu și al dorinței de consolidare a controlului asupra unui teritoriu cucerit.

În mod deosebit merită remarcată analiza consacrată orașului Odesa. Autorul descrie eforturile administrației conduse de Gherman Pântea pentru refacerea infrastructurii urbane, reluarea activităților culturale și normalizarea vieții economice. Din documentele consultate reiese că Odesa a cunoscut, în primii ani ai ocupației românești, un nivel de funcționare urbană superior altor mari orașe aflate sub administrație germană, observație care complică inevitabil imaginea simplificată a ocupației din literatura propagandistică sovietică.

Una dintre contribuțiile cele mai valoroase ale cărții privește reevaluarea rezistenței sovietice din Transnistria. Solonari compară documentele NKVD, arhivele românești și sursele germane, demonstrând că multe dintre organizațiile partizane glorificate în istoriografia sovietică au fost considerabil exagerate după război. Numărul formațiunilor clandestine, amploarea acțiunilor și eficiența lor militară apar sensibil diferite atunci când sunt confruntate cu documentele contemporane evenimentelor. Autorul nu neagă existența rezistenței, dar pune sub semnul întrebării dimensiunile mitologice pe care aceasta le-a dobândit în memoria oficială sovietică.

De altfel, întreaga lucrare este construită pe această metodă a confruntării permanente dintre surse. Solonari nu urmărește confirmarea unei teze preconcepționate, ci verificarea critică a documentelor provenite din arhive diferite. Tocmai această disciplină metodologică conferă volumului autoritate și îl transformă într-un reper pentru cercetarea administrației românești din Est.

Volumul nu este lipsit de aspecte discutabile. Unele interpretări pot genera dezbateri, iar anumite concluzii rămân inevitabil deschise reinterpretării pe măsură ce noi arhive devin accesibile. Totuși, aceasta este condiția firească a cercetării istorice serioase. O carte importantă nu este aceea care închide definitiv o dezbateri, ci aceea care schimbă termenii în care ea este purtată.

Există însă un aspect asupra căruia editura ar fi putut interveni mai inspirat. Alegerea unui format foarte compact și a unui corp de literă redus îngreunează lectura unei lucrări deja dense din punct de vedere documentar. Este un detaliu editorial minor, dar care afectează experiența cititorului și nu face pe deplin dreptate unei cercetări de asemenea amploare.

În Imperiul satelit. Guvernarea românească în Transnistria, 1941-1944 nu este o lectură comodă și nici una destinată publicului în căutare de verdicte morale rapide. Este o carte de arhivă, construită cu răbdare și rigoare, care obligă cititorul să accepte complexitatea unei administrații de război imposibil de redus la formule propagandistice. Tocmai de aceea, meritul lui Vladimir Solonari este considerabil: el nu încearcă să absolve și nici să condamne aprioric, ci să înțeleagă.

Într-o epocă în care memoria celui de-al II-lea război mondial continuă să fie instrumentalizată politic, asemenea lucrări devin indispensabile. Ele nu oferă răspunsuri definitive, dar pun întrebările corecte și demonstrează că istoria se scrie nu prin lozinci, ci prin confruntarea răbdătoare a documentelor. Din această perspectivă, *Imperiul satelit. Guvernarea românească în Transnistria, 1941-1944* reprezintă una dintre cele mai solide contribuții dedicate administrației românești din Transnistria și un reper necesar pentru orice discuție serioasă despre această pagină dificilă a istoriei României.

Vladimir Solonari, *Imperiul satelit. Guvernarea românească în Transnistria, 1941-1944*, București, editura Humanitas, 2021, 400 pagini.

• • Mihai Vintilă

Menuț Maximinian: Cred în presa print; știu că vremea ei nu a apus

Interviu de Ioan VasIU pentru Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

- Menuț Maximinian ești unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați jurnaliști din Bistrița. Detaliază puțin activitatea ta jurnalistică.

-Au trecut destul de mulți ani de când sunt îndrăgostit iremediabil de presă. Mai întâi am fost cititor, încă din primii ani de școală. Așteptam, acasă, la Dumbrăvița, poștașul cu revistele vremii: „Șoimii Patriei”, apoi „Cutezătorii”, și, zilnic, cu ziarul județean „Ecoul”, devenit, după Revoluție, „Răsunetul”. Citeam de la prima la ultima pagină toate rubricile,

Acordarea Premiului Municipiului Bistrița

inclusiv mica publicitate. Așa am ajuns să scriu un articol despre satul meu. Mai mare mi-a fost surpriza să văd că a apărut o pagină în „Răsunetul” despre străvechea vatră Dumbrăvița-Diug. Ziarul avea mii de exemplare și mulți s-au întrebat cine e copilul acesta ce scrie. Am fost felicitat și la școală, și de la primărie. Apoi am venit la redacția „Răsunetul”, cu gândurile mele, licean fiind la Colegiul „Liviu Rebreanu” din Bistrița. Am mers la directorul de atunci și i-am spus că vreau să am o rubrică – „Generația în blugi” – pentru tineri. Mi-a spus să scriu câteva rânduri și vom vedea. Și când a apărut rubrica, lucrurile s-au schimbat pentru mine. După câteva săptămâni am fost luat colaborator, așa de mult i-a plăcut ce am scris, iar apoi ziarul a ajuns casa mea, locul meu de muncă, primul și cred că și ultimul. Cochetez și cu radioul, fiind colaborator la Radio Renașterea de 20 de ani, cu intervenții culturale. Apoi am realizat de-a lungul vremii multe emisiuni tradiționale, ca etnolog, iar când Arbomedia București a făcut primul sondaj, la televiziunile din Bistrița, cu bucurie, am aflat că emisiunea mea era cea mai audiată emisiune de divertisment. Anii au trecut, acum merg pe sate cu echipa de la Ardeal Tv în căutarea ultimelor povești, un proiect frumos având și cu Televiziunea Română în satele unde găsim ultimii meseriași, meșteșugurile tradiționale fiind pe cale de dispariție. Prezentarea de evenimente culturale și tradiționale a venit ca o prelungire a ceea ce fac zilnic – jurnalismul, iar emisiunile radio-tv au ca scop promovarea cântecelor și a obiceiurilor din ținutul nostru. Studiile de etnologie m-au făcut să accept și această provocare pentru a nu lăsa din frâie promovarea identității naționale într-o lume în care uităm de frumusețea metaforelor din cântecele strămoșilor noștri, îndreptându-ne spre ritmuri orientale care nu au nimic comun cu poporul nostru. Când am timp, poposesc în satele bistrițene pentru a culege tradiții în calitate de cercetător, pe care apoi le așez în cărți. Și mă ocup și de teza de doctorat, Gospădăria din Districtul năsăudean, la Universitatea „Babeș-Bolyai”, prof. coordonator Tudor Sălăgean, director al Muzeului Etnografic al Transilvaniei. Fac multe, dar fac ceea ce îmi place și atunci nu obosesc, Dumnezeu îmi dă putere și îi mulțumesc!

- Cu ocazia Zilelor Bistriței, care au fost sărbătorite recent, ai trăit momente deosebite de bucurie. Despre ce este vorba?

- Sărbătoarea bistrițenilor a inclus, în cele trei zile, evenimente importante pentru fiecare dintre noi. An de an, ne bucurăm, împreună, în centrul cetății medievale. Zilele au debutat cu Gala Premiilor Bistriței, la Palatul Culturii, prin care au fost răsplătiți cei care au avut performanțe în 2025 în cultură, educație, sport. Pentru mine acordarea Premiului municipiului Bistrița pentru activitatea culturală, pentru promovarea prin literatură în țară și străinătate a meleagurilor natale și pentru antologia Poveștile Bistriței este o onoare. Mulțumesc Primăriei Bistrița pentru distincție. Apoi, pe scena din centrul orașului a avut loc, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de activitate a Ansamblului Profesional „Dor Românesc”, Gala folclorului românesc. Un moment deosebit al galei l-a constituit lansarea volumului pe care l-am scris special pentru acest eveniment aniversar „Pe cărări de dor”. În sala de ședințe a Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, dincolo de mesajele festive, în moderarea lui Alexan-

10000 de ediții Răsunetul

dru Pugna, managerul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, s-a vorbit despre rolul important al statutului de profesionist în cadrul Simpozionului Național „Promovarea folclorului muzical și coregrafic prin valorificarea scenică în cadrul ansamblurilor folclorice profesionale din România”, la care au participat manageri culturali, coregrafi și specialiști din mai multe județe punându-se bazele unei structuri naționale de reprezentare și o legislație care să țină cont de specificul ansamblurilor. Aici a fost și lansarea cărții despre care s-a vorbit aplicat.

- De câți ani conduci ziarul „Răsunetul”? Ce reprezintă pentru tine acest ziar?

- De 25 ani sunt la „Răsunetul”. Și de ani buni, peste 10, conduc această echipă minunată a singurului ziar tipărit din județ! Suntem pe toate platformele de socializare, facem și emisiuni pe paginile noastre online, însă nu renunțăm la ediția tipărită. Eu cred în presa print, știu că vremea ei nu a apus. S-a întâmplat ca multe din ziarele online să dispară și la fel și arhiva lor. Ori, la noi, vin studenții să cerceteze istoria județului din ultimii 80 de ani. Doar la noi se află consemnări despre schimbările prin care am trecut, pentru că, până acum 20 de ani doar noi eram pe piață! Mulți au trecut prin presă, noi am rămas! Răsunetul este cel mai important ziar din județul Bistrița-Năsăud și a rămas așa de-a lungul anilor. Ziarul nostru are titlul pornind de la versurile Imnului Național, „Un răsunet”, ale bistrițeanului Andrei Mureșanu. Este un ziar dedicat mai mult activității literare, culturale, și nu pot decât să mă bucur că cititorii sunt alături de noi. Educația primează, de asemenea. Suntem un ziar cu mai puțin can-can. Partea politică este atât cât trebuie pentru a informa cititorii ce se întâmplă în județul nostru. Niciodată nu am intrat în jocurile unui partid și, personal, nici nu stăpânesc foarte bine acest domeniu. Am încercat să ne păstrăm echidistanța de-a lungul timpului și cred că până la urmă am reușit să facem acest lucru. Nu pot decât să fiu mândru că lucrez la „Răsunetul”. Am venit aici ca un copil și cred că am ajuns un om matur care știe, într-adevăr, ce înseamnă presa de calitate. Jurnalistul îi lasă loc scriitorului abia spre seară când, ajuns acasă, mai citesc o carte pentru a consemna câteva rânduri într-o revistă culturală sau așez versuri pe hârtie. Apare apoi și partea de etnologie, dragă mie, conturând din poveștile adunate de pe sate subiecte de dezbatere pentru conferințele de specialitate din țară sau eseuri pentru lucrările pe care trebuie să le susțin ca doctorand la Universitatea

Lansare carte la Consiliul Județean Bistrița-Năsăud

„Babeș-Bolyai”. Încerc să le împac pe toate, însă mai mult de jumătate din timp este ocupat de jurnalist pentru că nu este ușor să te menții într-o piață în care cititorii își schimbă gusturile de la o zi la alta, iar noi, pe partea online, avem în județul nostru, peste 20 de platforme, unele acreditate, altele nu, și zeci de „ziariști”, însă nici cititorii, nici autoritățile nu prea știu face diferența. Se merge pe „primul venit, primul servit”. Nu mai contează documentarea, primul care pune știrea câștigă. Și atunci, pentru a rămâne în vârf, trebuie să te lupți de multe ori cu morile de vânt, pentru că indiferent că ești un ziar acreditat de forurile profesionale sau un „jurnalist” care are un telefon și dă evenimentele live pe Facebook, cu toții intrăm în aceeași oală. Ar trebui reglementată legea, să existe un fel de CNA și al presei scrise. Vom vedea pe viitor ce se va întâmpla. Lumea s-a schimbat și cei care știu să aprecieze valorile s-au împuținat. Ce să mai spunem de presa culturală, care este o floare rară, curtată, în mod special, de către scriitori? Tirajele au scăzut și nici la accesările online nu stăm foarte bine. Sper că va veni o vreme în care aceste lucruri se vor schimba, la fel cum sper ca în topul european să nu mai fim codași la cumpărarea de cărți.

Redacția

Director: Menuț Maximinian; Redactor șef: Olimpiu Nușfelean; Editor coordonator: Gabriela Ciomei;

Redactori: Leo Butnaru; Elena M. Cimpan; Icu Crăciun; Ionela Silvia Nușfelean; Ion Radu Zăgreanu;

Prezentare grafică: Maxim Dumitraș; Tehnoredactare: Claudiu Moldoveanu; Web: Grigore Cotul, site: assbn.ro

Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud: Irina Petraș - președinte de onoare, Menuț Maximinian - președinte,

Icu Crăciun, Vasile George Dâncu, Virgil Rațiu - vicepreședinți;

Adresa: str. Petre Ispirescu, nr.14C, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud; email: rasunetul@rasunetul.ro, menutmaximinian@yahoo.com.

Apărut cu sprijinul

SANOVIL

ISSN 2784-0034 ISSN HL 2784-0034